

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Ю. В. Білоусов

**ВИКОНАВЧЕ
ПРОВАДЖЕННЯ**

Навчальний посібник

**Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України**

Київ
Прецедент
2005

Рекомендовано Міністерством
освіти і науки України
(лист №14/18.2-2040 від 14 вересня 2004 р.)

Рекомендовано до друку вченою радою
Хмельницького інституту регіонального
управління та права
(Протокол №11 від 30 серпня 2004 р.)

Білоусов Юрій Валерійович — завідувач Подільської лабораторії НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Хмельницького університету управління та права, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензенти:

Шевченко Я. М. — доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, Заслужений діяч науки і техніки України
Крупчан О. Д. — кандидат юридичних наук, професор, член-кореспондент Академії правових наук України

Білоусов Ю. В.

Б 61 Виконавче провадження: Навч. посіб. — К.: Прецедент, 2005. — 192 с.

І8ВИ 966-520-061-5

У навчальному посібнику розкриті основні положення правового регулювання виконання рішень суду та інших визначених законом юрисдикційних органів, в тому числі у примусовому порядку. Проаналізовано інститути виконавчого провадження, які складають його систему, у тому числі загальні правила здійснення виконання, особливості проведення виконавчих дій у грошових, речових та особистих зобов'язаннях. Окреслено правовий статус учасників виконавчого провадження, способи забезпечення захисту їхніх прав, участь суду у процесі виконання рішень.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, викладачів, юристів-практиків, усіх, хто цікавиться процесуальним порядком захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб.

ББК 67.310я73

ЗМІСТ

/ Глава 1. Виконавче провадження у системі юрисдикційної діяльності.....	5
§ 1. Становлення законодавства про виконавче провадження в Україні.....	5
§ 2. Поняття виконавчого провадження.....	8
/ Глава 2. Принципи виконавчого провадження.....	15
§ 1. Поняття та значення принципів виконавчого провадження . .	15
§ 2. Зміст та гарантії принципів виконавчого провадження.....	17
/ £ ^ Глава 3. Підстави виконання. Виконавчі документи.....	22
§ 1. Підстави виконання.....	22
§ 2. Поняття, види, змісті форма виконавчого документа.....	33
§ 3. Строк пред'явлення виконавчого документа до виконання (виконавча давність).....	40
Глава 4. Суб'єкти виконавчого провадження (виконавчих правовідносин).....	44
§ 1. Поняття та класифікація суб'єктів виконавчих правовідносин	44
§ 2. Державний виконавець.....	45
§ 3. Сторони виконавчого провадження та інші особи, які беруть участь у виконанні.....	53
§ 4. Особи, які сприяють виконанню.....	58
Глава 5. Стадії виконавчого провадження.....	62
§ 1. Право на звернення про виконання рішення.....	62
§ 2. Поняття й система стадій виконавчого провадження. Відкриття виконавчого провадження.....	64
§ 3. Підготовка до примусового виконання рішення.....	66
§ 4. Примусове виконання як стадія виконавчого провадження . .	71
§ 5. Ускладнення під час виконавчого провадження.....	77
§ 6. Закінчення та відновлення виконавчого провадження.....	86
§ 7. Поворот виконання.....	88
Глава 6. Звернення стягнення на майно боржника.....	91
§ 1. Загальні засади застосування заходів примусового виконання	91
§ 2. Арешт майна. Вилучення та зберігання арештованого майна .	92
§ 3. Звернення стягнення на майно юридичної особи.....	98
§ 4. Порядок реалізації майна, на яке звернено стягнення.....	101
Глава 7. Особливості звернення стягнення на окремі види майна.....	107
§ 1. Особливості звернення стягнення на валюту та валютні цінності .	107
§ 2. Особливості звернення стягнення на цінні папери, ювелірні вироби та дорогоцінне каміння.....	108

§ 3. Особливості звернення стягнення на майно боржника, яке знаходиться в інших осіб.....	111
§ 4. Особливості звернення стягнення на майно юридичної особи чи фізичної особи-підприємця у разі припинення їх діяльності	112
§ 5. Особливості звернення стягнення на заставлене майно	113
§ 6. Особливості виконання рішень за речовими зобов'язаннями .	116
Глава 8. Звернення стягнення на доходи фізичної особи . . .	117
§ 1. Загальні засади звернення стягнення на заробітну плату на інші доходи боржника-фізичної особи.....	117
§ 2. Порядок звернення стягнення на доходи фізичної особи. . . .	120
/> § 3. Особливості виконання рішень про стягнення аліментів. . . .	125
(_? § 4. Особливості виконання рішень про накладення штрафу та конфіскацію майна. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.....	133
ч	
ХГлава 9. Виконання рішення у немайнових справах.....	138
§ 1. Загальні засади виконання рішення про обов'язок вчинити певну дію чи утриматися від її вчинення.....	138
§ 2. Виконання рішення про поновлення на роботі.....	140
§ 3. Виконання рішення про відібрання дитини.....	142
§ 4. Виконання рішення про виселення.....	144
§ 5. Виконання рішення про вселення.....	148
§ 6. Виконання рішення про примусовий обмін.....	150
§ 7. Загальні умови виконання рішення про заборону діяльності об'єднання громадян.....	151
Глава 10. Гарантії захисту прав учасників виконавчого провадження.....	154
/У § 1. Поняття та значення гарантій прав учасників виконавчого провадження.....	154
§ 2. Контроль, нагляд та юрисдикційний захист у виконавчому провадженні.....	156
§ 3. Відповідальність у виконавчому провадженні.....	167
Глава 11. Виконання рішень з іноземним елементом.....	173
Список умовних скорочень.....	176
Законодавство та література.....	177
Показчик термінів і понять.....	188

Глава X. ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ У СИСТЕМІ ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

§ 1. Становлення законодавства про виконавче провадження в Україні

Виконання як елемент діяльності супроводжує попередню діяльність юрисдикційного органу щодо розгляду та вирішення спору. Виконувати необхідно щось, тобто акт уповноваженого органу чи особи. Тому виконання рішення і є кінцевим етапом юрисдикційної (правозахисної) діяльності. Без реалізації цієї стадії (етапу) втрачається сенс попередньої діяльності суду та інших органів (осіб), які уповноважені на здійснення захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних чи юридичних осіб, територіальних громад чи держави.

Виконанням рішення суду та інших юрисдикційних органів завершується процес захисту суб'єктивних майнових та особистих немайнових прав громадян та юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України.

Наприклад, важливими ознаками рішення суду є загальнообов'язковість та реалізованість. Відповідно до ст. 124 Конституції України та ст. 11 Закону України "Про судоустрій України" рішення суду підлягає виконанню як за колом осіб, так і у просторі (є обов'язковим до виконання усіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, об'єднаннями громадян та іншими організаціями, громадянами та юридичними особами на всій території України). Враховуючи, що захист прав здійснює низка органів та осіб, лише при виконанні такого юрисдикційного рішення захист прав набуває реального змісту, доконаного вигляду. Адже, щоб поновити порушене право, не завжди достатньо отримати захист з боку суду чи інших юрисдикційних органів у формі владного рішення. Його слід реалізувати, виконати.

В Україні законодавство про виконання рішень суду та інших органів становило інститут цивільного процесуального законодавства. Основними актами був Цивільний процесуальний кодекс України від 18 липня 1963 р. (далі — ЦПК) та Інструкція про виконавче провадження, затверджена наказом Міністра

юстиції СРСР від 15 листопада 1985 р.¹ № 22. Виконання рішення було покладено на судових виконавців, які працювали при народних судах.

1998 року було прийнято Закон України "Про державну виконавчу службу України"², який скасував інститут судових виконавців, поклавши завдання виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів на спеціально сформовану службу в структурі Міністерства юстиції України (Мініюсту) — Державну виконавчу службу (ДВС).

Для успішного виконання завдань нової структури у 1999 році Верховна Рада України прийняла Закон України "Про виконавче провадження"³, а Мініюст — Інструкцію про проведення виконавчих дій⁴. Ці акти стали базовими у діяльності ДВС. Зміни у законодавстві про організацію та здійснення виконання вимагали, своєю чергою, змін до чинного законодавства України, яке тією чи іншою мірою стосувалося виконавчого провадження. Це було зроблено вже у 2000 році⁵.

Однак і це не створило достатніх умов для успішної та ефективної роботи ДВС та зацікавленості державних виконавців у реалізації покладених на них завдань. Причинами цього були: недостатня матеріально-технічна база ДВС та грошове забезпечення державних виконавців, перевантаженість їх роботи, часом недостатня кваліфікація працівників ДВС, наявність великої кількості прогалин у законодавстві, що дозволяло маніпулювати законом як з боку учасників виконавчого провадження, так і з боку працівників ДВС, брак координації діяльності ДВС з іншими правоохоронними органами тощо. Певний

Інструкція про виконавче провадження, затверджена наказом Міністра юстиції СРСР від 15 листопада 1985 р. № 22 // ЛІГА: Еліт 7.5.1. — ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

² Про державну виконавчу службу України: Закон України від 24 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 1998. — № 36—37. — Ст. 243. (далі — Закон України "Про ДВС").

³ Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 р. // ВВР. — 1999. — № 24. — Ст. 207.

Інструкція про проведення виконавчих дій, затверджена наказом Мініюсту від 15 грудня 1999 р. № 74/5, зареєстровано в Мініюсті 15 грудня 1999 р. за № 865/4158 // ОВУ. — 1999. — № 51. — Ст. 2563.

⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям законів України "Про державну виконавчу службу" та "Про виконавче провадження": Закон України від 19 жовтня 2000 р. // ВВР. — 2000. — № 50. — Ст. 436.

вихід із цієї ситуації було знайдено у 2002 році шляхом прийняття низка актів Кабінету Міністрів України, а також узгоджених рішень Мініюсту та інших правоохоронних органів щодо координації їх діяльності¹. Пошук оптимальних способів організації та забезпечення ефективності у діяльності органів ДВС, практика застосування законодавства про виконавче провадження зумовили внесення змін та доповнень до чинного законодавства, що й було зроблено Верховною Радою України законами від 28 листопада 2002 р. та 30 липня 2003 р.²

Цей процес триває і нині, зокрема у ході реформування процесуального законодавства, наприклад у зв'язку з прийняттям 18 березня 2004 р. нового Цивільного процесуального кодексу України³ (далі — ЦПК 2004 р.).

Хоча й надалі законодавство про виконавче провадження визнають складовою цивільного процесуального⁴, питання про місце виконавчого провадження у системі права завжди перебували у центрі уваги юридичної науки. З часу виокремлення державних виконавців у самостійну структуру ці питання набули нового звучання. Деякі автори розглядали виконання судових рішень саме як стадію процесу (П. П. Заворотько, В. В. Комаров, В. В. Баранкова). Окремі науковці вважають, що виконання рішень — це окремий вид провадження (В. М. Шерстюк,

¹ Про заходи щодо підвищення ефективності діяльності органів державної виконавчої служби: постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2002 р. // ОВУ. — 2002. — № 31. — Ст. 1479; Інструкція про порядок взаємодії органів внутрішніх справ України та органів державної виконавчої служби при примусовому виконанні рішень судів та інших органів (посадових осіб), затверджена наказом МВС, Мініюсту від 25 червня 2002 р. № 607/56/5, зареєстровано в Мініюсті 27 червня 2002 р. за № 541/6829 // ОВУ. — 2002. — № 27. — Ст. 1298; Про затвердження Порядку передачі митними органами майна, конфіскованого за рішеннями судів, органам державної виконавчої служби: наказ Мініюсту, Державної митної служби України від 17 серпня 2001 р. № 46/5/571, зареєстровано в Мініюсті 17 серпня 2001 р. за № 720/5911 // ОВУ. — 2001. — № 34. — Ст. 1619 та ін.

² Про внесення змін до Закону України "Про виконавче провадження": Закон України від 28 листопада 2002 р. // ВВР. — 2003. — № 5. — Ст. 46; Про внесення змін до законів України "Про державну виконавчу службу" та "Про виконавче провадження": Закон України від 10 липня 2003 р. // ОВУ. — 2003. — № 33. — Ст. 1775.

Цивільний процесуальний кодекс України, прийнятий 18 березня 2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 16. — Ст. 1088.

Див., напр.: Класифікатор галузей законодавства України, затверджений наказом Мініюсту від 2 червня 2004 р. № 43/5 // Юридичний вісник України. — 2004. — 28 липня.

Глава 1.

Ви*

конавче провадження у системі юрисдикційної діяльності

В. І. Тертишніков); хоча висловлювали і висловлюють думки про існування окремої галузі права — виконавчого права (М. К. Юков). Останнім часом в Україні є тенденція щодо визнання адміністративно-процесуальної природи виконавчих правовідносин (М. Й. Штефан, С. Я. Фурса, С. В. Щербак), хоча збільшується й кількість прихильників визнання за виконавчим провадженням статусу самостійної галузі права, під назвою „цивільне виконавче право”.

§ 2. Поняття виконавчого провадження

Залежно від того, яким чином юрисдикційне рішення набирає законної сили, розрізняють: ■■■" /

- виконання рішення, яке набрало законної сили;
- негайне виконання;
- попереднє виконання.

Виконання рішення, яке набрало законної сили (або його ще можна назвати виконання за загальними правилами), застосовують у разі, якщо не встановлено підстав для негайного та попереднього виконання.

Негайне виконання — це виконання рішення ще до набрання ним законної сили. Негайне виконання застосовують, як правило, за результатами попередньої юрисдикційної діяльності суду у формі відправлення правосуддя (вирішення цивільної чи господарської справи) або забезпечення ходу процесу (забезпечення позову, вжиття запобіжних заходів).

Підстави для застосування негайного виконання чітко передбачено у чинному законодавстві, а саме:

- підстави для обов'язкового (імперативного) застосування негайного виконання;
- підстави для факультативного (імперативно-диспозитивного) застосування негайного виконання;
- підстави, за яких негайне виконання не застосовується.

Відповідно до ст.ст. 217—219 ЦПК 2004 р. та ст. 25 Закону України "Про виконавче провадження" (далі — Закон) рішення суду підлягає обов'язковому негайному виконанню у справах:

- 1) про стягнення аліментів — у межах суми платежу за один місяць;
- 2) про присудження робітникові або службовцеві заробітної плати, але не більше ніж за один місяць;

- 3) про стягнення відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника> — у межах суми стягнення за один місяць;
- 4) про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника;
- 5) про примусове виселення з приміщення, яке було предметом іпотеки, і реалізоване відповідно до законодавства.

Підставами для застосування факультативного негайного виконання є:

- 1) стягнення усієї суми боргу у справах про стягнення аліментів та стягнення заборгованості по заробітній платі;
- 2) якщо затримання виконання рішення може заподіяти значну шкоду для сторони, на користь якої постановлено рішення;
- 3) якщо є підстави вважати, що виконання рішення згодом може стати неможливим або ускладненим;
- 4) примусове виселення з приміщення, яке є предметом іпотеки.

Не може бути застосовано негайне виконання у справах, якщо воно може зумовити такі зміни у майні, після яких повернути його до попереднього стану, у разі скасування рішення, буде неможливо або дуже складно, а також у справах про виселення фізичних осіб із жилих приміщень, за винятком приміщень, які є предметом іпотеки (ст. 219 ЦПК 2004 р.).

Підлягають негайному виконанню також ухвали загального територіального суду та господарського суду про забезпечення позову та застосування запобіжних заходів (ст.ст. 62⁶, 156 ЦПК 2004 р., ст.ст. 43⁶, 66 Господарського процесуального кодексу України, далі — ГПК).

ЦПК 2004 р. передбачає зміни щодо підстав та порядку застосування негайного виконання судових рішень. Зокрема, відповідно до ст. 367 цього Кодексу рішення суду підлягає обов'язковому негайному виконанню у справах щодо:

- 1) стягнення аліментів — у межах суми платежу за один місяць;
- 2) присудження працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць;
- 3) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, — у межах суми стягнення за один місяць;

- 4) поновлення на роботі незаконно звільненого або переведе його на іншу роботу працівника;
- 5) відібрання дитини та повернення її тому, з ким вона про жила;
- 6) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, стосовно юридичних та фізичних осіб.

Підставами для застосування факультативного негайного виконання є можливість стягнення з відповідача усієї суми заборгованості у справах, у яких обов'язковим є стягнення лише певної її частини (ч. 1 ст. 367 ЦПК 2004 р.).

Попереднє виконання — це чітко передбачені законом випадки, за яких виконання може бути застосовано до постановлення юрисдикційного акта, а саме у позовах про стягнення аліментів, коли суддя, у разі необхідності, до вирішення справи по суті має право, враховуючи майновий стан сторін, постановити ухвалу про те, в якому розмірі один із подружжя повинен тимчасово надавати утримання іншому з подружжя, хто з подружжя і в якому розмірі має тимчасово давати кошти на утримання і виховання дітей, а так само хто з дітей повинен тимчасово видавати і в якому розмірі кошти на утримання батьків (ст. 220 ЦПК). ЦПК 2004 р. відмовляється від можливості застосування попереднього виконання як способу захисту прав осіб, які потребують утримання.

Залежно від *суб'єкта здійснення виконання* (дій, спрямованих на реалізацію рішення юрисдикційного органу), розрізняють:

- рішення, які не вимагають виконання (рішення про визнання, конститутивні рішення), якщо предметом судової діяльності є встановлення наявності чи відсутності правовідносин між сторонами або судової їх трансформації (зміни чи припинення). Ці рішення, зазвичай, мають преюдиційний характер;
- рішення, які суди направляють для виконання, які вимагають реєстрації певного факту, стану, інших правових позицій, що встановлено у відповідному рішенні. До цього виду виконання також належить виконання окремої ухвали, оскільки суд направляє її безпосередньо відповідним органам державної влади, органам місцевого самоврядування, службам чи посадовим особам для виконання, котрі, своєю чергою, зобов'язані її виконати та повідомити суд про результати виконання;

- рішення, які виконують органи ДВС або інші, передбачені законом, органи та особи (наприклад, щодо виконання рішень про стягнення коштів із рахунків, на яких обліковуються кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів або з бюджетних установ). Як правило, такими є рішення про присудження.

Саме останні рішення виконуються у порядку *виконавчого провадження*.

Виконавче провадження розуміють у таких значеннях:

- як певну сукупність (систему) правових норм, які регулюють певне коло суспільних відносин;
- як процесуальну (процедурну) діяльність.

Виконавче провадження у першому значенні — це сукупність правових норм, які регулюють умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх добровільно.

Предмет правового регулювання становлять виконавчі відносини, під якими слід розуміти процесуальні (процедурні) відносини, які складаються між державним виконавцем та іншими учасниками виконавчого провадження з приводу реалізації припису юрисдикційного акта.

Особливі ознаки (рисни) цих правовідносин:

- це відносини владного характеру, оскільки виникають між державним виконавцем як органом державної влади та іншими учасниками виконавчого провадження;
- обов'язковим суб'єктом цих правовідносин є державний виконавець як особа (орган), уповноважена державою виконувати приписи юрисдикційних органів та осіб;
- мають тісний взаємозв'язок з іншими правовідносинами, які виникають при виконанні рішення (цивільно-правовими, цивільними процесуальними, господарськими процесуальними, кримінально-процесуальними, адміністративно-правовими та іншими);
- виникають із приводу виконання рішення;
- становлять цілісну систему правовідносин, що дає можливість окреслити їх спільну (загальну) мету — виконання рішень, передбачених законом;
- дістають свій об'єктивний вияв у відповідній формі процесуальних (процедурних) дій суб'єктів виконавчих правовідносин.

Господарський процесуальний кодекс України - ім-
о-диспозитивний.

- «Важливістю» є у «вності зобов'язальних та певну ГГ ГРМі жі щдповідно ^ують на обов'язок вчинити вимог? УЧ>ИТМ ся від її вчинення. За порушення таких Ги пепеГ ну може буті Застосовано заходи примусу. Ці норми переважають у виконавчому пров^женні, характеризують ника як? «Делажі; ЮГО ВИКОТМ' а ^акож, як правило борж- Дісіг. язанш стОрони у процесі виконання. епемТіі ш _ це метод Д^волу, уповноваження. Його шкТіЦ так оже у виконТМУ проввадіенні і, зазвичай, ха- рактеризують уповноважену сторону у, виконанні - стягувача. не виког/ і правс мкс прзвс вибодити ш ррм поведінкв (добровіль- першачергу та ін) шшОнае чо го "Роадження - це зовнішні (об'ек- яви ПравОВИХ НОРМі які Регулюють виконання, в наГчпГ У ПриМусовомУ П^Рядку. Основним джерелом виконавчого провадження є нормативно-правові акти, а саме: Т^АЛ УКРАїН (ВІД 28 ЧЕРВН^ * 1996 Р-) як ос «^ВНИЙ ржзві визначає Згальні засади діяльності ДВС як у державно! виконавчої влад, ши> загальний правовий статус учасників виконавчого проввадження та інших су-б ектів виконавчих правовідносин- безпежня^я" 7^о держат У виконавчу службу" (від 24 „;„ п^ Р-) Регламент Ує організаційну побудову органів ДВС, порядок призначення та звіаїлення її працівників, їх правовий та соціальний захист, зазагальний правовий ста-тус (повноваження) державного виконавця; іооо" ■ П^пшшш шпро втовавл провасадження" (від 21 квітня 1999 р.) визначає умови і порядок ви виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), щадо відповідно до закону підлягають примусовому виконанню о у разі невиконання їх У Добровільному порядку;
4. Цивільний процесуальний кодекс України (від 18 липня ^о-5 р., 1 регулює порядок звернення іа до виконання рішень судів у цивільних справах, участь судуду у виконавчому провадженні, дитання про в^р у виконанні судових цивільних справ, 2005 року, але не раніше набрання чинності чинності 1 січня Адміністративним процесуальним кодексом України;

5. Господарський процесуальний кодекс України (від 6 листо пада 1991 р.) регламентує порядок звернення до виконан ня рішень господарських судів, вирішення питань, пов'яза них із виконанням постанов господарського суду;
6. Кримінально-процесуальний кодекс України (від 28 листо пада 1960 р.) визначає особливості виконання вироків су дів у частині майнових стягнень, які підлягають виконан ню у порядку виконавчого провадження;
7. Кримінально-виконавчий кодекс України (від 11 липня 2003 р.) окреслює особливості участі ДВС щодо виконан ня вироків суду;
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення (від 7 грудня 1984 р.) регламентує порядок та особливості ви- конання постанов у справах про притягнення особи до ад- міністративної відповідальності у частині майнових стяг- нень;
9. Закон України "Про нотаріат" (від 2 вересня 1993 р.) ви- значає порядок та умови звернення до виконання виконав- чих написів нотаріусів та їх участь у виконавчому прова- дженні;
10. Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Сімейний кодекс України та інші акти матеріального зако нодавства;
11. акти Кабінету Міністрів України;
12. акти Мініюсту України, серед яких особливе місце посідає Інструкція про проведення виконавчих дій, затверджена на- г „ казом Мініюсту України від 15 грудня 1999 року № 74/5, „;„, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 грудня 1999 року за № 865/4158, яку розроблено на виконання Закону України "Про виконавче провадження". Вона визначає умови та порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що відповідно до чинного законодавства підлягають виконанню у разі невиконання їх у добровільному порядку.

Окремо у системі джерел виконавчого провадження слід вказати рішення Конституційного Суду України, які давали відповідь на предмет відповідності Конституції України (кон- ституційності) окремих актів законодавства, а також роз'ясню- вали чинне законодавство:

- рішення у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції Украї-

ни (конституційності) Закону України "Про введення мораторію на примусову реалізацію майна" (справа про мораторій на примусову реалізацію майна) від 10 червня 2003 р.¹;

- рішення у справі за конституційним зверненням спільного підприємства "Мукачівський плодоовочевий консервний завод" про офіційне тлумачення положення пункту 10 статті 3 Закону України "Про виконавче провадження" (справа про виконання рішень третейських судів) від 24 лютого 2004 р.²

Для правильного застосування правових норм та вирішення справ у судах, що стосуються виконавчого провадження, мають значення також роз'яснення Верховного Суду України³ та Вищого господарського суду України⁴.

Визначення предмета та методу правового регулювання, наявність структурованої системи джерел разом із окресленням принципів виконавчого провадження (про що йтиметься у главі 2) дає підстави говорити про становлення у системі права України самостійної галузі права — цивільного виконавчого права.

Виконавче провадження у другому значенні — це діяльність (сукупність процесуальних (процедурних) дій) органів та осіб (передусім державних виконавців) та інших учасників виконавчого провадження, спрямована на реалізацію юрисдикційних рішень, визначених законом, у передбаченій процесуальній формі.

Виконавча процесуальна форма — це визначений законом порядок діяльності державного виконавця щодо виконання припису юрисдикційного рішення. Вона передбачає як безпосе-

¹ ОВУ. — 2003. — № 25. — Ст. 1217.

² ОВУ. — 2004. — № 9. — Ст. 536.

³ Див, напр.: Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14 // Вісник Верховного Суду України. — 2004. — № 2.

⁴ Див, напр.: Про Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Законів України "Про державну виконавчу службу" та "Про виконавче провадження": лист Вищого арбітражного суду України від 11 грудня 2000 р. № 01-8/739 // Вісник господарського судочинства. — 2001. — № 1.

дною визначену законом процедуру діяльності органів та посадових осіб (виконавчу процедуру), так і визначену законодавством фіксацію ходу виконавчого провадження у процесуальних (процедурних) документах (виконавчі постанови).

Виконавче провадження є процесуальною формою, котра гарантує примусову реалізацію рішення суду та інших юрисдикційних органів, реалізацію підтвердження ними прав та обов'язків суб'єктів матеріальних правовідносин.

У виконавчому провадженні здійснюється остаточний захист прав громадян та юридичних осіб, що є фактичним продовженням правозахисної функції суду, оскільки відбувається на підставі "вказівки" суду, наділеного правом робити загальнообов'язкові висновки, а також на підставі інших виконавчих документів.

Глава 2. ПРИНЦИПИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

§ 1. Поняття та значення принципів виконавчого провадження

У зв'язку з виокремленням із цивільного процесу виконавчого провадження перед юридичною наукою постало питання про визначення основних засад, положень правового регулювання підстав та порядку виконання рішень судів та інших органів (осіб), які можуть виконуватися у примусовому порядку. Було сформовано відповідну систему принципів виконавчого провадження.

Єдиного погляду у юридичній науці щодо галузевої належності й місця виконавчого провадження у системі права України немає, а це не тільки зумовлює наукові диспути, а й не дозволяє сформувати (окреслити) і систему принципів виконавчого провадження.

Різними є погляди і на систему принципів виконавчого провадження, адже фактично не існує її доктринальної системи. Наприклад, М. Й. Штефан називає серед принципів виконавчого провадження принципи гласності, державної мови, юридичної істини, змагальності, доступності, безпосередності¹;

Штефан М. Й., Омельченко М. П., Штефан С. М. Виконання судових рішень: Навч. посібник. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — С. 54—64.

С. В. Щербак — верховенство права, реординації, сприяння громадянам, установам, підприємствам, організаціям, обов'язковості вимог державного виконавця, пріоритетності звернення стягнення на майно боржників-громадян, одноособовості прийняття рішень¹; В. І. Тertiшніков — гарантованості прав, контролю і нагляду, обов'язковості вимог державного виконавця².

Слід визнати, що принцип права як правове явище існує і без його окреслення юридичною наукою. Тому одним із завдань юридичної науки є саме визначення, кристалізація принципів, у тому числі виконавчого провадження.

У процесі створення правових норм про виконавче провадження законодавець керувався певними міркуваннями, ідеями, поглядами на порядок виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів. Тому у цей, конкретний момент часу ми можемо лише шляхом аналізу правових норм з'ясувати спрямованість правового регулювання, визнати принципи правового регулювання або окреслити назрілі нові положення, ідеї, бачення, які необхідно перетворити у правові норми у ході удосконалення чинного законодавства про виконавче провадження.

Принципи (від лат. *princĭpium* — основа, начало, засада), які сприяють об'єднанню норм та інститутів, додатково до предмету, методу і завдань правового регулювання суспільних відносин, є ознаками, що індивідуалізують відповідну галузь права. Значення принципів полягає у тому, що в них відображено найхарактерніші риси і загальну спрямованість права та його найважливіших інститутів, тож вони дають можливість пізнати суть цієї галузі права, її суспільний характер у цілому, а також її інститутів.

Отже, **принципи виконавчого провадження** — це закріплені у правових нормах основні засади, керівні положення, які визначають організацію органів державної виконавчої служби, зміст і спрямованість її діяльності, правовий статус учасників виконавчого провадження.

Суть принципів полягає у тому, що їх закріплено у нормах виконавчого провадження; вони визначають зміст та призна-

¹ Фурса С. Я., Щербак С. В. Виконавче провадження в Україні: Навч. посібник. — К.: Атіка, 2002. — С. 36—48.

² Тertiшніков В. И. Гражданский процесс: Курс лекций. — Харьков: Консум, 2000. — С. 199.

чення виконавчого провадження як процесуальної (процедурної) діяльності; окреслюють правовий статус учасників виконавчого провадження (як державного виконавця, так і осіб, які беруть участь у виконанні, осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій).

Принципи може бути визначено не лише окремими статтями, а й їх групою або інститутом. Способи законодавчого закріплення принципів можуть бути різними. Визначено три групи норм, які закріплюють принципи: що містять перелік найменувань принципів; що містять короткий опис сутності принципів; що відображають у своєму тексті їх конкретний зміст із певним ступенем деталізації.

§ 2. Зміст та гарантії принципів виконавчого провадження

На підставі теоретичних положень, аналізу чинного законодавства та практики його застосування можна виокремити такі принципи виконавчого провадження:

- принцип гуманізму;
- принцип законності;
- принцип неупередженості виконання;
- принцип предметної та територіальної юрисдикції;
- принцип недоторканості житла;
- принцип диспозитивності та публічності;
- принцип повноти та оперативності (своєчасності) виконання;
- принцип контролю.

Принцип гуманізму полягає у тому, що заборонено у будь-якій формі посягати на права і свободи фізичних осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні. Зважаючи на рівність усіх учасників виконавчого провадження, ця норма поширюється і на юридичних осіб.

Зазвичай, об'єктом виконання є майно стягувача, яке перебуває у боржника, або певні грошові суми відшкодування (стягнення, як правило, має майново-грошовий характер). І лише в окремих випадках предметом виконання є дії боржника.

До порушників норм виконавчого провадження може бути застосовано штрафні санкції, притягнення до відповідальності, вчинення дій, спрямованих на виконання, без участі боржника з покладенням на останнього двократного розміру виконавчих витрат та ін.

Глава 2.

Принципи виконавчого провадження

Проявом принципу гуманізму є встановлення законодавством про виконавче провадження часу виконання. Зокрема, відповідно до ст. 31 Закону виконавчі дії, як правило, проводяться у робочі дні у період між 6-ю та 22-ю годинами. Проведення виконавчих дій у неробочі, святкові дні, а також у нічний час, як правило, не допускається. Тільки за певних умов такі дії можуть проводитися у неробочі дні чи у нічний час у порядку, встановленому законом (вноситься постанова державного виконавця, яку обов'язково має бути затверджено начальником відділу ДВС).

Гарантіями принципу можна визначити можливість оскарження дій державного виконавця, можливість притягнення державного виконавця та інших учасників виконавчого провадження до відповідальності (наприклад, ст. 11 Закону України "Про ДВС").

Принцип законності означає, що державний виконавець та усі учасники виконавчого провадження повинні суворо дотримуватися і виконувати вимоги законодавства про виконавче провадження. Цей принцип має два аспекти: щодо державного виконавця та низки інших учасників виконавчого провадження (прокурора, органу державної влади, органу місцевого самоврядування та інших осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій), а також для уповноважених суб'єктів виконавчого провадження (сторін та інших).

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень і у спосіб, визначений Конституцією та законами України. Аналогічну норму передбачає ст. 1 Закону. Відповідно до ст. 7 вказаного Закону державний виконавець використовує надані йому права у точній відповідності із законом і не повинен допускати у своїй діяльності порушення прав та законних інтересів громадян та юридичних осіб.

Щодо інших осіб, то відповідно до ч. 1 ст. 68 Конституції України громадяни зобов'язані неухильно додержуватися Конституції України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей, а відповідно до ч. 4 ст. 29 Закону особи, які беруть участь у виконанні, зобов'язані сумлінно використовувати всі надані їм права.

Гарантіями принципу законності є: контроль за правильністю, повнотою і своєчасністю виконання рішень державним виконавцем (ст. 78 Закону), закріпленням та гарантуванням права на оскарження будь-яких рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця (ст. 85 Закону). Гарантією також є встановлення відповідальності за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків учасниками виконавчого провадження, а також за зловживання матеріально-правовими та процесуальними правами. Ці гарантії мають охоронний характер. Встановлено законодавством і позитивні (регулятивні) гарантії — визначена законом процедура здійснення виконавчих дій, окреслення правового статусу учасників виконавчого провадження тощо.

Принцип неупередженості виконання пов'язаний із загально-правовим принципом рівності. Відповідно до ст. 24 Конституції України громадяни рівні перед законом, мають рівні права і свободи, і не може бути встановлено будь-яких неправомірних привілеїв. У ст. 5 Закону вказано, що державний виконавець зобов'язаний вжити заходів щодо примусового виконання рішення неупереджено. Неупередженість виконання забезпечується наданням можливості сторонам виконавчого провадження та їх представникам знайомитися із матеріалами виконавчого провадження, заявляти у встановленому порядку відводи державному виконавцеві та іншим учасникам виконавчого провадження, які повинні не мати ні матеріально-правової, ні процесуальної заінтересованості у виконанні.

За ст. 17 Закону як державні виконавці не можуть брати участь у виконавчому провадженні та підлягають відводу особи, які є близькими родичами сторін, їх представників або інших осіб, що беруть участь у виконавчому провадженні або заінтересовані у результатах виконання, або є інші обставини, що викликають сумнів у їх неупередженості.

Принцип предметної та територіальної юрисдикції відповідно до ст. 20 Закону вказує на те, що виконавчі дії провадяться державним виконавцем за місцем проживання, роботи боржника або за місцезнаходженням його майна, місцезнаходженням постійно діючого органу юридичної особи або її майна. Виконання рішення, яким зобов'язано боржника вчинити певну дію або утриматися від її вчинення, проводиться за місцем здійснення таких дій.

Чинним законодавством встановлено територіальну компетенцію районних (міських) відділів ДВС, чіткий порядок передачі справ від одного відділу до іншого, підстави та порядок здійснення виконавчих дій на території іншого відділу ДВС (причому розрізняються випадки вчинення дій у межах області та в межах України) (п. 3.2.3 Інструкції про проведення виконавчих дій).

За ознакою предметної юрисдикції ст. 20^і Закону розмежовано підвідомчість виконавчих проваджень органам ДВС по вертикалі структури залежно від предмету виконання та сторін виконавчого провадження.

Принцип недоторканості житла закріплено у ст. 30 Конституції України, яка визначає, що кожному вона (недоторканість житла) гарантується і не допускається проникнення до житла або іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше, як за мотивованим рішенням суду.

Це конституційне положення не досить чітко було відображено у законодавстві про виконавче провадження. Однак нині його закріплено у ст. 5 Закону, за яким державний виконавець зобов'язаний звернутися до суду з поданням про постановлення вмотивованого рішення про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника-фізичної особи або іншої особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, що належать боржникові від інших осіб.

Законом не встановлено чіткого порядку вирішення цього питання судом. Тільки ЦПК 2004 р. визначено, що для проведення виконавчих дій, пов'язаних із примусовим проникненням до житла чи іншого володіння особи, державний виконавець подає до суду заяву, погоджену із начальником відділу ДВС. Ці питання суд вирішує негайно за участю державного виконавця, без виклику чи повідомлення сторін чи інших заінтересованих осіб (ст. 376).

Принципи диспозитивності та публічності у виконавчому провадженні, як і цивільному процесуальному та господарському процесуальному праві, є тісно взаємопов'язаними — вони взаємодоповнюють один одного. Принцип диспозитивності полягає у розпорядженні сторонами виконавчого провадження своїми матеріальними та процесуальними правами. Підґрунтям є диспозитивний характер прав, які захищаються на підставі рішення.

Підставою для відкриття виконавчого провадження є заява стягувача або його представника. Сторони мають право укласти мирову угоду, яку затверджує суд. Стягувач має право подати заяву про відмову від стягнення і повернення виконавчого документа. Боржник має право добровільно виконати рішення у строк, визначений державним виконавцем, без застосування до нього несприятливих наслідків (ст. 11^і Закону).

Принцип повноти та оперативності (своєчасності) виконання закріплено у ст. 1 Закону України "Про ДВС" та ст. 5 Закону, відповідно до яких державний виконавець повинен вжити заходів щодо своєчасного та повного виконання рішення.

Ст. 25 Закону встановлює положення про те, що державний виконавець забезпечує своєчасність примусового виконання рішень судових і несудових органів у часових межах шляхом найбільш повного і раціонального використання процесуальних засобів для досягнення швидкого і правильного здійснення виконання. Державний виконавець зобов'язаний провести виконавчі дії з виконання рішення протягом шести місяців із дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, а з виконання рішення немайнового характеру — у двомісячний строк.

Принцип контролю за виконавчим провадженням тісно пов'язаний із принципом законності. Зумовлено його також постюрисдикційним характером діяльності державного виконавця, який повинен виконати те, що вже присудив уповноважений державний чи недержавний орган (особа).

Оскільки державний виконавець є суб'єктом владних відносин, то можуть мати місце такі випадки, коли він порушує норми чинного законодавства, а, отже, і права, свободи та законні інтереси сторін та інших учасників виконавчого провадження. Тому у цьому разі може бути застосовано зовнішні способи забезпечення захисту права.

Закон передбачає дві форми: оскарження особами, які беруть участь у виконавчому провадженні, рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця (ст. 7); перевірка та контроль виконавчого провадження (ст.ст. 8, 8[^]). Однак ці визначення не у повному обсязі розкривають сутність зовнішнього забезпечення законності виконавчого провадження.

Слід визнати, що такими способами (формами) зовнішнього забезпечення захисту прав учасників виконавчого провадження, а отже і законності виконавчого провадження, є: адміністративний контроль; судовий контроль; діяльність органу, який видав виконавчий документ; діяльність органів прокуратури.

Глава 3. ПІДСТАВИ ВИКОНАННЯ. ВИКОНАВЧІ ДОКУМЕНТИ

§ 1. Підстави виконання

Завданням ДВС є здійснення виконання рішень судів та інших органів відповідно до законів України (ст. 1 Закону України "Про ДВС"). Інші органи, установи, організації та посадові особи здійснюють виконавчі дії у випадках, передбачених законом, у тому числі відповідно до ст. 6 Закону, на вимогу чи дорученням державного виконавця (ст. 2 Закону).

У випадках, передбачених законом, рішення судів та інших органів щодо стягнення коштів виконують податкові органи, установи банків, кредитно-фінансові установи. Рішення вказаних органів відповідно до закону можуть виконувати також інші органи, установи, організації, посадові особи та громадяни.

Виконання рішень про стягнення коштів із рахунків, на яких обліковуються кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів або з бюджетних установ, здійснюють органи Державного казначейства України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Зазначені органи, установи, організації та особи не є органами примусового виконання, крім органів та посадових осіб, які виконують рішення про притягнення до кримінальної чи адміністративної відповідальності (ст. 9 Закону).

Далі подаємо стислу характеристику рішень, ухвал та постанов, що підлягають виконанню відповідно до ст. 3 Закону в порядку виконавчого провадження.

Рішення, ухвали і постанови судів у цивільних справах. Г

У примусовому порядку виконуються, як правило, рішення, якими задоволено позовні вимоги про присудження до виконання певних дій, якщо боржник відмовився від їх добровільного виконання^ Рішення про відмову у задоволенні позовів

про присудження, про визнання, про зміну і припинення правовідносин не потребують примусового виконання, окрім виконання у частині стягнення судових витрат. Рішення про визнання є підставами їх реалізації іншими способами: добровільним виконанням, реєстрацією компетентним органом держави встановлених судом правовідносин чи правового статусу громадян. Підлягають виконанню й ухвали суду, які мають ознаки реалізованості і вимагають примусового виконання, зокрема, такі: про забезпечення позову (ст. 156 ЦПК, ст. 154 ЦПК 2004 р.), застосування запобіжних заходів (ст. 62⁶ ЦПК), про стягнення штрафів (ст.ст. 44, 48, 95 ЦПК та ін.), про поворот виконання (ст.ст. 420-422 ЦПК, ст. 380 ЦПК 2004 р.), про уточнення, доповнення рішення, зміну порядку та способу виконання (ст.ст. 213—215 ЦПК, ст. 373 ЦПК 2004 р., ст. 33 Закону), а також ухвали суду апеляційної та касаційної інстанції, суду з перегляду справи за винятковими обставинами, якими змінюються рішення (ст.ст. 305, 334 ЦПК).

^ Відповідно до ст. 179 ЦПК, ст. 175 ЦПК 2004 р. суд може затвердити (визнати) мирову угоду сторін. До такого затвердження (визнання) суд роз'яснює сторонам наслідки відповідних процесуальних дій, перевіряє, чи є повноваження на вчинення цих дій у представників сторін. Про затвердження (визнання) мирової угоди сторін суд виносить ухвалу, якою одночасно припиняє провадження у справі.

Вироки, ухвали та постанови судів у кримінальних справах у частині майнових стягнень.

/ Санкціями кримінального законодавства, серед усієї низки кримінальних покарань, встановлено і певні майнові стягнення (штраф (ст. 53 Кримінального кодексу України, далі — КК) та конфіскація майна (ст. 59 КК))^Штраф може бути призначено як основне або додаткове кримінальне покарання. У разі неможливості сплати штрафу суд може замінити несплачену суму штрафу покаранням у вигляді громадських робіт із розрахунку: десять годин громадських робіт за один встановлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян або виправні роботи із розрахунку один місяць виправних робіт за чотири встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, однак на строк не більше двох років. Штраф може бути призначено під час виконання вироку у кримінальній справі, за якою призначено інший вид покарання. Наприклад, особам, які стали непрацездатними після

постановлення вироку суду, виправні роботи суд може замінити штрафом із розрахунку три встановлені законодавством неоподатковувані мінімуми доходів громадян за один місяць виправних робіт (ч. 3 ст. 57 КК).

Згідно зі ст. 12 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі — КВК) ДВС виконує покарання у вигляді штрафу та конфіскації майна у випадку та у порядку, передбачених КВК та законами України. Підставою виконання покарання є вирок суду, який набрав законної сили, інші рішення суду, а також закон України про амністію та акт помилування (ст. 4 КВК).

Постанови судів у частині майнових стягнень у справах **ГХфо адміністративні правопорушення.**

Кодексом про адміністративні правопорушення (далі — КпАП) передбачено повноваження суду щодо розгляду та вирішення справ, пов'язаних із притягненням громадян та посадових осіб до адміністративної відповідальності¹. Відмінність суду від інших органів, уповноважених на розгляд справ про адміністративні правопорушення, полягає у тому, що суд наділено ширшими повноваженнями щодо застосування санкцій майнового характеру.^{(Наприклад, окрім штрафу винятково за рішенням суду накладаються такі адміністративні стягнення, як оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення (ст.ст. 24, 28 і 29 КпАП). ?}

До повноважень у цьому випадку належить і відшкодування збитків, заподіяних учиненням правопорушенням, про що виноситься постанова (ст. 329 КпАП). ?

Рішення, ухвали, постанови господарських судів.

Господарський суд при відправленні правосуддя у господарських справах уповноважений виносити рішення, ухвали та постанови, які у силу загальних положень Конституції України наділено усіма ознаками загальнообов'язковості.¹ Зокрема, відповідно до ст. 115 Господарського процесуального кодексу України (далі — ГПК) рішення, ухвали та постанови господарського суду, що набрали законної сили, є обов'язковими на всій території України. У господарському процесі також передбачено можливість застосування забезпечення позову та за-

стосування запобіжних заходів, затвердження мирової угоди між сторонами.у

Виконавчі написи нотаріусів.

Іноді відповідальність боржника за деякими борговими документами є очевидною та безспірною, що впливає з їх змісту, а щодо самих документів не виникає сумніву у їх достовірності. У таких випадках закон передбачає можливість стягнення грошових сум чи майна шляхом учинення нотаріусом виконавчого напису.

' Виконавчий напис — це нотаріальна дія, яка полягає у наданні сили виконавчого документа борговому документу, визначеному законом, про стягнення з боржника на користь кредитора (стягувача) грошових сум або передачу чи повернення майна кредиту.

Стягнення за виконавчим написом нотаріуса допускається з низки вимог, чітко передбачених актами законодавства у порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат". Постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 року № 1172 визначено підстави для вчинення виконавчого напису, затверджено Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів¹. Ним визначено як підстави для вчинення виконавчого напису наступні вимоги:

- про стягнення заборгованості за нотаріально посвідченими правочинами;
- про стягнення з фізичних осіб податкової заборгованості;
- про стягнення заборгованості, що впливає з відносин, пов'язаних із авторським правом;
- про стягнення заборгованості з батьків або осіб, що їх замінюють, за утримання дітей у закладах освіти;
- про стягнення заборгованості з батьків або осіб, що їх замінюють, за утримання дітей і підлітків у загальноосвітніх школах і професійно-технічних училищах соціальної реабілітації;
- про стягнення за диспашею;
- про стягнення заборгованості з військовослужбовців, звільнених із військової служби, і військовозобов'язаних після закінчення зборів;

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 р. №1172 // ОВУ. — 1999. — № 26. — Ст. 69.

Глава 3.

Підстави виконання. Виконавчі документи

- про повернення об'єкталізингу;
- про стягнення заборгованості з **орендної плати за користування** державним та комунальним майном; ■■
- про стягнення за чеками.

Рішення третейських судів.

Третейський суд є особливим юрисдикційним органом, оскільки може розглядати справу і вирішувати спір тільки у разі, якщо про це домовляються сторони, між якими виник спір. Правовий статус цього органу у законодавстві було сформульовано недостатньо. Зокрема, умови, підстави та порядок третейського розгляду визначало Положення про третейський суд — додаток № 2 до ЦПК¹. Відповідно до ст. 1 цього Положення до третейського суду могло бути передано будь-який спір, який виник між громадянами, за винятком спорів, що виникають із трудових і сімейних відносин.

ГПК (ч. 2 ст. 12) визначено, що підвідомчий господарським судам спір може бути передано сторонами на вирішення третейського суду (арбітражу), крім спорів про визнання недійсними актів, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

Зважаючи на брак українського законодавства щодо третейського вирішення господарських спорів та використовуючи положення Постанови Верховної Ради України від "Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР"² від 12 вересня 1991 р. щодо цього застосовувалося Положення про третейський суд для вирішення господарських спорів між об'єднаннями, підприємствами, організаціями і установами, затверджене постановою Державного арбітражу при Раді Міністрів СРСР від 30 грудня 1975 р. № 121³.

На сьогодні, відповідно до Закону України "Про третейські суди"⁴ сторони, які передали спір на вирішення третейського суду, зобов'язані добровільно виконати рішення третейського суду, без будь-яких зволікань чи застережень (ст. 50). Якщо

¹ Додаток № 2 до ЦПК втратив чинність у зв'язку з набранням чинності Законом України "Про третейські суди" (п. 2 прикінцевих положень).

² ВВР. — 1991. — № 46. — Ст. 621.

³ ЛІГА: Еліт 7.5.1. — ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

⁴ Про третейські суди: Закон України від 11 травня 2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 23. — Ст. 1540.

воно не виконане добровільно, то підлягає примусовому виконанню у порядку, встановленому законодавством про виконавче провадження (ст. 57 цього Закону).

Законом України "Про міжнародний комерційний арбітраж"¹ передбачено, що на його вирішення за угодою сторін можуть передаватися спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, які виникають при здійсненні зовнішньоторгівельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків (ст. 2). Рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду виконується сторонами добровільно у встановлені ним строки. Рішення про стягнення грошових сум виконується у встановленому порядку через установи банку, решта рішень — державним виконавцем. Якщо на банківському рахунку боржника немає грошей, а також у разі неможливості стягнення грошових сум з інших причин рішення може бути виконано державним виконавцем шляхом звернення стягнення на майно боржника.

Відповідно до Положення про Морську арбітражну комісію при Торгово-промисловій палаті України, сторони можуть передати на її вирішення спори, пов'язані із торговим мореплаванням (ст. 2 цього Закону). Рішення Морської арбітражної комісії виконуються у такому ж самому порядку, що й рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду.

Рішення комісії із трудових спорів.

Комісія із трудових спорів — орган, уповноважений на вирішення трудових спорів у порядку, встановленому ст.ст. 221 і 224 Кодексу законів про працю (далі — КЗпП), є первинним органом з розгляду трудових спорів, за винятком спорів, зазначених у ст.ст. 222, 232 КЗпП. Комісія з трудових спорів приймає рішення більшістю голосів її членів, присутніх на засіданнях.

У рішенні має бути зазначено: повне найменування підприємства, установи, організації, прізвище, ім'я та по батькові працівника, який звернувся до комісії, або його представника, дата звернення до комісії та дата розгляду спору, суть спору, прізвища членів комісії, власника або представників уповноваженого ним органу, результати голосування і мотивоване рішення комісії.

¹ Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24 лютого 1994 р. // ВВР. — 1994. — № 25. — Ст. 198.

Копії-рішення комісії у триденний строк вручаються працівникові, власникові або уповноваженому ним органу (ст. 227 КЗпП). -

Постанови, винесені органами (посадовими особами), уповноваженими законом розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом.

КпАП регламентує підстави та порядок виконання постанов у частині майнових стягнень у вигляді штрафу, який може бути накладено на громадян та посадових осіб за вчинення правопорушень, у порядку та розмірах, визначених законом (ст.ст. 24, 27).

Рішення іноземних судів і арбітражів у передбачених законом випадках.

Закон України "Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів"¹ визначає (ст. 1), що під останніми слід розуміти рішення іноземних судів у цивільних, трудових, сімейних справах, вироки іноземних судів у кримінальних справах у частині, що стосується конфіскації майна та відшкодування шкоди потерпілим, а також рішення іноземних арбітражів та акти інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних, трудових, сімейних справ, що набрали законної сили і підлягають визнанню та виконанню на території України відповідно до міжнародних договорів України.

Рішення іноземного суду визнається та виконується в Україні, якщо його визнання та виконання передбачено міжнародними договорами України або за принципом взаємності за домовленістю асі Бос з іноземною державою, рішення суду якої має виконуватися в Україні (ст. 2 згаданого вище Закону).

Питання про надання дозволу щодо примусового виконання рішення іноземного суду на клопотання стягувача розглядають апеляційний суд Автономної Республіки Крим (далі — АР Крим), апеляційні суди областей, міст Києва та Севастополя за місцем постійного чи тимчасового проживання або перебування (місцезнаходження) боржника (ст. 4 Закону України "Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів").

¹ Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів- Закон України від 29 листопада 2001 р. // ВВР. — 2002. — № 10. — Ст. 76.

Розглянувши подані документи та вислухавши пояснення сторін, суд постановляє ухвалу про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду або про відмову у задоволенні клопотання з цього питання. Копію ухвали суд надсилає стягувачеві та боржникові у триденний строк із дня постановлення ухвали (ст. 7 згаданого Закону).

Рішення Європейського Суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини".

Відповідно до Європейської конвенції про захист прав та основних свобод (Рим, 11 листопада 1950 р.) передбачено обов'язок держав-учасниць Конвенції забезпечувати дотримання прав та основних свобод, визначених цим міжнародним документом, а також поширення юрисдикції Європейського Суду з прав людини, створеного згідно з протоколом № 11 до Конвенції. Відповідно до ст. 46 Конвенції Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточне рішення Суду у будь-якій справі, в якій вони є сторонами.

Україна визнала обов'язковою юрисдикцію Європейського Суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції (ст. 1 Закону України "Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції"¹ від 17 липня 1997 р.).

Рішення державних органів, прийняті з питань володіння та користування культовими будівлями та майном.

Відповідно до ст. 17 Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації"² від 23 квітня 1991 р. передбачено, що ці об'єднання громадян мають право використовувати для своїх потреб будівлі та майно, що надаються їм на договірних засадах державними, громадськими організаціями або громадянами. Культову будівлю може бути передано у користування двом і більше релігійним громадам за їх згодою. З кожною громадою укладається окремий договір, у якому передбачається порядок і черговість користування вказаною будівлею. Спори з питань, пов'язаних із володінням та користуванням культовими будівлями та майном, вирішують місцеві державні ор-

ВВР. — 1997. — № 40. — Ст. 263.

ВВР. _ 1991. — № 25. — Ст. 283.

гани (обласні. Київська та Севастопольська міські, АР Крим), державний орган України у справах релігій. їх рішення, не оскаржені до суду, протягом місяця із дня прийняття, а у разі оскарження — після прийняття судом рішення про відмову у задоволенні скарги (ст. 248¹⁴ ЦПК), може бути виконано примусово органом виконання.

Рішення Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень у передбачених законом випадках.

Рішення відповідних органів та посадових осіб Антимонопольного комітету України про накладення адміністративних стягнень на посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю виконуються в порядку, встановленому законом (ч. 9 ст. 56 Закону України "Про захист економічної конкуренції"¹ від 11 січня 2001 р.). Наприклад, рішення про вилучення товарів із неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання (підприємця) підлягає виконанню у порядку, встановленому для виконання судових рішень (ч. 3 ст. 30 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції"² від 7 червня 1996 р.).

Від підстав виконання у цьому випадку слід відрізнити повноваження посадових осіб Антимонопольного комітету України щодо забезпечення заяви та доказів у справах про порушення законодавства про економічну конкуренцію.

Зокрема, відповідно до ст. 44 Закону України "Про захист економічної конкуренції" вилучення чи накладання арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації проводиться у робочий час незалежно від їх місцезнаходження, в тому числі в службових приміщеннях та транспортних засобах, що належать суб'єктові господарювання, на робочих місцях працівників на підставі розпорядження державного уповноваженого чи голови територіального відділення Антимонопольного комітету України; у місцях проживання та інших володіннях осіб — на підставі рішення суду.

¹ ВВР. — 2001. — № 12. — Ст. 64.

² ВЗР. — 1996. — № 36. — Ст. 164.

Про вилучення чи накладення арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації складають протокол, в якому зазначають дату його складання, прізвище та посаду особи, яка провела вилучення, наклала арешт, перелік вилучених чи тих, на які накладено арешт, предметів, документів, інших носіїв інформації чи майна. Протокол підписують два уповноважені працівники Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень, які провели вилучення, наклали арешт. Протокол також підписують особи, які були присутніми при вилученні, накладенні арешту.

У разі відмови осіб від підписання протоколу в ньому робиться запис про це. Особа має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

Копія протоколу про вилучення, накладення арешту надається суб'єкту господарювання, у якого було вилучено, арештовано документи, предмети, інші носії інформації, або вручається представникові суб'єкта господарювання.

Про повернення чи зняття арешту з майна, предметів, документів, інших носіїв інформації державний уповноважений Антимонопольного комітету України, голова територіального відділення Антимонопольного комітету України приймає розпорядження.

Постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій, накладення штрафу.

Державний виконавець у випадках, передбачених законом, покладає на боржника обов'язок сплатити виконавчий збір (встановлену законом грошову суму, яка сплачується у разі невиконання рішення добровільно у строк, встановлений державним виконавцем), витрати на проведення виконавчих дій (оплата діяльності державного виконавця, послуг перекладача, експерта, спеціаліста, понятих та інших учасників виконавчого провадження, проведення розшуку та ін.), притягує учасників виконавчого провадження до відповідальності за невиконання чи неналежне виконання їх обов'язків.

Визнана у встановленому порядку претензія.

Відповідно до ст. 222 Господарського кодексу України (далі — ГК) учасник господарських відносин, який вважає свої права та законні інтереси порушеними, може скористатися до-

судовим (претензійним) способом врегулювання спору. При цьому у деяких спорах (перевезення, надання послуг зв'язку на державне замовлення) справу не може бути передано на розгляд господарського суду тільки за умови додержання сторонами встановленого для такої категорії спорів порядку досудового їх врегулювання (ст. 5 ГПК). Законом встановлено вимоги щодо форми та змісту претензії та відповіді на неї, визначено строк для розгляду та відповіді на претензію. За результатами розгляду претензії учасник господарських відносин може її відхилити або визнати. Претензія про визнання боргу є підставою виконання у тому разі, якщо вона відповідає встановленим законом вимогам щодо змісту та форми, а також іншим вимогам, які встановлено законодавством про виконавче провадження.

Рішення інших органів державної влади у випадках, якщо за законом їх виконання покладено на ДВС.

До них, зокрема, належать постанови про реабілітацію жертв політичних репресій. За ст. 5 Закону України "Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні" такі особи мають право на грошову компенсацію, на повернення натурою вилучених будівель, іншого майна або їх вартості. Рішення про це приймають штатні комісії органів місцевого самоврядування. У разі невиконання цих рішень добровільно, вони виконуються примусово державним виконавцем.

Отже, звернувшись до чинного законодавства, ми розглянули перелік актів, що підлягають виконанню у порядку виконавчого провадження. Ст. 3 Закону такого вичерпного переліку не дає і інші акти законодавства можуть визначати інші рішення, ухвали та постанови, які підлягають виконанню, в тому числі у примусовому порядку.

Ці рішення об'єднано поняттям *підстави виконання* — це є рішення уповноваженого державного чи громадського органу (посадової особи) (юрисдикційний акт), яке підлягає виконанню органами ДВС у разі невиконання його добровільно. Отже, лише ці документи можуть стати підставою для відкриття виконавчого провадження.

Підстави виконання слід поділяти на дві групи. *Перша група* охоплює такі рішення, які є тільки підставами виконання, тобто спонукальною причиною виконавчого провадження, але самі по собі не зумовлюють його відкриття: рішення, ухвали і

постанови судів у цивільних справах вироки, ухвали і постанови судів у кримінальних справах у частині майнових стягнень у справах • постанови судів у частині майнових стягнень у справах "пiГ" адміністративні правопорушення; мирові угоди, затвержені судом; рішення, ухвали, постанови господарських судів; рішення комісій по трудових спорах тощо. Засобом порушення (відкриття) виконавчого провадження є виконавчі документи — виконавчі листи, накази господарського суду, посвідчення комісії по трудових спорах та ін.

Друга група — це такі рішення, що є і підставами виконання і виконавчими документами, тобто документи, які можуть без додаткових документів стати підставою вирішення питання про відкриття виконавчого провадження.

§ 2. Поняття, види, зміст і форма виконавчого документа

Підстава виконання — це лише передумова для відкриття виконавчого провадження, а безпосередньою підставою для відкриття виконавчого провадження та проведення виконавчих дій є *виконавчий документ*. Його значення у процедурі реалізації захисту порушеного, оспореного чи невизнаного права полягає у тому, що без нього виконавче провадження не може бути відкрито і державний виконавець зобов'язаний відмовити у такому відкритті (ст. 26 Закону).

Розглянемо докладніше види виконавчих документів. До *першої групи* належать ті виконавчі документи, які оформляють за підставами виконання, визначеними у ст. 3 Закону.

Виконавчі листи. Виконавчі листи видають суди на підставі: рішень, вироків, ухвал, постанов судів; рішень іноземних судів і арбітражів, якщо їх визнано й допущено на території України у встановленому законом порядку; рішень третейських судів.

Основним виконавчим документом є виконавчий лист, який випишує канцелярія суду і підписує суддя чи голова суду. Їх підписи засвідчуються печаткою суду.

На підставі рішення іноземного суду та ухвали про надання Дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили, відповідний суд України видає виконавчий лист, який надсилається для виконання в порядку, встановленому законом (ст. 10 Закону України "Про визнання та виконання в "Ра"ші рішень іноземних судів").

У разі видачі виконавчого листа про конфіскацію майна на виконання вироку у кримінальній справі у ньому має бути зазначено, яку саме частину майна конфіскують, або перераховано те майно, що конфіскують.

Відповідно до положень законодавства про третейський суд, цивільного процесуального та господарського процесуального законодавства для того, щоб виконати рішення третейського суду у примусовому порядку, необхідним є отримання відповідного виконавчого документа у суді (виконавчого листа чи наказу господарського суду). Однак у зв'язку із змінами до Закону¹ рішення третейського суду визнано виконавчим документом.

Відповідно до роз'яснень Вищого господарського суду України, оскільки законодавством передбачено порядок виконання рішень третейського суду, п. 16 Положення про третейський суд (щодо вирішення господарських спорів), що передбачає необхідність звернення до арбітражних органів (нині — господарського суду) із заявою про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду, не повинен застосовуватись, а у видачі наказу господарського суду на примусове виконання такого рішення слід відмовляти з посиланням на чинне законодавство (п. 2 Роз'яснення Вищого арбітражного (господарського) суду України "Про виконання рішень третейських судів" від 17 лютого 1997 р. № 02-5/57²).

Такий стан правового регулювання цих відносин зумовив потребу офіційного тлумачення положень щодо виконання рішень третейських судів. Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 24 лютого 2004 р. у справі про виконання рішень третейських судів вказано, що рішення третейських судів водночас є виконавчими документами, на підставі яких за заявою стягувача або його представника про примусове виконання рішення державні виконавці районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби мають забезпечити примусове виконання рішень цих судів, якщо інше не передбачено законом.

Закон України "Про третейські суди" передбачає необхідність отримання виконавчого документа і встановлює порядок

¹ Про внесення змін до Закону України "Про виконавче провадження".

Закон України від 28 листопада 2002 р. // ВВР. — 2003. — № 5. — Ст. 46.

² Збірник рішень та арбітражної практики Вищого арбітражного суду України. — 1997. — № 2.

тримання у разі, якщо його виконання потребує вчинення³ його органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх службовими особами (ст. 55), що передбачає виконання рішення третейського суду у примусовому порядку ами ДВС. Тому рішення третейського суду вже не визнається виконавчим документом і для примусового виконання виконання вимагає отримання виконавчого листа.

Ухвали, постанови судів у випадках, передбачених законом.

у такому разі виконавчим документом є акти суду, в яких не виписуються виконавчі листи загального територіального чи військового суду. На нашу думку, необхідно наділити виконавчою силою ухвали суду про забезпечення доказів у разі потреби витребування та огляду доказу (ст. 36 ЦПК, ст. 133 ЦПК 2004 р.).

Про вжиття запобіжних заходів суд постановляє ухвалу, в якій зазначає обрані запобіжні заходи, підстави їх обрання, порядок і спосіб їх виконання, розмір застави, якщо таку призначено. Копії ухвали надсилаються заявникові та особі, щодо якої має бути вжито запобіжні заходи, негайно після її постановлення (ст. 62⁴ ЦПК).

Накази господарських судів.

Виконання рішення господарського суду провадиться на підставі виданого ним наказу, який є виконавчим документом. Наказ видається стягувачеві або надсилається йому рекомендованим чи цінним листом після набрання судовим рішенням законної сили.

У разі повного або часткового задоволення первісного і зустрічного позовів накази про стягнення грошових сум видаються окремо з кожного позову.

Якщо судове рішення прийнято на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів, або якщо виконання мало бути проведено в різних місцях, видаються накази із зазначенням тієї частини судового рішення, яка підлягає виконанню за певним наказом (ст. 116 ГПК).

У наказі господарського суду має бути зазначено: ') найменування господарського суду, номер справи, дату прийняття рішення, дату видачі наказу та строк його дії; -) Резолютивну частину рішення; > найменування стягувача і боржника, їх адреси, найменування і номери рахунків у банках.

Якщо рішенням господарського суду встановлюється відстрочка або розстрочка виконання, в наказі має бути зазначено, з якого часу розпочинається перебіг строку його дії.

Наказ після підписанн; суддею засвідчується печаткою господарського суду (ст. 117 ГПК).

Ухвали, постанови господарських судів у випадках, передбачених законом.

Їх застосовують у тому разі, якщо не видається наказ господарського суду. Щодо названих ухвал встановлено загальні правила стосовно складання судових постанов із урахуванням особливостей, пов'язаних із подальшим їх примусовим виконанням (забезпечення позову, застосування запобіжних заходів тощо).

Виконавчі написи нотаріусів.

Відповідно до ст. 89 Закону України "Про нотаріат" виконавчий напис вчинюється на документах, що посвідчують заборгованість, і має містити такі реквізити:

- дата (рік, місяць, число) його вчинення, посада, прізвище, ім'я, по батькові нотаріуса, який вчинив виконавчий напис;
- найменування та адреса стягувача;
- найменування, адреса, дата і місце народження боржника, місце роботи (для громадян), номери рахунків в установах банків (для юридичних осіб);
- строк, за який провадиться стягнення;
- суми, що підлягають стягненню, або предмети, які підлягають витребуванню, в тому числі пеня, проценти, якщо такі належать до стягнення;
- розмір плати, сума державного мита, сплачуваного стягувачем, або мита, яке підлягає стягненню з боржника;
- номер, за яким виконавчий напис зареєстровано.

Виконавчий напис скріплюється підписом і печаткою нотаріуса.

Посвідчення комісії з трудових спорів.

У разі невиконання власником або уповноваженим ним органом рішення комісії з трудових спорів у встановлений строк (ст. 229 КЗпП) комісія з трудових спорів підприємства, установи, організації видає працівникові посвідчення, що має силу виконавчого листа.

У посвідченні має бути вказано: найменування органу, який виніс рішення щодо трудового спору, дату його прийнят-

тя і видачі посвідчення; прізвище, ім'я та по батькові працівника; рішення по суті спору. Посвідчення засвідчується підписом голови або заступника голови комісії з трудових спорів підприємства, установи, організації та печаткою комісії. Посвідчення не видається, якщо працівник чи власник або уповноважений ним орган звернувся у встановлений ст. 228 КЗпП строк із заявою про вирішення трудового спору до районного (міського) місцевого суду. На підставі посвідчення, пред'явленого не пізніше тримісячного строку, держаний виконавець виконує рішення у примусовому порядку (ст. 230 КЗпП).

До *другої групи* виконавчих документів слід віднести ті, які водночас є підставами виконання. Тому особливу увагу приділяють процесуальному (процедурному) оформленню таких виконавчих документів.

Постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом.

Наприклад, виконавчим документом є постанова про відшкодування майнових збитків, заподіяних адміністративним правопорушенням, обов'язковою вимогою до якого є встановлення строку на його виконання. Відповідно до ст. 329 КпАП майнову шкоду має бути відшкодовано порушником не пізніше ніж через п'ятнадцять днів із дня вручення йому копії постанови (ст. 285), а в разі оскарження або опротестування такої постанови — не пізніше ніж через п'ятнадцять днів із дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення.

Рішення органів державної влади, прийняті з питань володіння і користування культовими будівлями та майном. Рішення центральних та місцевих органів у справах релігій приймаються у порядку, встановленому положенням про відповідне відомство, законами "Про місцеві державні адміністрації", "Про свободу совісті та релігійні організації".

Рішення Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень у передбачених законом випадках. Згідно зі ст. 56 Закону України "Про захист економічної конкуренції" рішення (витяг із нього за винятком інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, головою територіального відділення Антимонопольного комітету

України інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі), розпоряджень органів Антимонопольного комітету України, голів його територіальних відділень надається для виконання шляхом надсилання або вручення під розписку чи доводиться до відома в* інший спосіб.

Постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій та накладення штрафу.

Ці постанови державного виконавця є самостійним виконавчим документом, на підставі якого відкривається виконавче провадження тільки у тому разі, якщо виконавче провадження завершено, проте залишилися незавершені стягнення за певними підставами виконання. Хоча, як правило, у цьому випадку нове виконавче провадження не відкривають, а постанову долучають до вже відкритого виконавчого провадження за основним, первісним виконавчим документом. Вимоги щодо реквізитів таких документів встановлено Інструкцією про проведення виконавчих дій.

Рішення інших органів державної влади у випадках, якщо за законом їх виконання покладено на ДВС.

До цієї категорії належить визнана у встановленому порядку претензія. Хоча вона безпосередньо не є виконавчим документом, однак відповідь на претензію, в якій не повідомлено про перерахування визнаної суми, є підставою для примусового стягнення заборгованості органами ДВС, якщо через 20 днів після її отримання такого перерахунку не було проведено (ст. 8 ГПК). До заяви про порушення виконавчого провадження додається відповідь боржника, а якщо в ній не зазначено розмір визнаної суми — то й копія претензії.

Отже, виконавчий документ — це документ встановленої форми та змісту, який подається до ДВС і є основною підставою для вирішення питання про відкриття виконавчого провадження з виконання припису юрисдикційного акта, визначеного ст. 3 Закону України "Про виконавче провадження".

Вимоги до виконавчого документа. Законом встановлено низку вимог, яким має відповідати виконавчий документ. Ці вимоги можна поділити на загальні та спеціальні. Загальним вимогам мають відповідати усі виконавчі документи, які подають-

ся до державного виконавця для відкриття виконавчого провадження.

Відповідно до ст. 19 Закону у виконавчому документі має бути зазначено:

- назву документа, дату видачі та найменування органу, посадової особи, що видали документ;
- дату і номер рішення, за яким видано виконавчий документ;
- найменування стягувача і боржника, їх адреси, дату і місце народження боржника та його місце роботи (для громадян), номери рахунків у кредитних установах (для юридичних осіб);
- резолютивну частину рішення;
- дату набрання чинності рішенням;
- строк пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Виконавчий документ має бути підписано уповноваженою посадовою особою і скріплено печаткою.

Законом може бути встановлено також інші додаткові спеціальні вимоги до виконавчих документів.

Порушення вимог щодо форми та змісту виконавчого документа мають певні наслідки. У разі невідповідності виконавчого документа вимогам, встановленим ст. 19 Закону, державний виконавець виносить постанову про відмову у відкритті виконавчого провадження, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС, і не пізніше наступного дня надсилає її заявникові (ст. 26 Закону). У цій постанові державний виконавець зобов'язаний роз'яснити стягувачеві його право звернутися до суду чи іншого органу (особи), який видав юрисдикційний акт, про приведення виконавчого документа у відповідність до вимог процесуального (процедурного) законодавства та законодавства про виконавче провадження.

Питання *видачі дублікату виконавчого документа* регулює, як правило, тільки процесуальне законодавство (цивільне процесуальне, господарське процесуальне). Щодо інших підстав виконання (виконавчих документів) окремих правил законодавством не визначено.

Відповідно до ст. 353 ЦПК замість втраченого оригіналу виконавчого листа суд, який постановив рішення, може видати дублікат. Заява про видачу дублікату розглядається в судовому засіданні з викликом сторін і заінтересованих осіб,

проте їх неявка не є перешкодою для вирішення питання про видачу дублікату. Аналогічну норму закріплено у ст. 370 ЦПК 2004 р.

За правилами господарського процесуального законодавства, у разі втрати наказу господарський процес може видати дублікат, якщо стягувач звернувся із заявою про це до закінчення строку, встановленого для пред'явлення наказу до виконання. До заяви про видачу дублікату наказу має бути додано: довідку установи банку, державного виконавця чи органу зв'язку про втрату наказу; при втраті наказу стягувачем — довідку стягувача, підписану керівником чи заступником керівника та головним (старшим) бухгалтером підприємства, організації, що наказ втрачено і до виконання не пред'явлено. Про видачу дублікату виноситься ухвала (ст. 120 ГПК).

§ 3. Строк пред'явлення виконавчого документа до виконання (виконавча давність)

Виконавчий документ є документом строковим, тобто має виконавчу силу тільки протягом строку, встановленого законом. *Строк пред'явлення виконавчого документа до виконання (виконавча давність)* (ст. 21 Закону) — це встановлений законом строк, протягом якого виконавчий документ може бути пред'явлений до виконання і стати підставою для відкриття виконавчого провадження та проведення виконавчих дій, спрямованих на реалізацію припису юрисдикційного акта.

Для добровільного виконання законом таких строків не встановлено, що означає можливість вчинення боржником дій щодо виконання рішення і після завершення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання (виконавчої давності). Тобто, добровільне виконання рішення після спливу виконавчої давності вважатиметься належної дією боржника і останній не вправі вимагати повернення виконаного.

Значення виконавчої давності полягає у тому, що вона сприяє чіткому і правильному виконанню рішень судів та інших юрисдикційних органів, а також забезпечує визначеність у взаємовідносинах сторін виконавчого провадження, дисциплінує учасників матеріальних правовідносин.

Виконавчі документи може бути пред'явлено до виконання в такі строки:

- « виконавчі листи та інші судові документи — протягом трьох років.
- Відповідно до ст. 118 ГПК виданий стягувачеві наказ може бути пред'явлено до виконання не пізніше трьох місяців із дня прийняття рішення, ухвали, постанови або закінчення строку, встановленого у разі відстрочки виконання судового рішення або після винесення ухвали по поновленню пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання. У цей строк не зараховується час, на який виконання судового рішення було зупинено (ст. 118 ГПК). Однак у цьому випадку слід застосовувати положення ст. 21 Закону, яка безпосередньо регулює питання виконавчої давності;
- посвідчення комісії зі трудових спорів — протягом трьох місяців;
- постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, — протягом трьох місяців;
- інші виконавчі документи — протягом року, якщо інше не встановлено законом.

Щодо окремих виконавчих документів спеціальним законодавством встановлено окремі правила, які беруться до уваги. Наприклад, виконавчий напис нотаріуса може бути пред'явлено до виконання протягом трьох років, якщо стягувачем або боржником є фізична особа, по усіх інших вимогах — протягом одного року (ст. 91 Закону України "Про нотаріат").

Рішення іноземного суду може бути пред'явлено до примусового виконання в Україні протягом трьох років із дня набрання ним законної сили, за винятком рішення про стягнення періодичних платежів протягом строку, що перевищує три роки, яке може бути пред'явлено до примусового виконання протягом усього строку проведення стягнення з погашенням заборгованості за останні три роки (ст. 3 Закону України "Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів").

Строки пред'явлення виконавчих документів:

- для виконання рішень, і вироків судів у частині майнових стягнень — із наступного дня після набрання рішенням законної сили чи закінчення строку, встановленого у разі відстрочки чи розстрочки виконання рішення, а у випадках, якщо рішення підлягає негайному виконанню, — з наступного дня після його певстановлення;

- для виконання рішень господарських судів — із наступного дня після набрання рішенням законної сили;
- для виконання рішень комісій з трудових спорів — із дня видачі посвідчення на примусове виконання рішення;
- для виконання рішень про притягнення особи до адміністративної відповідальності — з дня винесення відповідної постанови;
- по інших виконавчих документах — із наступного дня після їх видачі, якщо інше не встановлено законом.

Рішення про стягнення періодичних платежів (у справах про стягнення аліментів, про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я, втратою годувальника тощо) може бути пред'явлено для виконання протягом усього періоду, на який присуджено платежі. Строки пред'явлення виконавчих документів до виконання встановлюються для кожного платежу окремо.

Переривання виконавчої давності (ст. 22 Закону) — це погашення виконавчої давності через обставини, визначені законом, і після настання яких виконавча давність обчислюється спочатку. Зокрема, строки пред'явлення виконавчого документа до виконання перериваються:

- а) пред'явленням виконавчого документа до виконання, під яким слід визнавати подання його стягувачем, скерування судом, іншими уповноваженими органами або посадовими особами виконавчого листа або іншого виконавчого документа державному виконавцеві;
- б) частковим виконанням рішення боржником, що має бути добровільним, в силу чого є підставою для переривання виконавчої давності;
- в) надання судом, який видав виконавчий документ, відстрочки виконання рішення.

У разі повернення виконавчого документа стягувачеві у зв'язку з неможливістю повного або часткового виконання рішення строк пред'явлення виконавчого документа до виконання після перерви встановлюється з дня повернення виконавчого документа стягувачу. Після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебіг строку поновлюється. Час, що минув до переривання строку, до нового строку не зараховують.

Поновлення виконавчої давності (ст. 23 Закону) — це надання боржнику можливості звернутися до державного виконавця із заявою про відкриття виконавчого провадження поза межами виконавчої давності з підстав, передбачених законом. Це, як правило, поважні причини, які перешкодили зверненню за примусовим виконанням рішення юрисдикційного органу.

Пропуск виконавчої давності, за загальним правилом, тягне за собою неможливість звернутися до державного виконавця за примусовим виконанням рішення. Тому державний виконавець відмовляє у прийнятті до провадження виконавчого документа, строк пред'явлення для примусового виконання якого минув, про що виносить відповідну постанову.

Стягувач, який пропустив строк пред'явлення виконавчого документа до виконання, має право звернутися із заявою про поновлення пропущеного строку до суду, який видав відповідний документ, або до суду за місцем виконання. Суд розглядає таку заяву у десятиденний строк (ст. 23 Закону, ст. 350 ЦПК, ст. 371 ЦПК 2004 р.).

У разі пропуску строку пред'явлення наказу господарського суду до виконання з причин, визнаних господарським судом поважними, пропущений строк може бути відновлено¹. Заява про відновлення пропущеного строку подається до господарського суду, який прийняв рішення, розглядається у його засіданні, про час і місце якого повідомляються ухвалою стягувач і боржник. Неявка боржника і стягувача у судові засідання не є перешкодою для розгляду заяви. За результатами розгляду заяви виноситься ухвала, яка надсилається стягувачеві та боржникові. Цю ухвалу може бути оскаржено в апеляційному порядку (ст. 119 ГПК).

Ст. 91 Закону України "Про нотаріат" передбачає можливість поновлення виконавчої давності за виконавчим написом нотаріуса, посилаючись на Закон. Можливість поновлення виконавчої давності також встановлено ч. 5 ст. 230 КЗпП для пред'явлення посвідчення комісії з трудових спорів. Щодо цього слід виходити із положень ст. 23 Закону, згідно з якою строки пред'явлення до виконання виконавчих документів, які не видано судом, поновленню не підлягають.

¹ На відміну від цивільного процесуального та інших галузей процесуального права, господарське процесуальне право використовує замість поняття "поновлення" поняття "відновлення" процесуального строку.

Глава 4. СУБ'ЄКТИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ (ВИКОНАВЧИХ ПРАВОВІДНОСИН)

§ 1. Поняття та класифікація суб'єктів виконавчих правовідносин

Суб'єкти виконавчого провадження (суб'єкти виконавчих правовідносин, учасники виконавчого провадження) — це носії процесуальних прав та обов'язків у виконавчому провадженні.

Відповідно до ст. 10 Закону учасниками виконавчого провадження є державний виконавець, сторони, представники сторін, експерти, спеціалісти, перекладачі. Таке визначення є, на наш погляд, неточним, оскільки фактично перераховує суб'єктів виконавчих правовідносин, причому в один ряд ставить як державного виконавця, котрий, своєю чергою, є доволі специфічним суб'єктом, осіб, які мають у справі певну юридичну заінтересованість, так і суб'єктів, що такої заінтересованості позбавлені (не мають і не повинні мати). У ч. 2 ст. 10 Закону визначено, що для проведення виконавчих дій державний виконавець у необхідних випадках залучає понятих, а також працівників органів внутрішніх справ, органів опіки і піклування, інших органів і установ у порядку, встановленому законом. У цьому випадку до цих осіб закон відносить, окрім інших, і доволі важливих суб'єктів виконавчих правовідносин, котрі наділені юридичною заінтересованістю у виконанні.

Тому доречнішою є класифікація суб'єктів (учасників) виконавчого провадження саме за ознакою того, чи мають вони юридичну заінтересованість у справі. Зважаючи на викладене, суб'єктів виконавчих правовідносин слід поділити на три групи: "а) державний виконавець;

б) особи, які беруть участь у виконанні;

в) особи, які не беруть участі у виконанні, але сприяють йому.

Проблема участі суду у виконавчому провадженні полягає у тому, чи є суд суб'єктом виконавчих правовідносин. Дійсно, діяльність суду іноді має важливе значення для виконання, зокрема, у тих випадках, коли законом до юрисдикції суду віднесено вирішення низки питань, які мають значення для розвитку виконавчого провадження. Суд може розглядати скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця, однак

ці суб'єкти виконавчого провадження (виконавчих правовідносин) мають процесуальний чи інший відповідний характер.

8 2. Державний виконавець

Роль державного виконавця є визначальною, оскільки саме він як процесуальна фігура є тією особою, яку закон уповноважено на виконання припису рішення юрисдикційного акційного органу, яке підлягає виконанню у тому числі у порядку.

Поняття "державний виконавець" має такі ознаки:

- посадова особа у системі органів державної влади;
- процесуальна фігура — суб'єкт виконавчих правовідносин.

У першому випадку державний виконавець є представником адміністративних правовідносин, які складаються у складі органів державної виконавчої влади. У другому — це органи, уповноважені на повне, своєчасне, неупереджене виконання рішень, визначених законом.

Для реалізації мети виконавчого провадження виконання завдань та призначення інституту виконавчого провадження необхідним є наділення його учасників відповідними правами та обов'язками, задля успішного виконання поставлених перед ними завдань.

Основною структурою, що займається виконанням судових рішень та інших виконавчих документів, є Державна виконавча служба, яка належить до системи органів Міністерства України і здійснює виконання рішень судів, третейських судів та інших органів відповідно до законів України (Закон України "Про ДВС").

Завданням ДВС є своєчасне, повне та неупереджене виконання рішень, передбачених законом.

Органи ДВС:

- Департамент ДВС Міністерства юстиції України (Департамент ДВС);
- відділи ДВС Головного управління юстиції в АР Крим, обласних, Київському та Севастопольському міських управліннях юстиції;

- районні, міські (міст обласного значення), міські відділи ДВС відповідних управлінь України "Про ДВС").

Г

Повноваження державного виконавця. Державний виконавець зобов'язаний вживати заходів із примусового виконання рішень неупереджено, своєчасно, повно вчиняти виконавчі дії.

— Державний виконавець:

- здійснює необхідні заходи щодо своєчасного і повного виконання рішення, зазначеного в документі на примусове виконання рішення, у спосіб і порядок, визначені виконавчим документом;
- надає сторонам виконавчого провадження та їх представникам можливість ознайомитися з матеріалами виконавчого провадження;
- розглядає заяви та клопотання сторін та інших учасників виконавчого провадження;
- заявляє в установленому порядку про самовідвід за наявності обставин, передбачених законом;
- роз'яснює сторонам їх права та обов'язки.

— ■ Державний виконавець при здійсненні виконавчого провадження має право:

- одержувати необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки, іншу інформацію;
- перевіряти виконання рішень юридичними особами всіх форм власності, а також громадянами, які провадять підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, що є боржниками за виконавчими документами;
- перевіряти виконання юридичними особами рішень щодо боржників, які в них працюють;
- безперешкодно входити до приміщень і сховищ, що належать боржникам або зайняті ними, проводити огляд зазначених приміщень і сховищ, за необхідності примусово відкривати їх в установленому порядку, опечатувати ці приміщення і сховища;
- накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в порядку, встановленому законодавством;
- накладати арешт на грошові кошти та інші цінності боржника, в тому числі на кошти, які є на рахунках та вкладах в установах банків, інших кредитних установах, на рахунки в цінних паперах, а також опечатувати каси, приміщення і місця зберігання грошей;

використовувати за згодою власника приміщення, в тому числі того, що є в комунальній власності, для тимчасового зберігання вилученого майна, а також транспорт стягувача або боржника для перевезення майна;

звертатися до органу, який видав виконавчий документ, за роз'ясненням рішення з заявою про видачу дублікату виконавчого документа, порушувати клопотання про встановлення чи зміни порядку і способу виконання, відстрочку та розстрочку виконання рішення;

звертатися до суду з поданням про розшук боржника або дитини чи про постановлення вмотивованого рішення про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника-фізичної особи або іншої особи, у якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб;

викликати громадян та посадових осіб з приводу виконавчих документів, що є у виконавчому провадженні, а у разі неявки боржника без поважних причин виносити постанову про його привід через органи внутрішніх справ; залучати до проведення виконавчих дій понятих, працівників органів внутрішніх справ, інших осіб у встановленому порядку, а також експертів, спеціалістів, у тому числі для оцінки майна; накладати стягнення у вигляді штрафу на громадян і посадових осіб у випадках, передбачених законом; застосовувати під час проведення виконавчих дій відеозапис, фото- і кінозйомку;

при виконанні судових рішень безперешкодно входити на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення боржників—фізичних осіб, проводити в цих приміщеннях огляд, за необхідності примусово відкривати їх в установленому порядку із залученням працівників органів внутрішніх справ, опечатувати ці приміщення, арештовувати, опечатувати та вилучати належне боржникові майно, яке там є та на яке за законом можливо звернути стягнення;

вимагати від матеріально відповідальних і службових осіб боржників-юридичних осіб або від боржників-фізичних осіб відомості та пояснення щодо фактів невиконання рішень або законних вимог державного виконавця чи інших порушень вимог законодавства про виконавче провадження;

- повідомляти з метою профілактичного впливу органи державної влади, громадські об'єднання, трудові колективи і громадськість за місцем проживання або роботи особи про факти порушення нею вимог законодавства про виконавче провадження;
 - у разі необхідності для проведення чи організації виконавчих дій залучати на платній основі, у тому числі за рахунок авансового внеску стягувана, суб'єктів господарювання, які у встановленому законом порядку одержали ліцензії на: будівельну діяльність (вишукувальні та проектні роботи для будівництва, зведення несучих та огорожувальних конструкцій, будівництво та монтаж інженерних і транспортних мереж); надання послуг із перевезення пасажирів і вантажів автотранспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі); операції у сфері поведіння із небезпечними відходами; надання послуг, пов'язаних із охороною державної та іншої власності, надання послуг з охорони громадян; проведення землевпорядних та землеоціночних робіт;
 - здійснювати інші повноваження, передбачені законами.
 - Державний виконавець виконує обов'язки, зважаючи на принцип предметної та територіальної юрисдикції. Основною ланкою, на яку покладено обов'язки щодо виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів, є районні, міські, районні у містах відділи ДВС. Однак відповідно до ст. 20¹ Закону є й винятки із цього положення.
- Зокрема, на відділ примусового виконання рішень Департаменту ДВС покладено виконання рішень:
- за якими боржниками є Апарат Верховної Ради України, Адміністрація Президента України, вищий чи центральні органи виконавчої влади, Конституційний Суд України, Верховний Суд України, вищі спеціалізовані суди, апеляційні суди, Генеральна прокуратура України, прокуратури АР Крим, областей, міст Києва і Севастополя, військові прокуратури регіонів і військова прокуратура Військово-Морських Сил України, Вища рада юстиції, Національний банк України, Рахункова палата, Управління справами Верховної Ради АР Крим, Рада міністрів АР Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради або обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, а також інші органи державної влади;

якими стягненню підлягає сума боргу від десяти та біль-"^е мільйонів гривень або еквівалентна сума в іноземній валюті.

На підрозділ примусового виконання рішень відділів ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції покладено виконання рішень:

- за якими боржниками є територіальні підрозділи центральних органів державної влади, місцеві суди, міські або районні ради чи районні державні адміністрації, міські, районні, міжрайонні, інші прирівняні до них прокуратури, військові прокуратури гарнізонів, а також інші територіальні підрозділи органів державної влади;
- за якими підлягає стягненню сума боргу від п'яти до десяти мільйонів гривень або еквівалентна сума в іноземній валюті.

В установленому Мінюстом порядку на виконання до відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС або підрозділу примусового виконання рішень відділів ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції може бути передано інші виконавчі провадження, що перебувають на виконанні в органах ДВС. Про прийняття до виконання виконавчого провадження або передачу виконавчого провадження з одного органу ДВС до іншого вноситься вмотивована постанова, з якою ознайомлюються сторони виконавчого провадження.

Процесуальна роль державних виконавців полягає у тому, що вчиняти дії, спрямовані на виконання рішень, визначених законом, можуть лише державні виконавці (ст. 3 Закону України "Про ДВС"). Однак це не означає, що безпосередньо учасниками виконавчих правовідносин є лише працівники ДВС, які обіймають посаду державного виконавця. Відповідно до ст. 4 Закону України "Про ДВС" з 1 січня 2004 року державними виконавцями визнаються: заступник директора Департаменту ДВС — начальник відділу примусового виконання рішень, заступник начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС, головний державний виконавець, старший Державний виконавець, державний виконавець відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС, начальники під-

розділів примусового виконання рішень відділу ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, їх заступники, головні державні виконавці, старші державні виконавці, державні виконавці підрозділів примусового виконання рішень відділів ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, начальник, заступник начальника, головний державний виконавець, старший державний виконавець, державний виконавець районного, міського (міста обласного значення), районного у місті відділу ДВС.

Державний виконавець є представником влади і здійснює примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України, та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на ДВС, у порядку, передбаченому законом (ст. 4 Закону України "Про ДВС"). " **Вимоги, яким мають відповідати державні виконавці.**

Державним виконавцем може бути громадянин України, який має юридичну освіту, здатний за своїми особистими і діловими якостями виконувати покладені на нього обов'язки (ст. 8 Закону України "Про ДВС").

З 1 січня 2004 року заступником директора Департаменту ДВС — начальником відділу примусового виконання рішень, заступником начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС, головним державним виконавцем, старшим державним виконавцем Департаменту ДВС, начальником підрозділу примусового виконання рішень відділу ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласного, Київського та Севастопольського міського управління юстиції, його заступником, головним державним виконавцем, старшим державним виконавцем підрозділу примусового виконання рішень відділу ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласного, Київського та Севастопольського міського управління юстиції, начальником районного, міського (міста обласного значення), районного у місті відділу ДВС призначається громадянин, що проживає постійно на території України не менше п'яти років, із вищою юридичною освітою та зі стажем юридичної роботи не менше ніж три роки.

Не може бути призначено на посаду державного виконавця осіб, щодо яких є обмеження, передбачені Законом України "Про державну службу".

Призначення державного виконавця.

З 1 січня 2004 року заступників начальників районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів ДВС, головних державних виконавців, старших державних виконавців та державних виконавців цих відділів призначають на посаду та звільняють із посади начальники Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції за поданням начальників районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів ДВС.

Головних державних виконавців, старших державних виконавців та державних виконавців підрозділу примусового виконання рішень відділів ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції призначають на посаду та звільняють із посади начальники Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції.

Начальників підрозділів примусового виконання рішень відділів ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, їх заступників, начальників районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів ДВС призначають на посаду та звільняють з посади начальники Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції за поданням начальників відділів ДВС цих управлінь юстиції.

Заступника директора Департаменту ДВС — начальника відділу примусового виконання рішень, заступників директора Департаменту ДВС, державних виконавців Департаменту ДВС, начальників відділів ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції призначає на посаду та звільняє із посади Міністр юстиції України за поданням директора Департаменту ДВС.

Директора Департаменту ДВС призначає на посаду та звільняє з посади Міністр юстиції України (ст. 9 Закону України "Про ДВС").

Державні виконавці несуть дисциплінарну відповідальність у порядку, встановленому законом. У разі вчинення державним виконавцем під час виконання службових обов'язків дія-

ня, що має ознаки злочину чи адміністративного правопорушення, він підлягає кримінальній чи адміністративній відповідальності у порядку, встановленому законом. Шкода, заподіяна державним виконавцем фізичним чи юридичним особам під час виконання рішення, підлягає відшкодуванню у порядку, передбаченому законом, за рахунок держави (ст. 11 Закону України "Про ДВС"). ~ Відвід державного виконавця. |~ Для забезпечення неупередженості виконання передбачено І інститут відводу (самовідводу) щодо участі державного вико-І навця у виконавчому провадженні.

Державний виконавець не може брати участі у виконавчому провадженні та підлягає відводу, якщо він є близьким родичем сторін, їх представників або інших осіб, що беруть участь у виконавчому провадженні, або заінтересований у результаті виконання рішення, або є інші обставини, що зумовлюють сумнів у його неупередженості.

За наявності обставин для відводу державний виконавець І зобов'язаний заявити самовідвід. З тих самих підстав відвід може бути заявлено стягувачем, боржником або їх представниками. Відвід має бути вмотивованим, викладеним у письмовій формі та заявленим у будь-який час до закінчення виконавчого провадження.

Питання про відвід державного виконавця вирішує начальник відповідного відділу ДВС, про що виноситься постановова. ~ Питання про відвід, самовідвід начальника відділу ДВС або всіх державних виконавців відділу ДВС вирішується наказом керівника відповідного органу вищого рівня. Наказ про задоволення чи відмову в задоволенні відводу, самовідводу начальника відділу ДВС або всіх державних виконавців відділу ДВС може бути оскаржено у 10-денний строк до Міністру України або до суду.

У разі відводу державного виконавця виконавчий документ передається у встановленому порядку іншому державному виконавцеві або до іншого підрозділу ДВС.

Відмову в задоволенні відводу державного виконавця може бути оскаржено до відповідного суду у 10-денний строк.

Посадові особи, що мають право на розгляд питання про відвід державного виконавця, а також суд зобов'язані розглянути заяву про відвід або самовідвід у термін до трьох діб.

3 Сторони виконавчого провадження та інші особи, які беруть участь у виконанні

"тПугу групу суб'єктів виконавчого провадження становлять особи, які беруть участь у виконанні — ще суб'єкти виконавчих правовідносин, які мають юридичну заінтересованість у виконанні.

1, юридична заінтересованість у виконанні — це ознака суб'єкта виконавчих правовідносин, яка визначає його участь у виконанні, зважаючи на прагнення захистити свої права, права іншої особи, групи осіб, суспільства, держави, тобто тоді, коли участь у виконавчому провадженні зумовлено особистими інтересами чи виконанням, покладеними на цю особу, зобов'язаннями, чи у випадку, коли остання отримала такі зобов'язання за власним волевиявленням.

^ Юридична заінтересованість у виконанні має матеріально-правовий та процесуальний (процедурний) аспекти. *Матеріально-правова заінтересованість* — це така ознака суб'єкта виконавчих правовідносин, яка полягає у захисті власних суб'єктивних прав та інтересів у виконанні (особистий характер юридичної заінтересованості), що передбачає отримання за результатами виконання для себе певного блага чи, відповідно, недопущення безпідставного позбавлення особи цього блага. *Процесуальна заінтересованість* — це прагнення отримати певний процесуальний (процедурний) результат діяльності державного виконавця щодо виконання рішення, визначеного законом. Ця заінтересованість полягає у спонуканні державного виконавця до вчинення чи невчинення відповідних виконавчих дій, спрямованих на виконання юрисдикційного рішення.

Осіб, які беруть участь у виконанні, зважаючи на наявність (відсутність) матеріально-правової складової юридичної заінтересованості, поділяють на тих, що:

- захищають власні інтереси у виконавчому провадженні;
- захищають у виконавчому провадженні інтереси інших осіб.

Для того, щоб бути учасником (суб'єктом) виконавчого провадження, необхідно мати здатність, тобто бути правосуб'єктивним. Правосуб'єктність як ознака суб'єкта виконавчих правовідносин стосується, як правило, осіб, які беруть участь у виконанні, і особливо тих суб'єктів виконавчого провадження, які захищають власні інтереси.

Правосуб'єктність у виконавчому провадженні охоплює Правоздатність та дієздатність. *Правоздатність* визнається за всіма учасниками — фізичними та юридичними особами, а також за іншими учасниками правовідносин, матеріальний Закон допускає наділення їх правами та обов'язками. *Дієздатність* у виконавчому провадженні також залежить від дієздатності у матеріальних та процесуальних галузях, які стали передумовою виникнення правовідносин у виконавчому провадженні. Безперечно, дієздатними у виконавчому провадженні (тобто особами, які можуть власній діями набувати Процесуальних прав та обов'язків) є повнолітні та дієздатні фізичні особи, юридичні особи та інші учасники правовідносин, яких матеріальним законом визнано такими

Особи, які захищають власні інтереси; виконавчому провадженні, або, іншими словами, *сторони* — це *стягувач* та *боржник* (ст. 11 Закону). *Стягувач* — це фізична або юридична особа, на користь чи в інтересах якої виконавчий і документ. *Боржник* — це фізична або ідентифікована особа, яка зобов'язана за рішенням вчинити певні дії (передати майно, виконати інші обов'язки, передбачені рішенням) або утримуватися від їх вчинення.

Щодо правового статусу сторін у виконавчому провадженні, то вони та інші учасники виконавчого провадження мають Право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії подавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у провадженні виконавчих дій, давати усні та письмові пояснення в процесі виконавчих дій, висловлювати свої доводи міркування з усіх питань, що виникають у ході виконавчого провадження, у тому числі при проведенні експертизи, заперечувати проти клопотань, доводів та міркувань інших учасників виконавчого провадження, заявляти відводи, оскаржувати (бездіяльність) Державного виконавця з питань виконавчого провадження та Користуватися іншими правами, наданими законодавством.

Стягувач має право подати заяву про видачу дубліката виконавчого документа, про поновлення пред'явлення виконавчого документа до виконання, про відмову в стягненні повернення виконавчого документа.

Сторони мають право укласти мирову угоду закінчення виконавчого провадження, яку затверджує (або оскаржують належність майна і його оцінку, подавати скарги заперечення

проти розрахунку державного виконавця щодо розподілу коштів між стягувачами.

За виконавчим документом про стягнення коштів за погашенням зі стягувачем боржник може передати стягувачеві в оахунок повного або часткового погашення боргу власне майно.

Сторони зобов'язані письмово повідомляти державного виконавця про виникнення обставин, що зумовлюють обов'язкове зупинення виконавчого провадження, встановлення відстрочки або розстрочки виконання, зміну способу і порядку виконання рішення, зміну місця проживання чи місцеперебування, а боржник — фізична особа — про зміну місця роботи.

Боржник зобов'язаний у строк, встановлений державним виконавцем, надати достовірні відомості про свої доходи та майно, у тому числі про майно, яким він володіє спільно з іншими особами, рахунки в банківських та фінансових установах, своєчасно з'явитися за викликом державного виконавця, письмово повідомити державного виконавця про майно, що перебуває в заставі або у інших осіб, а також про кошти та майно, належні боржникові від інших осіб.

Особи, які беруть участь у виконавчому провадженні, зобов'язані сумлінно користуватися усіма наданими їм правами з метою забезпечення повного і своєчасного вчинення виконавчих дій (ст. 11' Закону).

Співучасть у виконавчому провадженні — це участь на боці стягувача або боржника кількох осіб. Залежно від того, на якій стороні наявна множинність, співучасть є активною, пасивною та змішаною. Співучасть допускається у тому разі, якщо виконання пов'язане зі спільним правом або обов'язком, тобто з підстав, обумовлених матеріальним правом. Співучасть слід відмежовувати від об'єднання виконавчих проваджень в єдине у випадках, встановлених законом.

Особливістю співучасті є можливість застосування спеціального представництва, за яким один із співучасників може до Ручити ведення справи в його інтересах іншому співучасникові. Таке положення слід визнати винятком із загального правила про неприпустимість суміщення процесуальних функцій у процесуальній діяльності. Це допускається зважаючи на спільність інтересів співстягувачів чи співборжників (їх інтереси не Мають суперечливого або такого, що виключають один одного, характеру).

Правонаступництво — це перехід процесуальних прав та обов'язків у виконавчому провадженні від правопередника (сторони, яка вибула із виконавчого провадження) до правонаступника (стягувача або боржника), в силу правонаступництва у матеріальних правовідносинах, які є предметом виконання.

Підставою для правонаступництва у виконавчому провадженні є правонаступництво у матеріально-правових відносинах. У разі вибуття однієї із сторін державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторони, а також сама заінтересована сторона мають право звернутися до суду з заявою про заміну сторони її правонаступником. Для правонаступника усі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, обов'язкові тією мірою, якою вони були б обов'язковими для сторони, яку правонаступник замінив (ст. 11 Закону). і Питання про правонаступництво у виконавчому провадженні суд розглядає у десятиденний строк за поданням державного виконавця або за заявою особи, яка бажає виступити правонаступником, при чому суду має бути представлено документи, які підтверджують правонаступництво у матеріальних правовідносинах (ст. 378 ЦПК 2004 р.).

* *Особами, які беруть участь у виконанні та представляють інтереси інших, є:* - представник, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші органи та особи, які відповідно до закону уповноважені захищати інтереси інших осіб.

Представництво у виконавчому провадженні — це правовідносини, в силу яких одна особа (представник) бере участь у виконавчому провадженні від імені та в інтересах іншої особи (особи, яку представляють, зазвичай сторони).

Представництво у виконавчому провадженні переважно є похідним від представництва у матеріальних правовідносинах. Хоча в деяких випадках (як правило, договірне представництво) воно у виконавчому провадженні може мати місце як самостійні правовідносини.

Сторони можуть реалізовувати свої права й обов'язки у виконавчому провадженні самостійно або через представників. Особиста участь громадянина у виконавчому провадженні не позбавляє його права мати представника, за винятком випадку,

коли боржник зобов'язаний згідно з рішенням вчинити певні дії особисто.

Неповнолітні та особи, визнані судом недієздатними, здійснюють свої права та виконують обов'язки у виконавчому провадженні відповідно до вимог закону.

Якщо стороною виконавчого провадження є особа, яку визнано судом безвісно відсутньою, державний виконавець своєю постановою залучає до участі у виконавчому провадженні особу, яка є опікуном майна згаданої сторони. Г~ Юридичних осіб у виконавчому провадженні представляють їх керівники чи органи, посадові особи, які діють у межах повноважень, наданих їм законом, або через представників юридичної особи.

Повноваження представника має бути підтверджено довіреністю, виданою і оформленою відповідно до вимог закону (ст. 12 Закону). Представниками у виконавчому провадженні не можуть бути:

- 1) особи, які не досягають 18-ти років, крім випадків, передбачених законом;
- 2) особи, над якими встановлено опіку чи піклування;
- 3) судді, слідчі, прокурори, державні виконавці, крім випадків, коли вони діють як законні представники або як уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження;
- 4) інші особи, які відповідно до закону не можуть здійснювати представництво (ст. 13 Закону).

Прокурор — особливий суб'єкт виконавчого провадження. У законодавстві про виконавче провадження його процесуальний статус окремо не визначено, що є недоліком.

Формою участі прокурора у виконавчому провадженні є подання заяви про відкриття виконавчого провадження в разі представництва інтересів громадянина або держави в суді (ст. 121 Конституції України, ст. 5 Закону України "Про прокуратуру", п. 3.1 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Діяльність прокурора при виконанні рішень суду та інших органів й осіб має певну особливість, зважаючи на виконання органами прокуратури нагляду за додержанням і застосуванням законів (п. 9 перехідних положень Конституції України, розділ III Закону України "Про прокуратуру"). Однак у цьому випадку прокурор є суб'єктом не виконавчих правовідносин, а тих, які виникають у зв'язку зі здійсненням прокурорського

Глава 4.	Г уб'єктн виконавчого провадження (виконавчих правовідносин)	59
----------	---	----

нагляду. Ця діяльність прокурора є важливим способом забезпечення законності виконавчого провадження. Щодо виконання окремих рішень, наприклад, вироків суду у частині майнових стягнень, виконуючи функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах (ст. 415 КПК, ст. 5 Закону України "Про прокуратуру"), прокурор має ширші повноваження.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування та ті особи, які захищають інтереси інших, є учасниками виконавчого провадження у випадках виконання ними завдань та функцій, передбачених законом. За такої участі цих учасників виконавчого провадження наділено процесуальною заінтересованістю, вони реалізують своє функціональне призначення або права, надані їм законом.

Чинне законодавство не відносить цих осіб до учасників виконавчого провадження, а тому не наділяє їх необхідними для такої участі правами та обов'язками. В окремих випадках це перешкоджає вказаним органам реалізовувати власні повноваження.

§ 4. Особи, які сприяють виконанню

Третя група суб'єктів виконавчого провадження об'єднує учасників, які не мають і не повинні мати у виконанні жодної юридичної заінтересованості, ані матеріально-правової, ані процесуальної. До них належать:

експерт,
спеціаліст,
перекладач,
співробітники органів внутрішніх справ, інші особи, яких залучає державний виконавиць до вчинення виконавчих дій.

Експерт — це особа, якій доручено провести дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що мають значення для проведення виконавчих дій і стосуються сфери її спеціальних знань. *Спеціаліст* — це особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних засобів і може надати консультації під час проведення виконавчих дій із Питань, що потребують спеціальних знань і навичок.

Для з'ясування та роз'яснення питань, що виникають при здійсненні виконавчого провадження і потребують спеціальних знань, державний виконавець із власної ініціативи або за заявою сторін призначає своєю постановкою експерта або спеціаліста, а за необхідності — кількох спеціалістів або експертів. Як експерта або спеціаліста може бути запрошено будь-яку; дієздатну особу, яка має необхідні знання, кваліфікацію, досвід роботи у відповідній галузі. Експерта має бути внесено до Реєстру атестованих судових експертів, державних і підприємницьких структур та громадян.

Експерт або спеціаліст зобов'язані дати письмовий висновок із питань, що поставлені йому державним виконавцем у постанові, а також усні рекомендації щодо дій, які виконуються в його присутності.

Експерт або спеціаліст мають право на винагороду за надані ними послуги. Розмір винагороди за послуги експерта або спеціаліста визначається в порядку, встановленому інструкцією про порядок і розміри відшкодування витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним науково-дослідним установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 р. № 710¹. Ця винагорода та інші витрати на проведення експертиз*, належать до витрат, пов'язаних із провадженням виконавчих дій. Збитки завдані сторонам неправдивим висновком експерта або спеціаліста підлягають відшкодуванню (ст. 14 Заксжу). Копія постанови державного виконавця про призначення виконавчому провадженні експерта або спеціаліста у 3-денний строк з дня її винесення надсилається сторонам. Заявлений сторонами відвід експерту або спеціалісту вирішується в порядку передбаченому ст. 17 Закону.

Перекладач — це особа, що володіє мовами, знання яких необхідні для перекладу у ході проведення виконавчих дій. За необхідності під час провадження виконавчих дій державний виконавець або сторони (їх представники) можуть запросити перекладача. Особі, якій потрібні послугу перекладача, держав-

ний виконавець надає строк для його запрошення, Що не може перевищувати 10 днів. Якщо зазначена особа не забезпечить участі перекладача у визначений строк, його може призначити своєю постановою державний виконавець (ст. 15 Закону). ~ Перекладач має право на винагороду за виконану роботу, що належить до витрат, пов'язаних із провадженням виконавчих дій. Розмір винагороди за послуги перекладача визначається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Для забезпечення неупередженості експерта, спеціаліста, перекладача щодо їх участі законодавством про виконавче провадження передбачено дію норми про відвід (самовідвід). Це питання вирішується в такому самому порядку, що й відвід (самовідвід) державного виконавця, лише з тими відмінностями, що для відводу експерта, спеціаліста чи перекладача потрібна вмотивована постановою самого державного виконавця, відмову в задоволенні відводу експерта, спеціаліста, перекладача може бути оскаржено до начальника відповідного відділу ДВС, а у разі його відмови — до суду.

^ *Понятий* — це дієздатна фізична особа, яку залучає державний виконавець для участі у проведенні виконавчої дії з метою фіксації ходу її проведення.

(__ Виконавчі дії можуть провадитися у присутності понятих, причому вона може бути обов'язковою або факультативною. За обов'язкової участі державний виконавець зобов'язаний залучити понятих, в інших випадках він може, зважаючи на обставини справи, характер виконавчої дії, що проводиться, визнати за необхідне їх участь. Основним завданням участі понятих у виконавчому провадженні є підтвердження, фіксація ходу проведеної виконавчої дії.

Присутність понятих є обов'язковою при вчиненні виконавчих дій, пов'язаних із примусовим входженням до нежилых приміщень і сховищ, в яких зберігається майно боржника, на яке звернено стягнення, або майно стягувача, яке має бути повернено-йому в натурі; примусовим входженням до жилих будинків, квартир для забезпечення примусового виселення та вселення в них; примусовим входженням до будинків, квартир та інших приміщень, в яких перебуває дитина, яку має бути передано іншим особам відповідно до рішення суду; при проведенні огляду, арешту, вилучення і передачі майна.

Як понятих може бути запрошено будь-яких дієздатних громадян, які не мають особистої заінтересованості в провад-

ясенні виконавчих дій і не пов'язані між собою або з учасниками виконавчого провадження родинними зв'язками, підлеглістю чи підконтрольністю. Кількість понятих при вчиненні виконавчих дій не може бути менше двох.

Понятий має право знати, для участі в провадженні яких виконавчих дій його запрошено, на підставі якого виконавчого документа вони здійснюються, а також робити зауваження з приводу вчинення виконавчих дій, що підлягають занесенню до акта відповідної виконавчої дії. Понятий зобов'язаний за-свідчити факт, зміст і результати виконавчих дій, під час провадження яких він був присутній. Перед початком виконавчих дій, в яких беруть участь поняти, державний виконавець роз'яснює їх права та обов'язки.

Поняті мають право на компенсацію витрат, пов'язаних із виконанням їх обов'язків, що належать до витрат на проведення виконавчих дій (ст. 16 Закону).

Інші особи, яких залучає державний виконавець до проведення виконавчих дій та виконання рішення, — це такі учасники, які беруть участь у виконавчих діях, для забезпечення законності, ефективності та повноти їх проведення. Найчастіше такими особами є співробітники органів внутрішніх справ (щодо забезпечення входження у приміщення, приводу боржників тощо); адміністрації юридичних осіб, які зобов'язані проводити відрахування із доходів фізичної особи; особи, в яких перебуває майно боржника, тощо. Працівників податкової міліції державні виконавці залучають при проведенні примусових заходів виконання рішень судів про стягнення коштів на користь держави, винесених за позовами податкових органів, із метою надання допомоги державним виконавцям щодо виїзду на місце виконання рішень та супроводження "працівників органів державної виконавчої служби при примусовому входженні до приміщень та сховищ підприємств-боржників¹.

¹ Див.: Порядок взаємодії органів державної виконавчої служби та податкової міліції при примусовому виконанні рішень судів про стягнення коштів на користь держави за позовами органів державної податкової служби, затверджений наказом Мініюсту, Державної податкової адміністрації України від 3 липня 2002 р. № 60/5; зареєстровано в Мініюсті 4 липня 2002 р. за № 555/6843 // ОВУ. — 2002. — № 28. — Ст. 1340.

Глава 5. СТАДІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1

§ 1. Право на звернення про виконання рішення

Передумовою для початку діяльності державного виконавця щодо проведення виконавчих дій (відкриття виконавчого провадження) є наявність права на звернення про виконання, яке підтверджує відповідний виконавчий документ. Крім цього, стягувач, який бажає реалізувати своє право на звернення виконавчого документа до виконання, повинен дотриматися порядку його реалізації, а саме: мати відповідний обсяг дієздатності; звернутися до належного відділу ДВС у межах строків пред'явлення виконавчого документа до виконання (виконавчої давності).

Право на звернення із заявою про відкриття виконавчого провадження має стягувач або його представник (законний чи договірний). Це повноваження є виявом принципу диспозитивності, однак його може бути "стимульовано" діяльністю уповноважених на те державних органів та осіб.

Наприклад, правом на звернення із заявою про відкриття виконавчого провадження наділено прокурора, за умови його представництва інтересів громадянина або держави в суді (ст. 18 Закону). У випадках, передбачених законом, суд зобов'язаний переслати виконавчий документ до державного виконавця, а саме, якщо йдеться про захист інтересів держави чи дію принципу публічності.

Відповідно до п. 3.1 Інструкції про проведення виконавчих дій виконавче провадження відкривається у разі надходження виконавчих документів: із судів щодо справ про стягнення аліментів, про відшкодування збитків, завданих злочином, про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я або втратою годувальника, про стягнення грошових сум із посадових осіб, винних у незаконному звільненні чи переведенні працівників або в невиконанні рішення суду про поновлення на роботі, про конфіскацію майна, а також про стягнення сум до державного бюджету; із відділів ДВС та інших органів (посадових осіб), яким згідно з законом надано право приймати рішення, що підлягають примусовому виконанню, у разі невиконання їх у добровільному порядку. Тобто у цьому випадку об'єднані дві групи вимог щодо вико-

них документів. По-перше, це вимоги держави, по-друге, соціально зумовлені вимоги, які визначають дію принципу публічності (державного сприяння у реалізації та захисту прав фізичних та юридичних осіб).

Подання заяви за місцем виконання. Відповідно до ст. 20 Закону виконавчі дії провадить державний виконавець за місцем проживання, роботи боржника або за місцеперебуванням його майна. Якщо боржник є юридичною особою, то виконання провадиться за місцезнаходженням його постійно діючого органу або майна. Право вибору місця виконання між кількома відділами ДВС, які можуть вчиняти виконавчі дії з виконання рішення на території, на яку поширюються їх функції, належить стягувачеві.

Виконання рішення, яке зобов'язує боржника вчинити певні дії, провадить державний виконавець за місцем здійснення таких дій.

Державний виконавець має право проводити виконавчі дії щодо виявлення та звернення стягнення на кошти, що є на рахунках та вкладах боржника в установах банків чи інших фінансових установах, на рахунках у цінних паперах у депозитаріях на території, на яку поширюється юрисдикція України.

Якщо у процесі виконавчого провадження змінилися місце проживання чи місцеперебування боржника, місце його роботи або з'ясувалося, що майна боржника, на яке можна звернути стягнення, немає, державний виконавець негайно складає про це акт і не пізніше наступного дня надсилає виконавчий документ разом із копією цього акта до відділу ДВС за новим місцем проживання чи місцеперебуванням боржника, місцем його роботи чи місцем перебування майна боржника, про що одночасно повідомляє стягувача та орган, який видав виконавчий Документ.

Якщо у процесі виконавчого провадження з'ясувалося, що майна боржника, на яке можливо звернути стягнення, недостатньо для повного задоволення вимог стягувача, однак майно боржника виявлено на території іншого відділу ДВС, державний виконавець звертає стягнення на таке майно в порядку, передбаченому Законом, за погодженням з начальником відділу ДВС, якому він підпорядкований, та за умови, якщо стягувач авансує витрати на організацію і проведення виконавчих Дій. Про вчинення виконавчих дій на території іншого відділу ДВС державний виконавець повідомляє начальника цього від-

ділу. У разі, якщо стягувач не здійснить авансування витрат на організацію і проведення виконавчих дій на території іншого відділу ДВС, державний виконавець звертає стягнення на наявне майно боржника і після розподілу стягнутих коштів, у разі їх недостатності для повного задоволення вимог стягувача, направляє виконавчий документ до відділу ДВС за місцеперебуванням іншого майна боржника.

Порядок передачі виконавчого провадження з одного органу ДВС до іншого, від одного державного виконавця до іншого здійснюється у порядку, встановленому наказом Мініюсту від 17 травня 2004 р.¹ Також допускається вчинення виконавчих дій на території, на яку не поширюється юрисдикція відповідного відділу ДВС, причому розрізняють порядок отримання такого дозволу залежно від того, чи відділ ДВС є в межах області чи поза межами області, але у межах території України.

Пред'явлення виконавчого документа у межах виконавчої давності. У разі порушення встановленого строку виноситься постанова про відмову у відкритті виконавчого провадження.

§ 2. Поняття й система стадій виконавчого провадження. Відкриття виконавчого провадження

Виконавче провадження є процесуальною (процедурною) діяльністю, тож його можна поділити на певні етапи — стадії. **Стадія виконавчого провадження** — це сукупність дій державного виконавця та інших учасників виконавчого провадження, спрямованих на досягнення певної процесуальної мети. У чинному законодавстві їх не достатньо чітко висвітлено, тому в юридичній літературі немає однотайності щодо визначення та окреслення їх системи.

Основні стадії (етапи) виконавчого провадження є такі:

- 1) відкриття виконавчого провадження;
- 2) підготовка до примусового виконання;
- 3) вжиття заходів примусового виконання рішення; ;>••
- 4) закінчення виконавчого провадження.

¹ Про затвердження Порядку передачі матеріалів виконавчого провадження з одного органу державної виконавчої служби до іншого або виконавчої групи, від одного державного виконавця до іншого: наказ Мініюсту в "Д" 1 травня 2004 р., зареєстрований у Мініюсти 17 травня 2004 р. за № 625/9224 " ОВУ. — 2004. — № 20. — Ст. 1389.

Відкриття виконавчого провадження — це стадія, яка шгає у діях державного виконавця, що спрямовані на визна-[^]ння підстав для відкриття виконавчого провадження. *

Питання про порушення виконання (відкриття виконавчого овалжєння) вирішує державний виконавець у *триденний трок* із моменту звернення із заявою про виконання або надходження виконавчого документа від суду (ст. 24 Закону). Це оложення не поширюється на рішення, які підлягають негай-^ному виконанню (ст. 25 Закону). У такому разі державний виконавець відкриває провадження *не пізніше наступного дня* після одержання виконавчого документа і в той самий день про-^водить виконавчі дії.

Зміст постанови про відкриття виконавчого провадження: _ встановлення строку для добровільного виконання рішення, який не може перевищувати семи днів, а рішень про примусове виселення — п'ятнадцяти днів;

- попередження боржника про примусове виконання рішення після закінчення встановленого строку зі стягненням з нього виконавчого збору і витрат, пов'язаних із провадженням виконавчих дій (ст. 24 Закону);
- факультативне положення — за заявою стягувача, з метою забезпечення виконання рішення про майнові стягнення, державний виконавець постановою про відкриття виконавчого провадження має право накласти арешт на майно боржника (крім коштів) та оголосити заборону на його відчуження. Одночасно з винесенням такої постанови державний виконавець може провести опис і арешт майна боржника.

- Положення про добровільність виконання *не діє* у справах про:
- 0 конфіскацію майна;
 - 2) стягнення періодичних платежів; ■•""
 - 3) забезпечення позовних вимог; '
 - 4) застосування запобіжних заходів.

Копію постанови про відкриття виконавчого провадження не^{не} пізніше наступного дня надсилають стягувачеві, боржникові⁻¹ та суб'єкту видання юрисдикційного акта (ст. 24 Закону), останову може бути оскаржено сторонами в адміністративному чи судовому порядку у 10-денний строк.

Значення моменту подання та винесення постанови про відбиття виконавчого провадження полягає у темпоральних ме-^{-а*} проведення виконання рішення.

Зокрема, відповідно до ст. 25 Закону державний виконавець зобов'язаний провести виконавчі дії з виконання рішення про стягнення за шість місяців із дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, а з виконання рішення немайнового характеру — у двомісячний строк. Строки здійснення виконавчого провадження не поширюються на час відкладення провадження виконавчих дій або зупинення виконавчого провадження та на період реалізації арештованого майна боржника.

Якщо вказаних підстав немає, державний виконавець виносить постанову про відмову у відкритті виконавчого провадження, яку Зіатверджує начальник відповідного відділу ДВС, і не пізніше наступного дня надсилає її заявникові (ст. 26 Закону).

Додатковим реквізитом постанови про відмову у відкритті виконавчого провадження у разі невідповідності виконавчого документа формі та змісту, встановлених ст. 19 Закону, є роз'яснення права на звернення до суду чи іншого органу (посадової особи), які видали виконавчий документ, про приведення виконавчого документа у відповідність до вимог закону.

Постанову про відмову у відкритті виконавчого провадження заявник може оскаржити начальникові відповідного відділу ДВС або до суду в 10-денний строк з моменту її одержання (ст. 26 Закону).

§ 3. Підготовка до примусового виконання рішення

Підготовка до примусового виконання — це дії державного виконавця, спрямовані на встановлення міри проживання боржника, його роботи, з'ясування розміру заробітної плати, позиції виконати рішення добровільно, створення умов для подальшого виконання рішення, в тому числі у примусовому порядку.

Метою цієї стадії — створити належні умови для своєчасного й ефективного виконання документів, що надійшли до державного виконавця, а також забезпечити умови для добровільного виконання рішення боржником. Наприклад, у разі повного добровільного виконання рішення боржником у встановлений для добровільного виконання строк державний виконавець складає щодо цього акт, який є підставою для закінчення виконавчого провадження (ст. 30 Закону).

Тому законодавством встановлено можливість боржника продати власне майно в рахунок повного або часткового погашення біогра за виконавчим документом, попри те, що воно

є перебувати під арештом. У такому разі покупець майна й боржника має внести кошти за придбане майно на рахунок орну

ДВС у строк, встановлений для добровільного виконання рішення, і тільки після підтвердження надходження таких коштів державний виконавець знімає арешт з майна (ст. 30 Закону).

Об'єднання виконавчих проваджень — це дія уповноважених посадових осіб ДВС зі зведення в єдине виконавче провадження виконавчих документів щодо одного боржника. Відповідно до ст. 49 Закону у разі, якщо у районному чи міському відділі ДВС відкрито кілька виконавчих проваджень щодо одного й того самого боржника, їх об'єднують у зведене виконавче провадження і на майно боржника накладають арешт у межах загальної суми стягнення, виконавчого збору і можливих витрат на виконавче провадження.

Таке об'єднання здійснюють за постановою державного виконавця протягом трьох днів після закінчення строку, призначеного боржникові для добровільного виконання. До зведеного виконавчого провадження має бути приєднано всі інші виконавчі документи, які надходять щодо стягнень з цього боржника протягом трьох днів після закінчення строку, передбаченого для добровільного виконання.

Якщо виконавчі провадження щодо одного й того самого боржника відкрито в кількох районних (міських) відділах ДВС, то їх об'єднують у зведене виконавче провадження за наказом начальника Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, начальників обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції (у межах області, міст Києва та Севастополя) та за наказом Міністра юстиції України (у межах держави) з їх власної ініціативи або за поданням начальників нижчого рівня у порядку підлеглості відділів.

Із метою реалізації вимог цієї норми Департамент ДВС формує відповідні банки даних про відкриття виконавчих проваджень у підрозділах ДВС. Чи є те чи інше виконавче або зведене виконавче провадження щодо одного й того самого боржника Державний виконавець перевіряє за даними Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень (ЄДРВП).

Ведення цього реєстру визначено Положенням про Єдиний державний реєстр виконавчого провадження, затвердженим наказом Мінюсту від 20 травня 2003 р. № 43/5. Маї -5^{мнст}рат^{ором} ЄДРВП є державне підприємство "Інформ-ний центр" Мінюсту, яке має прямий доступ до комп'ю-

терної бази даних і відповідає за її створення, впровадження матеріально-технічне та технологічне забезпечення, збереження і захист даних.

Дані виконавчих документів, що надійшли до відділу ДВС підлягають обов'язковому внесенню до ЄДРВП. Положенням також передбачено внесення до ЄДРВП усіх виконавчих проваджень, а також відомостей майже про усі виконавчі дії, які проводить державний виконавець.

У наказі міро об'єднання виконавчих проваджень визначається відділ, який веде таке зведене виконавче провадження та координує діяльність інших відділів із його здійснення. З державних виконавців цих відділів створюють виконавчу групу, порядок діяльності якої визначено відповідно до наказу Мініюсту від 17 травня 2004 р. № 37/5¹.

До зведеного виконавчого провадження з інших відділів надсилають копії виконавчих і процесуальних документів із виконання. З моменту створення такої групи до її керівника переходить право вирішення питань здійснення цього зведеного виконавчого провадження. Якщо керівником виконавчої групи призначено працівника ДВС, який не є начальником відділу ДВС, то повноваження такої посадової особи може бути йому надано відповідно до ст. 2 Закону за наказом Мініюсту або Головного управління юстиції Мініюсту в АР Крим, обласного, Кі-ївського та Севастопольського міських управлінь юстиції.

Якщо стяг-неної суми для повного задоволення вимог однієї черги недостатньо, ці вимоги задовольняються пропорційно належній кожному стягувачеві сумі з урахуванням календарних строків надходження виконавчого документа на виконання у відповідній відділ ДВС.

Строк про введення виконавчих дій щодо зведеного виконавчого провадження відраховують із моменту приєднання до зведеного виконавчого провадження останнього виконавчого документа.

Після виконання окремого виконавчого документа виконавче провадження за цим виконавчим документом виводиться зі зведеного виконавчого провадження постановою державного

¹ Про затвердження Порядку утворення та функціонування виконавчих груп при органах державної виконавчої служби: наказ Мініюсту від 17 травня 2004 р. № 37/5, зареєстрований у Мініюстї 17 травня 2004 р. за № 624/922 // ОВУ. — 2004. — № 20. — Ст. 1388.

конавця і виноситься постанова про закінчення виконавчого ^{ви} овадження (п. 4.19 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Елемент підготовки до проведення примусового виконання ^{ає} і загальна щорічна дія, яку проводить Мініюст щодо визначення організації для реалізації арештованого майна, згідно Положенням про умови і порядок проведення тендерів (конкурсів) з визначення спеціалізованих організацій для реалізації арештованого державними виконавцями майна, затвердженим наказом Мініюсту від 11 листопада 2003 р. № 136/5¹.

Метою проведення тендерів (конкурсів) із визначення спеціалізованих організацій є забезпечення реалізації арештованого державними виконавцями майна при примусовому виконанні рішень судів та інших органів (посадових осіб).

Тендер (конкурс) проводить комісія за наявності двох або більше допущених до нього претендентів, заяви від яких надійшли в установлений строк після опублікування повідомлення про проведення тендера (конкурсу) з визначення спеціалізованих організацій, які можуть забезпечити реалізацію арештованого державними виконавцями майна.

Тендер (конкурс) проводиться один раз на рік (у четвертому кварталі поточного року); за його наслідками визначають переможців за адміністративно-територіальними одиницями (відповідно до місцеперебування переможців або їх філій).

Міністр юстиції України протягом десяти робочих днів із Дня надходження протоколу про результати проведення тендера (конкурсу) затверджує протокол (або відмовляє у затвердженні) та повертає його з відповідним обґрунтуванням для перегляду комісією прийнятого рішення.

Після затвердження протоколу про результати проведення тендера (конкурсу) Департамент ДВС в 10-денний термін із моменту отримання затвердженого протоколу заносить переможців тендера (конкурсу) за його адміністративно-територіальною ^{ною} одиницею до переліку спеціалізованих організацій, з якими органи ДВС можуть укладати договори про реалізацію арештованого майна.

^{го} *є безпосередньо під час виконання конкретного виконавчого документа відповідно до п. 5.12.5 Інструкції про проведення виконавчих дій майно передають на реалізацію тій спе-

^{ону} ОВУ. — 2003. — № 46. — Ст. 2414.

ціалізованій організації, яка запропонувала найбільш привабливі умови продажу арештованого майна (найменший розмір комісійної винагороди). Якщо спеціалізовані організації запропонували однакові умови або всі вони відмовилися від прийняття на реалізацію запропонованого арештованого майна, його за розпорядженням начальника відділу ДВС передають на реалізацію спеціалізованій організації за абеткою у порядку черговості.

Якщо вартість майна перевищує 20 тис. грн., то документи на реалізацію такого майна державний виконавець передає до спеціалізованої торговельної організації через відповідний відділ ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції.

Державний виконавець подає до відповідного відділу ДВС всі необхідні документи на реалізацію майна. Вказаний відділ ДВС в 3-денний термін із моменту надходження зазначених документів, у разі відповідності їх чинному законодавству України, надсилає їх до відповідної спеціалізованої торговельної організації для укладення з відділом ДВС договору про надання послуг із реалізації арештованого майна.

У разі виявлення невідповідності матеріалів вимогам чинного законодавства України відповідний відділ ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласного, Київського чи Севастопольського міського управління юстиції у 3-денний термін повертає ці документи до відділу ДВС, що їх надав, для приведення їх у відповідність до вимог чинного законодавства України.

Якщо вартість майна перевищує 20 тис. грн., то документи на реалізацію такого майна державний виконавець передає до спеціалізованої торговельної організації після погодження з Мінюстом України у такому порядку:

- а) державний виконавець подає до відповідного відділу ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції всі необхідні документи на реалізацію арештованого майна;
- б) указаний відділ ДВС в 3-денний термін із моменту надходження зазначених документів, у разі відповідності їх чинному законодавству України, надсилає їх копії до Департаменту ДВС;

) Мінюст України в 5-денний термін із моменту надходження зазначених документів, у разі відповідності їх чинному законодавству України, надає погодження на укладення договору про надання послуг із реалізації арештованого майна, про що письмово повідомляє відповідний відділ ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції;

г) відповідний відділ ДВС у 3-денний термін з моменту їх надходження надсилає зазначені документи до спеціалізованої торговельної організації для укладення з відділом ДВС договору про надання послуг із реалізації арештованого майна;

г) у разі виявлення невідповідності матеріалів вимогам чинного законодавства України відповідний відділ ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції у 3-денний термін повертає вказані документи до відділу ДВС, що їх надав, а Мінюст України у 5-денний термін — до відділу ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції для приведення їх у відповідність до вимог чинного законодавства України (п. 5.12.6 Інструкції про проведення виконавчих дій).

§ 4. Примусове виконання як стадія виконавчого провадження

Примусове виконання (застосування заходів примусового виконання рішення) — це вжиття державним виконавцем заходів щодо реалізації припису юрисдикційного акта способами, які визначено законом, із покладенням на боржника виконавчого збору та інших витрат, пов'язаних із виконанням. Тому, якщо боржник у встановлений строк добровільно не виконав рішення, державний виконавець невідкладно розпочинає його примусове виконання (ст. 30 Закону).

Час проведення виконання регламентує ст. 31 Закону, яка встановлює загальне правило про те, що сторони мають право обумовити взаємоприйнятний для них час проведення виконавчих дій. Виконавчі дії проводяться у період між 6-ю та 22-ю годинною робочого дня. За певних умов виконавчі дії можуть проводитися у неробочі та святкові дні, нічний час.

На за^{ТосУвання} конкретних заходів примусового виконання рішень^{HS1} впливає характер самого зобов'язання, яке є яред-метом в/Конання - Залежно від виду зобов'язання може бути застосов;^{Ho} такі заходи примусового виконання рішення.

Грош^{IB} і зобов'язання:

- зверн^{11TM} стягнення на майно боржника;
- зверн^{Ння} стягнення на заробітну плату та доходи боржни-ої особи.

Речов Зобов'язання:

- виду^{1?41151} У боржника й передача стягувачеві певних пред метів³ азначених у рішенні.

Особі^{0m1m} зобов'язання:

- іддібг^{11-тм} Дитини;
- зобов⁸³³¹¹¹⁵¹ боржника вчинити певні дії (крім передачі майні^{**u} грошей) або утриматися від їх вчинення.

За за^{ьнTM} правилом, державний виконавець зобов'язаний провести⁸ иконавчі дії з виконання рішення протягом шести місяців із^{1ня} винесення постанови про відкриття виконавчого провадж^{н-Ш'} а з виконання рішення немайнового характеру — у двомісний строк. Строки здійснення виконавчого провадження н Поширюються на час відкладення провадження виконавчих Я^{а^o} зупинення виконавчого провадження та на період реалів" арештованого майна боржника (ст. 25 Закону).

Спец-ГЕьні строки виконання встановлено для справ з не-гайного Сконання рішення, а також у справах про конфіскацію май[^] стягнення періодичних платежів, забезпечення позовних і^{ь-юг}. Перші справи виконуються в день відкриття ви-зов

конавчо' провадження, другі — не пізніше, ніж у 5-денний строк із^{1*13} винесення постанови про відкриття виконавчого провадж⁴ ня (ст. 25 Закону).

Як п^{іанло>} обов'язковою ознакою стадії (етапу) примусового ви^{біання} рішення є його *оплата*, що її покладено на боржніи^{^к} особу, що зобов'язана за виконавчим документом вч^{1)нити} іСвну дію або утриматися від її вчинення.

§^{мртіами} виконавчого провадження є витрати органів ДВС наР ганізацію та проведення виконавчих дій щодо забезпечення^{печсннн} "Примусового виконання рішень (ст. 45 Закону). Це поняття^{1*6} більше фінансово-кошторисне, аніж процесуальне наповне^{**1'} Щ^o підтверджує положення про те, що до витрат виконав^{н^0} провадження належать кошти Державного бюд-

України та кошти виконавчого провадження, які викори-ж уються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів

■України-

Кошти виконавчого провадження (виконавчі витрати) — витрати на організацію та проведення виконавчих дій, які¹¹ кладено на сторони виконавчого провадження: , кошти виконавчого збору;

а авансовий внесок стягувачів на проведення виконавчих дій; • стягнуті з боржника витрати на проведення виконавчих дій.

Закон відніс до коштів виконавчого провадження також інші надходження, що не суперечать закону, однак із цим варто не погодитися, оскільки вони вказують лише на дохідну частину бюджету ДВС.

Витрати на проведення виконавчих дій покривають за рахунок спеціального фонду виконавчого провадження, а також і коштів сторін та інших осіб на проведення виконавчих дій. І Контроль та облік витрат на виконання покладено на начальника відповідного відділу ДВС. Порядок використання коштів виконавчого провадження та виконавчого збору, стягнутого з боржника, визначає постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2004 р. № 554¹.

Формування коштів спеціального фонду виконавчого провадження регламентує Положення про спеціальний фонд виконавчого провадження, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1999 р. № 1351².

Виконавчий збір — це встановлена законом грошова сума, І яку стягують з боржника у разі невиконання ним рішення доб-уровільно. Метою стягнення виконавчого збору є часткове фі-] ^{нанс}Ування діяльності ДВС щодо здійснення заходів примусового виконання рішення, а також стимулювання боржника що-| Д^o виконання рішення добровільно.

Ставки виконавчого збору встановлено ст. 46 Закону. їх ви-| качають двома способами:

У процентному співвідношенні до предмета стягнення у Майнових справах;

*^{еннн} По затвердження Порядку використання коштів виконавчого прова-ніСтн- ^ніконавчого збору, стягнутого з боржника: постанова Кабінету Мі-С-т. іД^{країни11} В Д²⁹ квітня 2004 р. № 554 // *ову_* — 2004. — № 17. —

2) у твердій грошовій сумі у справах немайнового характеру

Виконавчий збір становить *десять відсотків* від *найвищої* до стягнення суми або вартості майна боржника, яке підлягає передачі стягувачеві за виконавчим документом, а за *невиконання* рішення немайнового характеру — *у двадцять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян* із боржника-громадянина на і *п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян* — із боржника-юридичної особи.

Про стягнення виконавчого збору державний виконавець вносить постанову, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС.

Виконавчий збір *не стягується*:

- зі страховиків, які здійснюють державне обов'язкове страхування;
- при виконанні державними виконавцями рішень про стягнення коштів за державним обов'язковим особистим страхуванням;
- з осіб, звільнених від його сплати згідно з законодавством;
- за виконавчими документами про конфіскацію майна, стягнення періодичних платежів, стягнення виконавчого збору і накладення арешту на майно для забезпечення позовних вимог.

Постанова про стягнення виконавчого збору вноситься *першого надходження виконавчого документа* державному виконавцеві. За наступних пред'явлень до виконання виконавчого документа державному виконавцеві виконавчий збір *стягується* в частині, яку не було стягнуто при попередній виконанні. Стягнутий із боржника виконавчий збір *зараховується* до коштів виконавчого провадження.

Якщо стягнутої з боржника суми недостатньо для *повного* задоволення вимог стягувача, виконавчий збір *сплачується* пропорційно від стягнутої суми. Постанова про стягнену виконавчого збору не пізніше ніж наступного дня після її винесення надсилається боржникові і може бути оскаржена *в суді* в 10-денний строк.

У разі закриття виконавчого провадження у зв'язку з скасуванням рішення, що підлягало виконанню на основі виконавчого документа, виконавчий збір повертають боржникові.

Якщо ж виконавче провадження закінчено, а виконавчий збір не стягнуто, постанову про стягнення виконавчого

підлягає виконанню у гальному порядку. Її може бути скасовано за заявою боржника *на начальника* відповідного відділу ДВС, якщо боржник платить витрати, пов'язані з проведенням виконавчих дій, у разі:

- 1) прийняття судом відмови стягувача від стягнення;
- 2) смерті або оголошення померлим стягувача чи визнання його безвісно відсутнім або ліквідації стягувача-юридичної особи, якщо виконання вимог стягувача у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва;
- 3) повернення виконавчого документа без виконання на вимогу суду або іншого органу (посадової особи), який видав виконавчий документ, або на письмову вимогу чи заяву стягувача.

Постанову про стягнення виконавчого збору може бути скасовано за поданням державного виконавця начальником відповідного відділу ДВС у разі:

- 1) смерті або оголошення померлим боржника або визнання його безвісно відсутнім чи ліквідації боржника-юридичної особи, якщо виконання обов'язків боржника у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва;
- 2) недостатності майна юридичної особи-боржника, що ліквідується;
- 3) скасування рішення суду або іншого органу (посадової особи), яке підлягало виконанню на підставі виконавчого документа.

Інструкція про проведення виконавчих дій також визначає частку коштів, які сплачують у формі виконавчого збору. Половину коштів виконавчого збору витрачають безпосередньо на проведення виконавчих дій. Другу половину виконавчого збору згідно з п. 2.4 Інструкції про використання і облік коштів спеціального фонду виконавчого провадження та звітності *по них*, затвердженої наказом Мініюсту від 11 жовтня 1999 р. № 65/5, зареєстрованої в Мініюсті 14 жовтня 1999 р. за № 01/3994, районні, міські, районні в містах відділи ДВС відповідних управлінь юстиції раз на місяць перераховують Головному управлінню юстиції Мініюсту в АР Крим, обласним, міським та Севастопольському міським управлінням юстиції. Для подальшого використання, у тому числі на виплату ви-

нагороди державному виконавцеві (п. 4.16.3 Інструкції про проведення виконавчих дій)¹.

Витрати на проведення виконання (або, як зазначено в Законі, витрати на організацію та проведення виконавчих дій) — це витрати, пов'язані із проведенням виконавчих дій у кожній конкретній справі, які покладаються на боржника у разі невиконання ним рішення добровільно.

До них належать кошти, необхідні для (витрачені на):

- 1) перевезення, зберігання і реалізації майна боржника;
- 2) оплати праці експертів, перекладачів та інших осіб, залучених у встановленому порядку до провадження виконавчих дій;
- 3) поштовий переказ стягувачеві стягнених аліментних сум;
- 4) розшук боржника, його майна або розшук дитини;
- 5) оголошення в засобах масової інформації;
- 6) інших необхідних витрат для забезпечення належної організації виконання рішень органами ДВС.

До інших витрат на організацію виконавчих дій належать витрати на виготовлення бланків (запитів, повідомлень, викликів, постанов державного виконавця тощо) та інших документів, які використовують у виконавчому провадженні, оплату послуг поштового, телефонного, телеграфного, модемного зв'язку, проїзд державного виконавця, оплату за експлуатацію ЄДРВП та інші витрати на забезпечення виконавчого провадження (п. 4.15.1 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Про стягнення з боржника витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, державний виконавець вносить постанову, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС. Постанову про стягнення з боржника витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, може бути оскаржено сторонами до суду у 10-денний строк.

Авансування витрат виконавчого провадження — це витрати, які вносить стягувач для проведення виконавчих дій, вони належать до складу коштів виконавчого провадження і підлягають поверненню у першочерговому порядку (ст. 48 Закону).

¹ Однак відповідно до положень бюджетного законодавства на 2004 рік встановлено інший порядок використання коштів, сплачених як виконавчий збір. Відповідно до ст.ст. 2 та 14 Закону України "Про державний бюджет України на 2004 рік" від 27 листопада 2003 р. (ОВУ. — 2003. — № 49. — Ст. 2552) по 50 відсотків сум виконавчого збору, стягнутого ДВС, відносять до загального та спеціального фонду Державного бюджету України. У зв'язку з цим дію положень ч. 3 ст. 46 Закону **призупинено**.

Авансування застосовують для здійснення необхідних витрат або для покриття їх частини, якщо інше не передбачено законом. Наприклад, за умови авансових внесків стягувача листи сторонам та іншим учасникам виконавчого провадження може бути надіслано рекомендованими листами (ст. 27 Закону).

Кошти, які призначені для авансування витрат виконавчого провадження, стягувач може за погодженням із державним виконавцем внести на депозитний рахунок відповідного відділу ДВС. При завершенні виконавчих дій авансовий внесок повністю повертається стягувачеві, якщо інше не передбачено законом. Зокрема, не погашається авансовий внесок у разі проведення факультативного (необов'язкового) розшуку боржника або майна.

Від авансування витрат виконавчого провадження слід відрізняти оплату окремих послуг стягувачем. Відповідно до ст. 44¹ Закону поштовий переказ стягувачеві стягнених грошових сум здійснюється за його рахунок, крім переказу аліментних сум.

§ 5. Ускладнення під час виконавчого провадження

Ускладнення в ході виконавчого провадження — це обставини, що виникають у процесі виконання рішення, які зумовлюють настання наслідків, не пов'язаних із продовженням виконання рішення чи закінченням виконавчого провадження.

У ході виконавчого провадження можуть виникнути такі ускладнення:

- відкладення провадження виконавчих дій;
- роз'яснення рішень, які підлягають примусовому виконанню;
- відстрочка або розстрочка, встановлення чи зміна способу і порядку виконання рішення;
- зупинення виконавчого провадження;
- повернення виконавчого документа стягувачеві;
- повернення виконавчого документа до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав;
- ~ оголошення розшуку.

Відкладення провадження виконавчих дій застосовують за наявності обставин, що перешкоджають провадженню виконавчих дій, або за несвоєчасного одержання сторонами документів виконавчого провадження, внаслідок чого вони були Позбавлені можливості використати надані їм права (ст. 32 Закону).

Державний виконавець[^] може відкласти виконавчі дії за заявою стягувача, боржник[^] або з власної ініціативи на

10 днів, про що він винесить відповідну постанову та повідомляє сторони, суд або шпайман який виконавчий документ.

Наприклад, боржник несвочасно одержав постанову про відкриття виконавчого провадження внаслідок чого був позбавлений можливості добровільно виконати рішення встановленого державним виконавцем за письмовою заявою боржника при підтвердженні несвочасного одержання вказаної постанови державним виконавцем виносить постанову, в якій боржникові поновлено добровільного виконання рішення (ст.ст. 30, 32 Закону).

Постанову про відкладення провадження виконавчих дій може бути оскаржено начальником відповідного відділу ДВС або до суду в 3-денний термін.

Роз'яснення рішень, які підлягають приєднанню до акту виконання, це усунення недоліків нечіткості акта суду чи іншого органу. Тому в разі, якщо резолютивна частина рішення викладена у виконавчому документі є незрозумілою, державний виконавець, а також суд виконавчого провадження мають право звернутися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення відповідного рішення чи змісту документа.

Суд, який видав виконавчий документ зобов'язаний розглянути заяву державної виконавця ю-денний строк із дня надходження і за необхідності відповідно роз'яснення рішення чи змісту документа не змінюючи його. Про роз'яснення рішення чи змісту документа або відмову в цьому суді

Відстрочка або розстрочка встановлюється чи змінюється і порядок виконання рішення це усунення ускладнень під час виконавчого провадження; неможливості виконати рішення у первісному вигляді.

За наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим державний виконавець за власною ініціативою або за заявою сторін, а також самі сторони мають право звернутися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про відстрочку виконання, а також про встановлення, чи змінювання умов виконання

Закону). По інших рішеннях відстрочку або розстрочку встановлення чи зміну способу (і порядку) заборонено, якщо зміну способу і порядку виконання має бути прийнято рішенням суду і може бути оскаржено у встановленому терміні (ст. 351 ЦПК, ст. 373 ЦПК 2008 р.). Відстрочка виконання має особливості у разі звернення стягувача на предмет іпотеки. Така відстрочка не призупиняє стягнення процентів за угодою про поточний кредит та не звільнює боржника зобов'язань щодо виконання зобов'язання

Відстрочка виконання рішення суду про звернення стягнення на предмет іпотеки не допускається, якщо:

- іпотека включена до іпотечного пулу;
- відстрочка може призвести до істотного погіршення фінансового стану іпотекодержателя;
- протягом іпотечного кредиту порушено справу про визнання його банкрутом;
- іпотека раніше мав несплати зобов'язання чи був несплатоспроможним;
- ймовірність, що протягом періоду відстрочки не буде сплачено зобов'язання (ст. 33 Закону).

Зупинення виконавчого провадження — це неврахування певного проміжку часу у час виконання рішення з підстав, визначених законом.

Законодавством про виконавче провадження передбачено дві групи підстав:

- підстави Для обов'язкового (імперативного) зупинення виконавчого провадження;
- підстави Для факультативного (імперативно-диспозитивного) зупинення виконавчого провадження.

Обов'язкове зупинення виконавчого провадження застосовується у разі вказівок про це в законі. У цьому разі державний виконавець за наявності обставин, визначених законом, повинен прийняти постанову про зупинення виконавчого провадження.

- Суд стягувача або боржника, оголошення померлим чи визначено відсутнім стягувача або боржника, або припинення боржника сторони-юридичної особи, якщо встановлені умови Равноносини допускають гравонаступництво;

- 2) визнання стягувача або боржника недієздатним;
- 3) проходження боржником строкової військової служби у Збройних Силах країни, передбачених законом інших військових формуваннях, якщо за умовами служби провадження виконавчих дій неможливе, чи на прохання стягувача, який проходить строкову військову службу в Збройних Силах України або інших військових формуваннях;
- 4) оспорювання боржником виконавчого напису нотаріуса у судовому порядку;
- 5) прийняття судом до розгляду скарги на дії органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення;
- 6) зупинення виконання відповідного рішення або виконавчого провадження шкідливою особою, якій законом надано таке право;
- 7) подання до суду позову про виключення майна з акта опису й арешту (лише у частині майна, щодо якого подано позов);
- 8) порушення господарським судом провадження у справі про банкрутство боржника, крім випадків, якщо виконавче провадження перебуває на стадії розподілу стягнутих із боржника грошових сум (у тому числі одержаних від реалізації майна боржника);
- 9) сплата боржником або іншим гарантом у порядку, передбаченому законодавством (у тому числі за договорами про відшкодування ядерної шкоди), коштів на відшкодування ядерної шкоди, що дорівнюють або перевищують встановлену законом межу відповідальності оператора ядерної установки. Для обчислення сплачені кошти підлягають перерахуванню у Спеціальні права запозичення, що встановлюються Міжнародним валютним фондом, за офіційним курсом НБУ на день сплати;
- 10) внесення касаційного подання прокурора на рішення суду;
- 11) звернення до суду із заявою про заміну сторони, яка вибула, правонаступником;
- 12) виїмка виконавчого документа або виконавчого провадження в порядку, встановленому КПК;
- 13) надання судом, який видав виконавчий документ, відстрочки виконання рішення (ст. 34 Закону).

Підставою для зупинення виконавчого провадження може бути ухвала суду. Зокрема, відповідно до ст. 121¹ ГПК суд касаційної інстанції за заявою сторони чи поданням прокурора або за ініціативою може зупинити виконання оскарженого рішення господарського суду до закінчення його перегляду в порядку касації. Про зупинення виконання судового рішення виносяться ухвала. У цьому разі державний виконавець, отримавши ухвалу господарського суду, повинен винести постанову про зупинення виконавчого провадження. Аналогічне правило закріплено у ст. 329 ЦПК: якщо цивільну справу в порядку касаційного провадження передано на розгляд складу судової палати, суд може зупинити виконання відповідних рішень до закінчення касаційного провадження. Повноваження щодо зупинення виконання містяться також у ст.ст. 327, 356 ЦПК 2004 р.

Введення мораторію на реалізацію певного майна чи майна певних суб'єктів (наприклад, який запроваджено Законом України "Про введення мораторію на примусову реалізацію майна"¹ від 29 листопада 2001 р.) відповідно до роз'яснення Пленуму Верховного Суду України (п. 15 постанови № 14 від 26 грудня 2003 р.) також має бути підставою для зупинення виконавчого провадження у частині проведення виконавчих дій щодо такого майна чи майна такого боржника.

Факультативне зупинення виконавчого провадження є повноваженням державного виконавця, його застосовують, якщо є підстави, визначені законом, і конкретні обставини виконавчого провадження:

- 1) звернення державного виконавця до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення рішення, що підлягає виконанню, про відстрочку або розстрочку виконання, а також про встановлення чи зміну способу і порядку виконання;
- 2) прохання боржника, який проходить строкову службу у складі Збройних Сил України чи інших передбачених законом військових формувань;
 - 1) перебування боржника у тривалому службовому відрядженні;
 - 2) перебування боржника на лікуванні у стаціонарному лікувальному закладі;
- 3) подання скарги на дії державного виконавця або відмову в його відводі;

ВВР. — 2002. — № 10. — Ст. 77.

- 6) оголошення розшуку боржника, його майна або розшуку дитини;
- 7) перебування боржника або стягувача у відпустці за межами населеного пункту, де вони проживають;
- 8) призначення експертизи;
- 9) надання сторонам строку для запрошення перекладача (ст. 35 Закону).

Державний виконавець виносить вмотивовану постанову про зупинення виконавчого провадження, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС, не пізніше наступного дня, коли йому стало відомо про такі обставини. Копію постанови надсилають у 3-денний строк сторонам та суду або іншому органу (посадовій особі), які видали виконавчий документ. Постанову про зупинення виконавчого провадження може бути оскаржено до суду в 10-денний строк. Строки зупинення виконавчого провадження може бути скорочено судом.

Упродовж строку, на який виконавче провадження зупинено, виконавчі дії не провадять. Накладений державним виконавцем арешт на майно боржника, у тоїм числі на кошти на рахунках та вкладах боржника в установах банків та інших фінансових установах, не знімають. У період зупинення виконавчого провадження державний виконавець має право звертатися до суду в порядку, встановленому ст.ст. 28, 32, 33, 78-80 Закону, а також вживати заходів щодо розшуку боржника або його майна.

Після усунення обставин, які були підставою для зупинення виконавчого провадження, державний виконавець зобов'язаний своєю постановою поновити виконавче провадження за власною ініціативою або заявою стягувача, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС. Копію постанови у 3-денний строк надсилають сторонам.

Якщо арештоване майно боржника передано на реалізацію, копії постанов про зупинення виконавчого провадження та про поновлення виконавчого провадження надсилають до підприємства, установи, організації, які здійснюють реалізацію майна боржника (ст. 36 Закону).

Повернення виконавчого документа (стягувачеві — форм³ закінчення виконавчого провадження без виконання рішення, за яким стягнення не проводилося або було проведено частково, за ініціативою стягувача на реалізацію принципу диспозитивності (ст. 40 Закону).

- Підстави для повернення виконавчого документа стягувачеві:
- п письмова заява стягувача;
 - л боржник не має майна, на яке може бути звернено стягнення і ^{вжит¹} державним виконавцем заходи щодо розшуку такого майна були безрезультатними;
 - Ч) відмова стягувача залишити за собою майно боржника, не реалізоване під час виконання рішення, одержати певні предмети, що мало бути передано йому від боржника згідно з рішенням;
 - 4) перешкодження стягувачем провадженню виконавчих дій або нездійснення авансування витрат на проведення виконавчих дій, якщо їх авансування необхідне, незважаючи на попередження державного виконавця про повернення йому виконавчого документа;
 - 5) неможливість з'ясування місцеперебування боржника-юридичної особи, місце проживання боржника-фізичної особи (за винятком виконавчих документів, зазначених у ч. 1 ст. 42 Закону);
 - 6) боржник не має майна, яке він за виконавчим документом повинен передати стягувачеві, або майна, визначеного виконавчим документом, на яке необхідно звернути стягнення з метою погашення заборгованості (крім коштів), і вжиті державним виконавцем заходи щодо розшуку такого майна були безрезультатними.

Підстави для повернення виконавчого документа стягувачеві без виконання слід поділити на дві групи: *суб'єктивні* та *об'єктивні*. До суб'єктивних належить письмова заява стягувача. За своїми правовими наслідками ця підстава подібна до відмови від стягнення, однак останній притаманне те, що її може приймати тільки суд (ст. 37 Закону). Однак, як у разі повернення виконавчого документа за письмовою заявою стягувача, так і у разі прийняття судом відмови стягувача від стягнення повторне звернення до органів ДВС з вимогою про примусове виконання рішення суду чи іншого органу (особу) не впускається.

уб'єктивні підстави — це ті, які не залежать від стягувача

^а Державного виконавця. Про наявність таких підстав державний виконавець складає акт. Стягувачеві повертають невиконані суми внесеного ним авансового внеску зі звітом державного виконавця про його використання. У разі, якщо стягнута держава, такий виконавчий документ повертається до ^б

суду або іншого органу (посадовій особі), який видав виконавчий документ, у порядку ст. 40¹ Закону. Про повернення виконавчого документа та авансового внеску стягувачеві державний виконавець виносить постанову, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС, її може бути оскаржено до суду в 10-денний строк.

Повернення виконавчого документа з об'єктивних підстав не позбавляє права стягувана чи іншої уповноваженої особи повторно пред'явити виконавчий документ до виконання в межах виконавчої давності.

Повернення виконавчого документа до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав, — форма закінчення виконавчого провадження без фактичного виконання у випадках, якщо поновлено строк на апеляційне оскарження, а також якщо стягувачем є держава (ст. 40¹ Закону).

Виконавчий документ, прийнятий державним виконавцем до виконання, повертається до суду, який його видав, у разі відновлення судом строку для подання апеляційної скарги на рішення, за яким видано виконавчий документ, та прийняття цієї апеляційної скарги до розгляду.

Про повернення виконавчого документа державний виконавець виносить постанову, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС, її може бути оскаржено до суду в 10-денний строк (ст. 40¹ Закону).

Оголошення розшуку — сукупність дій державного виконавця та інших уповноважених державних органів для усунення ускладнень під час виконання рішення, внаслідок відсутності боржника (у немайнових справах) чи якщо немає майна (для погашення майнового зобов'язання) (ст. 42 Закону).

Види розшуку у виконавчому провадженні:

- а) залежно від імперативності його проведення: *обов'язковий (за вказівкою закону) та факультативний (за ініціативою стягувана);*
- б) залежно від змісту проведення дій: *розшук боржника, дитини та розшук майна;*
- в) залежно від суб'єкта призначення розшуку: *розшук, який призначає суд, та розшук, який проводять за постановою державного виконавця;*
- г) залежно від суб'єкта проведення розшуку: *розшук, який проводять органи внутрішніх справ, та розшук, який проводить державний виконавець;*

алежно від того, на кого покладено витрати на проведення розшуку: *розшук, витрати на проведення якого входять до складу виконавчих витрат, та розшук, витрати на який авансово вносить стягувач.*

Ї різні підстави проведення розшуку обов'язково чи за вказівкою стягувача. Обов'язковий розшук проводиться за виконавчими документами про стягнення аліментів,

відшкодування оди, заподіяної каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я або У зв'язку з втратою годувальника, а також дитини за виконавчими документами про відібрання дитини. В інших випадках — лише на підставі письмової згоди стягувача відшкодувати витрати на розшук та авансувати зазначені витрати.

Розшук боржника та дитини проводять у справах немайнового характеру, а також у справах про відібрання дитини. Майновий розшук проводять у разі недостатності майна, необхідного для погашення грошового чи речового зобов'язання перед стягувачем.

Для проведення розшуку боржника або дитини державний виконавець звертається до суду з поданням про винесення ухвали про розшук боржника або дитини. У справах про розшук майна державний виконавець виносить відповідну постанову, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС.

Розшук громадянина-боржника, дитини та розшук транспортних засобів боржника здійснюють органи внутрішніх справ, а розшук боржника-юридичної особи, а також іншого майна боржника — ДВС. Постанова про розшук є обов'язковою до виконання.

У разі проведення обов'язкового розшуку витрати органів внутрішніх справ, пов'язані з розшуком громадянина-боржника, дитини або транспортних засобів боржника, стягуються з боржника за ухвалою суду. Витрати, пов'язані з розшуком боржника-юридичної особи або іншого майна боржника, — з боржника за постановою державного виконавця, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС. У разі проведення розшуку

Лопотанням стягувача останній має право у судовому процесі вимагати від боржника компенсації витрат, пов'язаних з проведенням розшуку.

ван 1 ^а За останнім відомим місцем проживання (перебування) боржника чи місцем перебування його майна, або за ^{Цем} Проживання (перебування) стягувача.

^{Означ} Ук оголошується відповідно за місцем виконання рі-
1 ^а За останнім відомим місцем проживання (перебу-

Незвернення держав^{5>0110} виконавця до суду у випадках, передбачених ч. 1 Цієї ст/ ⁴² Закону, а також постанову державного виконавця про від^{100В}У У Р⁰зтуку майна боржника та постанову про стягнення витрат, пов'язаних із розшуком, може бути оскаржено до відп^{108^10110} СУ«У У 10-денний строк.

§ 6. Закінчений та |ВІДНовленн, виконавчого провадження

Закінчення виконавчої⁰ провадження — це дія державно* виконавиц, що полягає у завершенні проведення виконавчих дій у певному виконавчому провадженні, за певних виконавчих документом.

Підстави закінченні виконавчого провадження визначено у ст 37 Закону За насл¹дками зак⁴чення виконавчого провадження їх поділяють на Дві групи.

До першої належать^b підстави, внаслідок яких припиняють чинність арешту майна^a боржника, скасовують інші вжиті державним виконавцем/ ^{захо}Д^и примусового виконання рішення, а також провадять ^{шшш} Д^и> необхідні у зв'язку з завершенням виконавчого прова^дження:

- 1) прийняття судом вці¹мови стягувана від стягнення;
- 2) затвердження судом мирової угоди між стягувачем і боржником про закінче¹ня виконавчого провадження; Мирову угоду, укладену між^k сторонами, або відмову стягувача від примусового викон[<]ання в процесі виконання рішення подають у письмовій ф⁰рмі Державному виконавцеві, який не пізніше триденного ^{СТ}року ^{пе}редає її до суду за місцем виконання рішення на затвердження. Мирову угоду в процесі виконання рішення, Ухвал та по⁰станов господарського суду подають на розгляд господарського суду, який виніс постанову що ст^зла під^{ст}аво^ю виконання (ст. 121 ГПК). Суд має право перевіри^тм » не затвердити мирову угоду або не прийняти відмови стягувана від примусового виконання, якщо це суперечить ^закону або порушує права чи свобод інших осіб За рез^{аль}татами Розгляду мирової угоди або відмови від кримус^вого виконання суд постановляє ухвал відповідно до загаль^{них} правил щодо розпорядження матеріально-правовими ^р правовими правами сторін (ст. 352 ЦПК, ст. 3.² ЦПК 2004 р.); ^р цивільного п 3.²

ЦПК 2004 р);

смерть або оголошення померлим стягувача чи боржника, визнання безвісно відсутнім боржника або стягувача, ліквідації юридичної особи-сторони виконавчого провадження, якщо виконання їх обов'язків чи вимог у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва;

- 4) скасування рішення суду або іншого органу (посадової особи), яке підлягало виконанню на підставі виконавчого документа;
- 5) письмова відмова стягувача від одержання предметів, вилучених у боржника при виконанні рішення про передачу їх стягувачеві, або знищення речі, яку мало бути передано стягувачеві в натурі;
- 6) закінчення передбаченого законом строку для певного виду стягнення;
- 7) передача виконавчого документа ліквідаційній комісії у разі ліквідації боржника-юридичної особи або арбітражному керуючому в разі визнання боржника банкрутом;
- 8) фактичне повне виконання рішення згідно з виконавчим документом.

До другої групи належать підстави без зазначених наслідків:

- 1) повернення виконавчого документа без виконання на вимогу суду або іншого органу (посадової особи), які видали виконавчий документ, або на письмову вимогу стягувача;
- 2) направлення виконавчого документа за належністю до іншого відділу ДВС;
- 3) повернення виконавчого документа до суду чи іншого органу (посадової особи), які видали виконавчий документ (у порядку ч. 3 ст. 76 Закону).

Про закінчення виконавчого провадження державний виконавець вносить постанову, яку затверджує начальник відповід⁰го відділу ДВС. Копію постанови у 3-денний строк надсилають сторонам та суду або іншому органу (посадовій особі), які видали виконавчий документ.

Постанову про закінчення виконавчого провадження може дпр оскаржено сторонами до начальника відповідного відділу викон^або До оуду у 10денний строк (ст. 37 Закону). Якщо у ар? Навчому провадженні державний виконавець накладав навч^{на} ма^{дно} боржника, у постанові про закінчення викон^агу^вого провадження, повернення виконавчого документа стя^{ві} або повернення виконавчого документа до суду або

5.

Стат'я

виконавчого провадження

іншого органу (посадовій особі), який його видав, він зазначає про скасування арешту, накладеного на майно боржника.

За заявою боржника державний виконавець видає йому додаткові копії постанови, для її пред'явлення до органу/ нотаріату та інших органів, що здійснюють реєстрацію майна або ведуть реєстр заборони на його відчуження для зняття арешту з майна.

Відновлення виконавчого провадження — це дія державного виконавця, яка полягає у поновленні справи щодо виконання припису виконавчого документа після винесення постанови про закінчення виконавчого провадження у випадках, передбачених законом (ст. 41 Закону).

Підставами для відновлення є: неправомірність постанови державного виконавця про закінчення виконавчого документа (визнання судом незаконною, скасування начальником відділу ДВС); інші обставини, передбачені законом (наприклад, повторне виконання рішення про вселення стягувача тощо (ст. 80 Закону)).

Після отримання відповідного акта (суду чи начальника відповідного відділу ДВС, заяви стягувача) виконавче провадження підлягає відновленню у 3-денний строк.

Про відновлення виконавчого провадження державний виконавець виносить постанову, копію якої не пізніше жаступного дня надсилають до суду, який визнав незаконною постанову державного виконавця, сторонам, а також органу (посадовій особі), які видали виконавчий документ.

§ 7. Поворот виконання

Поворот виконання — це спосіб захисту майнових, "Рав відповідача, який полягає у поверненні позивачем (ст./звочем) відповідачеві (боржникові) всього одержаного за ск(асованим) рішенням. Такий аномальний розвиток виконавчого³ провадження виникає у тому разі, якщо рішення суду 41^й іншого юрисдикційного органу, що було предметом виконання^{на} скасовано чи змінено зі зменшенням обсягу присудженого. •

Загальних правил, які б передбачали поворот виконання^{на} немає, тож знову слід звертатися до процесуального, п"Р"О"У"Р" ного чи іншого законодавства, яке передбачає винесення^{на} конання юрисдикційного рішення, що підлягає вико^{на} порядку ст. 3 Закону.

п івільне судочинство. Відповідно до ст. 420 ЦПК питання повороту виконання вирішує суд вищого рівня; скасування рішення, він закриває провадження в справі, залишає по^д без розгляду, відмовляє у позові повністю або, змінивши^{30B} - , задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

Рішення після його виконання скасовано і справу по^д на новий розгляд, а під час нового розгляду справи в^В об^В відмовлено або позовні вимоги задоволено в меншому мірі, суд, постановляючи рішення, має зобов'язати позивача повернути відповідачеві безпідставно стягнене з нього за скасованим рішенням.

у разі неможливості повернути майно, в рішенні, ухвалі, постанові суду має бути передбачено відшкодування вартості цього майна в розмірі суми, одержаної від його реалізації. У ст. ст. 421 і 422 ЦПК визначено строк, протягом якого можна звернутися із заявою про поворот виконання, особливості застосування повороту в деяких категоріях справ.

Ці ж положення містить ЦПК 2004 р. Зокрема, відповідно до ст. 381 ЦПК 2004 р., у випадку, якщо питання про поворот виконання не було вирішено судом, який переглядав справу, то його може вирішити місцевий суд, в якому перебуває справа. Таку заяву розглядають у межах позовної давності у судовому засіданні з повідомленням сторін і вирішують постановленою ухвалою (ст. 381 ЦПК 2004 р.).

Також цивільним процесуальним законом встановлено спеціальні правила щодо повороту виконання в окремих категоріях справ. Наприклад, у разі скасування у зв'язку з нововиявленими обставинами рішень у справах про відшкодування шкоди, ЗЕвданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смер^Рто фізичної особи, поворот виконання допускається, якщо скасоване рішення було обфунтовано повідомленими позивачем^{Чем} «правдивими відомостями або поданими підробленими £"У"їентами. Відповідно до ст. 382 ЦПК 2004 р. та ст. 238 ЦПК 2004 р. у справах про стягнення аліментів, а також про стягнення^П "Бобітної плати чи інших виплат, що впливають із трудо^Х "равовідносин, поворот виконання не може бути застосовано^{Но} незалежно від того, в якому порядку ухвалено рішення, "їятком випадків, коли рішення було обгрунтовано за під^Т ле^{Ле} ними документами або завідомо неправдивими відомос^н позивача.

Господарське судочинство. Відповідно до ст. 212 ГПК, якщо виконані рішення або постанову змінено чи скасовано та прийнято нове рішення про повну або часткову відмову в позові, або провадження у справі припинено, або позов залишено без розгляду, боржник повертається все те, що з нього стягнуто на користь стягувана за зміненими чи скасованими відповідній частині рішенням, постановою.

У цьому випадку повернення стягнутих грошових сум, майна або його вартості провадить господарський суд за заявою боржника, до якої додається довідка, підписана керівником чи заступником керівника і головним (старшим) бухгалтером, про те, що суму, стягнуту за раніше прийнятим рішенням, списано установою банку або майно вилучено державним виконавцем.

Кримінальне судочинство. КПК не містить спеціальної норми про поворот виконання, однак визначає порядок розгляду питань, пов'язаних із виконанням вироку у кримінальних справах (ст.ст. 4;Ю-411). Питання, пов'язані з виконанням вироку, вирішує суд у судовому засіданні з участю прокурора.

у судових засіданнях, як правило, викликають засудженого, а за його клопотанням — і захисника. Якщо питання стосується виконання вироку, в частині цивільного позову, викликають також за потреби цивільного позивача і цивільного відповідача. Неявка цих осіб не зупиняє розгляду справи.

Розгляд справу розпочинається доповіддю суддів, після чого заслуховують пояснення осіб, що з'явилися у судових засіданнях, і думку Прокурора. Потім суддя виходить до нарадчої кімнати для винесення постанови.

Інші органи — а особи, що мають право виносити юрисдикційні рішення (ст. 3 Закону). Законом спеціально не визначено питання про поворот виконання рішень цих органів та осіб. У даному випадку можуть виникати зобов'язання з відносин набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (гл. 83 ЦК). Для повернення грошових коштів чи майна необхідно звертатися до юрисдикційного органу для захисту порушеного майшнього права чи охоронюваного законом інтересу.

Глава 6. ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА МАЙНО БОРЖНИКА

с і. Загальні засади застосування заходів примусового виконання

Виконання грошових зобов'язань посідає основне місце серед інших заходів примусового виконання, оскільки більша частина виконавчих документів має характер грошового зобов'язання.

Звернення стягнення на майно боржника полягає у його арешті (описі), вилученні та примусовій реалізації. Особливості застосування звернення стягнення на майно залежать від того, хто є боржником, — фізична чи юридична особа. Зважаючи на це, наприклад, визначають черговість звернення стягнення на майно боржника.

Щодо звернення стягнення на майно діє низка загальних правил, які стосуються всіх видів виконань:

- 1) стягнення на майно боржника звертається у розмірах та обсязі, необхідних для виконання за виконавчим документом, з урахуванням витрат на виконання та стягнення виконавчого збору;
- 2) боржник має право вказати ті види майна чи предмети, на які необхідно звернути стягнення у першу чергу, хоча остаточно черговість стягнення на кошти та інше майно боржника визначає державний виконавець;
- 3) боржник має право визначити черговість реалізації майна, на яке накладено арешт, якщо це не впливає на результативність виконання.

Черговість звернення стягнення на майно боржника — фізичної особи є такою (ст. 50 Закону):

- * перша черга — кошти боржника в гривнях та іноземній валюті, інші цінності, в тому числі кошти на рахунках та вкладках боржника в установах банків та інших кредитних організаціях, на рахунках у цінних паперах у депозитаріях Цінних паперів;
- друга черга — рухоме майно (за винятком майна, на яке не може бути звернено стягнення за виконавчими документами, відповідно до гереліку, який визначено додатком до Закону);

- *третьою чергою* — нерухоме майно (щодо якого також встановлено певну внутрішню черговість). Звернення стягнення на будинки, квартиру, інше приміщення, земельну ділянку, що є нерухомим майном, провадять у разі, якщо в боржника немає достатніх коштів чи рухомого майна. При цьому в першу чергу звертають стягнення на окрему від будинку земельну ділянку, інше приміщення, що належать боржникові. В останню чергу звертається стягнення на жилий будинок або квартиру, разом із останнім — також на прилеглу земельну ділянку, що належить боржникові.

У разі звернення стягнення на майно боржника-юридичної особи встановлено таку черговість звернення стягнення: *перша черга* — готівкові та безготівкові грошові кошти; *друга черга* — майно, яке поділено на три групи залежно від залучення його до безпосередньої діяльності юридичної особи (ст. 64 Закону).

§ 2. Арешт майна. Вилучення та зберігання арештованого майна

Арешт майна — це дія державного виконавця, що полягає в описі майна боржника, визначеного у виконавчому документі, або ж достатнього для виконання рішення, накладенні заборони на його відчуження, у разі необхідності у його вилученні.

Арешт майна, як правило, є складовою загального порядку звернення стягнення на майно боржника, хоча іноді цією дією завершується усе виконавче провадження за виконавчим документом (наприклад, у разі забезпечення позову або застосування запобіжних заходів).

Арешт на майно боржника може накладати державний виконавець шляхом:

- винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, яка накладає арешт на майно боржника та оголошує заборону його відчуження;
- винесення постанови про арешт коштів та інших цінностей боржника, що є на рахунках і вкладах чи на зберіганні в банках або інших фінансових установах;
- винесення постанови про арешт майна боржника та оголошення заборони на його відчуження;
- проведення опису майна боржника і накладення на арешту.

виконавець за постановою про проведення або за постановою про відкриття виконавчого провадження або за постановою про оголошення заборони на його відчуження майна борж-

боржника може накладати арешт у межах суми стягнення за виконавчим документом витрат, пов'язаних із провадженням виконавчих дій виконання на все майно боржника веденням виконавчих дій в майно боржника. За потреби постановою окремо визначити на майно боржника та оголошено окремо визначення державний виконавець надсилає арешт на його відчуження інших органів, що здійснюють реєстрацію в нотаріату заборони на його відчуження (ст. 55 Закону).

Копію постанови державного виконавця (Закону), чи майна боржника не пізніше наступного арешту коштів пня надсилають боржникові та іншим заінтересованим особам. Постанову державного виконавця про арешт особам, боржника боржник може оскаржити на початку вилучення майна відділу ДВС або до суду у 10-денний строк відповідного

Про проведення опису і накладення арешту державний виконавець складає акт опису й арешту майна боржника. Під час проведення опису й арешту майна боржника державний виконавець має право оголосити майна боржника жатися ним, а у разі потреби — обмежити заборону розпоряд-майном або вилучити його у боржника та користування гання іншим особам, про що зазначається в передачі на зберігання. Види, обсяги і строк обмеження встановлює державний виконавець у кожному конкретному випадку державний виконавець майна, його значення для власних потреб, необхідності використання та інших обставин володільця, майна боржника провадять за обов'язковістю. Арешт та опис тих. В окремих випадках може бути залучена присутності понятних, наприклад, експертів, спеціалістів. інших учасників

Арешт застосовують: 1) Для забезпечення збереження майна бо:

наступній передачі стягувачеві або реєстрації Ці підлягає *) Для виконання рішення про конфіскацію (ст. 381 АПК) при виконанні ухвали суду про накладі майна боржника; но, що належить відповідачеві та першочергово арешту на майно інших осіб.

Арештоване майно з метою наступної передачі вилучають у строк, встановлений фєдачі його для реєстрації, але не раніше, ніж через п'ять державним виконав-

5 після накладення

арешту. Цей строк передбачено для захисту прав осіб, які вважають дії державного виконавця щодо опису та накладення арешту на майно неправомірними, — вони можуть подати позов про виключення майна з опису. Державний виконавець зобов'язаний подбати про забезпечення умов реалізації майна боржника, які не обмежують його законних інтересів.

Щодо окремих видів майна законом встановлено особливості застосування арешту на нього. Наприклад, продукти та інші речі, що швидко псуються, вилучають і передають для продажу негайно після накладення арешту. У спеціальному порядку здійснюється арешт цінних паперів, ювелірних та інших побутових виробів із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, а також лому і окремих частин таких виробів.

На окремі види майна заборонено накладати арешт, вони не можуть бути об'єктом стягнення у грошових зобов'язаннях. Зокрема, додатком до Закону визначено перелік видів майна громадян, на яке не може бути звернено стягнення за виконавчими документами. Це такі види майна та предмети, що належать боржникові на праві власності чи є його часткою у спільній власності, необхідні для боржника, членів його сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні: 1) носильні речі та предмети домашнього вжитку, необхідні

- боржникові та особам, які перебувають на його утриманні:
- а) одяг — на кожну особу: одне літнє або осіннє пальто, одне зимове пальто або кожух, один зимовий костюм (для жінок — два зимових плаття), один літній костюм (для жінок — два літніх плаття), головні убори по одному на кожний сезон. Для жінок, крім того, дві літні хустки, одна тепла хустка (або шаль) та інший одяг, зношений більше, ніж на 50 відсотків;
 - б) взуття у кількості по одній парі літнього, осіннього, зимового та інше взуття, зношене більше, ніж на 50 відсотків;
 - в) білизна у кількості двох змін на кожну особу;
 - г) постіль (матрац, подушка, два простирадла, дві наволочки, ковдра) і два особистих рушника на кожну особу;
 - г) необхідний кухонний посуд;
 - д) один холодильник на сім'ю;
 - е) меблі — по одному ліжку та стільцю на кожну особу, оди¹ }
стіл, одна шафа на сім'ю (крім меблевих гарнітурів, на *¹
може бути звернено стягнення);

-) всі динячі речі; *¹ продукти харчування, потрібні для особистого споживання боржникові, членам його сім'ї та особам, які перебувають на його утриманні, — на три місяці; її паливо[^] потрібне боржникові, членам його сім'ї та особам, які перебувають на його утриманні, для готування їжі та обігрівання приміщення — протягом шести місяців;
- 4) одна корова, а якщо корови немає — одна телиця; якщо немає її корови, ні телиці — одна коза, вівця чи свиня — в осіб, які займаються сільським господарством;
 - 5) корм Для худоби, який не підлягає вилученню в кількості, потрібній до початку вигону худоби на пасовище або до збору нових кормів;
 - 6) насіння, потрібне для чергових посівів (осіннього і весняного) та незнятий урожай — у осіб, які займаються сільським господарством (за винятком земельних ділянок, на які накладено стягнення);
 - 7) інструменти, необхідні для особистих професійних занять (швейні, музичні та інші).

Також не підлягає зверненню стягнення майно, набуте в силу ч. 1 ст. 190 СК. Той із батьків, із ким проживає дитина, і той із батьків, хто проживає окремо від неї, з дозволу органу опіки та піклування можуть укласти договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку із передачею права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо). Набувачем права власності на нерухоме майно є сама дитина або дитина і той із батьків, з ким вона проживає, на праві спільної часткової власності на це майно.

Відповідно до ст. 62¹ Закону на майно, щодо якого встановлено іпотеку чи накладено заборону на відчуження, не може Ути звернено стягнення для задоволення вимог стягувачів, які ^{не} є іпотекодержателями згідно із Законом України "Про іпо-^{чне} кредитування, операції з консолідованим іпотечним бор-^{гом} та іпотечні сертифікати" від 19 червня 2003 р. Якщо боржник є співвласником речі, то державний виконавець може повернути стягнення на неї тільки після визначення ким боржника. За спільної часткової власності її підтверд-^{ть} пргівовстановлюючі документи. У випадку, якщо річ

перебуває на праві спільної сумісної власності, то визначення частки може здійснюватися за домовленістю співвласників або рішенням суду, зокрема, шляхом виділення частки майна в натурі або отримання грошової компенсації. Частку у спільній власності для потреб виконання рішення може визначити суд за поданням державного виконавця (ст. 5 Закону). Таке подання має бути розглянуто з обов'язковим викликом у судові засідання не лише державного виконавця, боржника, стягувана й прокурора (у випадках здійснення останнім представництва інтересів громадянина або держави в суді), а й учасників спільної власності на майно та з додержанням вимог ст. 29 ЦПК щодо допустимості засобів доказування (п. 12 постанови Пленуму Верховного Суду України № 14 від 26 грудня 2003 р.).

Це питання суд вирішує у десятиденний строк із повідомленням сторін та інших заінтересованих осіб, при чому їх неявка не перешкоджає розгляду подання (ст. 379 ЦПК 20(04 р.).

Оцінка майна боржника. Її проводить державний виконавець, якщо вартість майна не перевищує сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, за ринковими цінами, які діють на день проведення оцінки, крім випадків, якщо оцінку провадять за регульованими цінами, а також у разі оцінки нерухомого майна, транспортних засобів, повітряних, морських та річкових суден.

Якщо оцінити окремі предмети складно або якщо боржник чи стягувач заперечує проти передачі арештованого майна боржника на реалізацію за оцінкою, проведеною державним виконавцем, останній запрошує експерта (спеціаліста) для визначення вартості майна. Витрати на призначення експерта несе сторона, яка оспорує оцінку майна, проведеною державним виконавцем.

Для проведення оцінки нерухомого майна, транспортних засобів, повітряних, морських, річкових суден та майна, вартість якого перевищує сто неоподатковуваних мінімумів до*

дів громадян, державний виконавець залучає оцінювача, діє відповідно до Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні"

ВВР.
липень 2001 р.

2001.— №47.— Ст. 251.

державний виконавець про оцінку арештованого майна помагає сторони, які мають право оскаржити оцінку майна до В в 10-денний строк із дня отримання повідомлення (ст. 57

Закону)-

Звільнення майна з-під арешту, зняття арешту. Особа, вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права на майно і про звільнення майна з-під арешту, у разі прийняття судом рішення про звільнення майна -під арешту сплати боржником повної суми боргу за виконавчим документом до реалізації арештованого майна боржника, майно звільняється з-під арешту за постановою державного виконавця не пізніше наступного дня, коли останньому стало відомо про такі обставини. Копію цієї постанови надсилають боржникові та до органу (установи), якому було надіслано для виконання постанову про накладення арешту на майно боржника.

Майно боржника може бути звільнено з-під арешту за постановою начальника відповідного відділу ДВС, якому підпорядкований державний виконавець, якщо під час розгляду відповідної скарги боржника виявлено порушення встановленого порядку накладення арешту. Копія постанови начальника відділу ДВС про звільнення майна боржника з-під арешту не пізніше наступного після її винесення дня надсилається сторонам та до відповідного органу (установи) для зняття арешту, а про відмову у звільненні майна боржника з-під арешту — боржникові.

За наявності письмового висновку експерта щодо неможливості чи недоцільності реалізації арештованого майна боржника у зв'язку із значним ступенем його зносу, пошкодженням або витрати, пов'язані зі зверненням на нього стягнення, перевищать грошову суму, за яку його може бути реалізовано, боржника може бути звільнено з-під арешту за постановою державного виконавця, яку затверджує начальник відповідного

відділу ДВС. Копію цієї постанови не пізніше наступного дня винесення дня надсилають сторонам та до відповідного органу (установи) для зняття арешту.

У випадках по незакінчених виконавчих провадженнях майна чи коштів може бути знято за рішенням суду. Арешт може бути знятий і самим державним виконавцем. Зокрема, відповідно до ст. 61 Закону, якщо немає до-

кументів, що характеризують об'єкт нерухомості, який перебуває у власності боржника, у зв'язку з чим його неможливе підготувати до реалізації, такі документи готують у встановленому порядку за рахунок коштів стягувана. Якщо стягувач \ 20-денний строк із дня одержання відповідного повідомлення державного виконавця не авансує витрати на виготовлення документів, що характеризують об'єкт нерухомості, арешт Б нього знімається.

Постанови начальника відділу ДВС та державного виконавця з питань накладення арешту та його зняття сторони можуть оскаржити до суду в 10-денний строк (ст. 59 Закону).

Вилучення майна — це дія державного виконавця з візучення у боржника належного йому чи такого, яке перебуває у його володінні, майна, що визначено як об'єкт стягнення. Його проводять за загальним правилом у строк не раніше п'яти днів із дня накладення арешту. Хоча за наявності підстав, визначених законом, державний виконавець може (в деяких випадках — зобов'язаний) вилучити майно, на яке накладено арешт.

Зберігання майна, на яке накладено арешт. За загальним правилом майно, на яке накладено арешт, передається на зберігання боржникові або іншим особам, призначеним державним виконавцем (зберігачеві), під розписку в акті опису. Копію цього акта видають боржникові, стягувачеві, а у разі, якщо обов'язок зберігання майна покладено на іншу особу, — також зберігачеві. Зберігач може ним користуватися, якщо особливості цього майна у разі користування не призведуть до його знищення або зменшення цінності. Зберігач, якщо ним призначено не боржника або члена його сім'ї, одержує за зберігання майна винагороду, розмір якої встановлюється за угодою зберігача з державним виконавцем. Порухення заборони державного виконавця розпоряджатися або користуватися майном, на яке накладено арешт, тягне за собою відповідальність зберігача майна, передбачену законом, в тому числі кримінальну (ст. 58 Закону).

§ 3. Звернення стягнення на майно юридичної особи

Звернення стягнення на грошові кошти боржника-юридичної особи.

Готівку в національній та іноземній валюті, яка знаходиться в касах або інших сховищах боржника-юридичної особи.

бути невідкладно вилучено після її виявлення та складено відповідного акта державним виконавцем. Копію акта вручать представникові боржника-юридичної особи.^{4а} Вилучену готівку в національній валюті не пізніше наступного Дня з'являють до установи банку для перерахування на рахунок стягувача для покриття боргу за виконавчими документами, на виконавчий збір та на покриття витрат на проведення виконавчих дій. Готівку в іноземній валюті у той самий строк державний виконавець здає банку або іншій кредитній установі що мають право продажу іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку України, для реалізації її в розмірі, необхідному для покриття боргу, сплати виконавчого збору та витрат на проведення виконавчих дій.

Державний виконавець також звертає стягнення на кошти боржника-юридичної особи, що є в кредитних установах. Якщо даних про наявність у боржника-юридичної особи рахунків і вкладів у банках чи інших у фінансових установах немає, державний виконавець одержує такі дані у податкових органів, які зобов'язані надати йому необхідну інформацію у 3-денний строк.

Якщо після накладення державним виконавцем арешту на кошти боржника-юридичної особи у банках чи інших фінансових установах боржник умисно не виконує судові рішення і відкриває нові рахунки у банках чи інших фінансових установах, державний виконавець направляє до відповідних правоохоронних органів матеріали про притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності (ст. 63 Закону).

Не підлягають стягненню кошти, які є на спеціальному рахунку експлуатуючої організації (оператора), відповідно до Закону України "Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки"¹ від 24 червня 2004 р. (ст. 63 Закону).

Звернення стягнення на інше майно боржника-юридичної особи.

Якщо в боржника-юридичної особи немає коштів, достатніх Для покриття заборгованості, стягнення звертається на інше майно, належне боржникові-юридичній особі на праві власності або закріплене за ним (за винятком необоротоздатного

¹голос України. — 2004. — 27 липня.

чи обмеженооборотоздатного майна) незалежно від того, хто фактично використовує це майно.

На зазначене майно накладають арешт і реалізують таким чином:

- у *першу чергу* — майно, яке безпосередньо не використовується у виробництві (цінні папери, кошти на депозитних та інших рахунках боржника, валютні цінності, легковий авто транспорт, предмети дизайну офісів та інше майно, готова продукція (товари);
- у *другу чергу* — інші матеріальні цінності, які безпосередньо не використовуються у виробництві;
- у *третю чергу* — об'єкти нерухомого майна, верстати, обладнання, інші основні засоби, а також сировина і матеріали, призначені для здійснення виробництва.

У разі накладення арешту на майно третьої черги, що належить боржникові-юридичній особі, державний виконавець у 3-денний строк повідомляє власника або уповноважений ним орган, до сфери управління якого належить майно, та у разі необхідності Фонд державного майна України, про накладення арешту на майно боржника-юридичної особи, а також дані про склад і вартість майна, на яке накладено арешт, і про розмір вимог стягувача.

На пропозицію відповідного органу управління чи Фонду державного майна України державний виконавець за рахунок коштів на фінансування ДВС публікує у пресі повідомлення про звернення стягнення на майно боржника-юридичної особи.

Якщо накладено арешт на майно підприємств-боржників, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, державний виконавець у 3-денний строк повідомляє Фонд державного майна України про накладення арешту на майно підприємств-боржників, а також дані про склад і вартість майна, на яке накладено арешт, і про розмір вимог стягувача.

Отримавши повідомлення відповідного органу управління чи Фонду державного майна України про вчинення цими органами дій щодо порушення справи про банкрутство боржника-юридичної особи, державний виконавець звертається до суду із заявою про відстрочку виконання відповідно до ст. 3-^б Закону. У разі порушення судом провадження у справі про банкрутство боржника-юридичної особи державний виконавець^б вносить постанову про зупинення виконавчого провадження^б

ім виконання провадження зі звернення стягнення на заставлене майно (ст. 64 Закону).

Чинним законодавством встановлено спеціальні правила щодо звернення стягнення на майно за майнової частки держави, а також щодо юридичних осіб, які фінансуються з державного чи місцевих бюджетів.

Відповідно до Закону України "Про введення мораторію на примусову реалізацію майна" встановлено мораторій на застосування примусової реалізації майна державних підприємств та господарських товариств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 відсотків, до вдосконалення механізму примусової реалізації майна. Тимчасова заборона поширюється на відчуження об'єктів нерухомого майна та інших основних засобів виробництва, що забезпечують ведення виробничої діяльності цими підприємствами, а також акцій (часток, паїв), що належать державі в майні інших господарських товариств і передані до статутних фондів цих підприємств, якщо таке відчуження здійснюється шляхом звернення стягнення на майно боржника за рішеннями, що підлягають виконанню ДВС.

§ 4. Порядок реалізації майна, на яке звернено стягнення

Наступним етапом звернення стягнення на майно боржника є його реалізація, тобто примусове відчуження майна, що є власністю боржника, спрямоване на формування грошових коштів. Для погашення вимог стягувача, а також виконавчих витрат.

Процедура реалізації майна проходить два організаційних етапи: *попередній* та *безпосередній*. Попередній етап полягає у визначенні спеціалізованих організацій, які здійснюватимуть реалізацію арештованого майна. Ця діяльність має генеральний характер щодо діяльності ДВС. Спеціалізовані організації визначають на підставі тендеру (конкурсу), який оголошує щорічно Мінюст. Умови та порядок проведення такого тендеру (конкурсу), підбиття його підсумків, проголошення переможця визначає Положення про умови і порядок проведення тендерів (конкурсів) з визначення спеціалізованих організацій для реалізації арештованого державними виконавцями майна, затверджене наказом Мінюсту від 11 листопада 2003 р. № 136/5.

Безпосередній етап полягає у реалізації арештованого майна спеціалізованими організаціями, яких залучають на тендер-

ній (конкурсній) основі, на підставі договорів між ДВС та спеціалізованими організаціями шляхом його продажу на прилюдних торгах, аукціонах.

Особливості реалізації арештованого майна встановлено залежно від юридичного критерію класифікації речей щодо можливості їх переміщення у просторі. Порядок реалізації рухомого та нерухомого майна регулюють нормативно-правові акти: Порядок реалізації арештованого майна, затверджений наказом Мініюсту від 15 липня 1999 р. № 42/5¹, та Тимчасове положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затверджене наказом Мініюсту від 27 жовтня 1999 р. № 68/5².

Загальним правилом щодо реалізації майна, переданого на реалізацію, є можливість його переоцінки. Якщо передане спеціалізованим організаціям майно не буде продано протягом двох місяців, воно підлягає переоцінці, яку проводить державний виконавець. У разі, якщо в місячний строк після переоцінки майно не буде продано, державний виконавець повідомляє про це стягувача і пропонує йому вирішити питання щодо залицення за собою непроданого майна.

Якщо стягувач у 15-денний строк письмово не заявить про своє бажання залишити за собою непродане майно, арешт із майна знімають, його повертають боржникові, а виконавчий документ, якщо у боржника немає іншого майна, на яке може бути звернено стягнення, повертають стягувачеві без виконання.

Якщо стягувач виявив бажання залишити за собою непродане майно, то він зобов'язаний у 15-денний строк із дня повідомлення державного виконавця про виявлення бажання залишити за собою непродане майно, внести на депозитний рахунок відділу ДВС різницю між вартістю непроданого майна та сумою коштів, які підлягають стягненню на його користь, якщо вартість непроданого майна перевищує суму боргу, яка підлягає стягненню за виконавчим документом. Із перерахованих стягувачем коштів оплачуються витрати, пов'язані з проведенням виконавчих дій, стягується виконавчий збір, а залишок коштів повертається боржникові.

Майно передається стягувачеві за оцінкою, за якою його було передано на реалізацію. Про передачу майна стягувачеві

¹ ОВУ. — 1999. — № 29. — Ст. 1511.

² ОВУ. — 1999. — № 44. — Ст. 2214.

в рахунок погашення боргу державний виконавець виносить постанову, яку затверджує начальник відповідного відділу ДВС. За фактом такої передачі державний виконавець складає акт. Постанова і акт є підставою для подальшого оформлення стягувачем права власності на це майно.

Боржник має право визначити, в якій послідовності необхідно продавати майно. Якщо від продажу частини майна буде виручено суму, достатню для задоволення вимог стягувача, сплати виконавчого збору, витрат на здійснення виконавчих дій, штрафу, подальший продаж арештованого майна припиняють. Вимоги боржника щодо черговості продажу майна державний виконавець не приймає, якщо внаслідок їх задоволення виникнуть перешкоди чи додаткові труднощі для виконання або продовжиться його строк (ст. 61 Закону).

Особливості реалізації рухомого майна. Порядок реалізації рухомого арештованого майна, крім майна, вилученого з обігу, та майна, яке належить до предмета регулювання валютного законодавства, визначає Порядок реалізації арештованого майна.

Відділ ДВС укладає договір з організатором аукціону, яким доручає реалізацію майна організатору аукціону (спеціалізована організація незалежно від форми власності) за визначену комісійну винагороду. Організатор повинен мати власне або орендоване приміщення з відповідними умовами для зберігання, передпродажної підготовки і демонстрації майна, яке відповідає торговельно-технологічним, санітарно-гігієнічним і протипожежним нормам, а також приміщення для проведення аукціону. Також організатора має бути включено до переліку спеціалізованих організацій з реалізації арештованого майна.

Майно приймається для продажу на підставі акта передачі арештованого майна та інших необхідних документів, що містять інформацію про аукціонне майно. На майно, що прийняте для продажу, уповноважені особи організатора складають інформаційні картки на кожний лот із зазначенням стартової ціни.

Організатор аукціону визначає дату та час проведення аукціону та не пізніше ніж за 15 днів до дня проведення аукціону публічно оголошує через рекламні повідомлення, засоби масової інформації перелік майна, що виставляють на аукціон для продажу, відомості про майно, стартові ціни, кінцевий термін Реєстрації для участі в аукціоні, дату, час, місце ознайомлення

з майном та проведення аукціону, а також адресу, номери телефонів.

Покупець (фізична чи юридична особа), який виявив бажання взяти участь в аукціоні, повинен сплатити реєстраційний внесок, розмір якого визначає організатор аукціону, однак він не може перевищувати двох розмірів неоподатковуваного мінімуму доходів громадян.

Аукціон розпочинається з оголошення ліцитатором порядку його проведення. Лот виставляється на торги за наявності не менше двох покупців. Якщо протягом трьох хвилин після триразового оголошення стартової ціни учасники не виявили бажання придбати запропонований ліцитатором товар, об'єкт продажу знімають з торгів і аукціон за цим лотом не проводять. Якщо протягом трьох хвилин після триразового повторення останньої ціни не буде запропоновано вищої ціни, ліцитатор одночасно з ударом молотка оголошує про продаж лота, називає продажну ціну і номер переможця, під яким він зареєстрований як учасник аукціону.

Під час проведення аукціону ведеться протокол, який підписують ліцитатор та переможець аукціону. На підставі копії затвердженого протоколу переможці аукціону протягом десяти днів із дня затвердження протоколу, не враховуючи дня проведення аукціону, вихідних та святкових днів, здійснюють розрахунки за придбані на аукціоні товари.

Кошти, одержані від реалізації аукціонного майна, з вирахуванням комісійної винагороди, обумовленої договором, організатор аукціону перераховує на відповідні рахунки відділу ДВС в установленому порядку в термін не пізніше семи банківських днів від дня затвердження протоколу. Після повного розрахунку за придбане майно на підставі протоколу державний виконавець складає акт про проведений аукціон і подає його на затвердження начальника відповідного відділу ДВС. Право власності на майно переходить до переможця аукціону після повного розрахунку за придбане майно.

Особливості реалізації нерухомого майна. У разі звернення стягнення на будинок, квартиру, приміщення, земельну ділянку державний виконавець запитує відповідні місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування про належність зазначеного майна боржникові на праві власності та його вартість, а також нотаріальний орган про те, чи не перебуває це майно під арештом.

Одержавши документальне підтвердження належності боржникові на праві власності будинку чи іншого нерухомого майна, державний виконавець накладає на них арешт шляхом опису та оцінки за їх вартістю на момент арешту та надсилає повідомлення нотаріальному органу за місцем перебування майна вимогу про реєстрацію цього факту. Про накладення арешту на будинок чи інше нерухоме майно, заставлене третім особам, державний виконавець невідкладно повідомляє цих осіб.

Якщо документів, що характеризують об'єкт нерухомості, немає, у зв'язку з чим його неможливо підготувати до реалізації, такі документи готують у встановленому порядку за рахунок коштів стягувача. Якщо стягувач у 20-денний строк із дня одержання відповідного повідомлення державного виконавця не авансує витрати на виготовлення документів, що характеризують об'єкт нерухомості, арешт із нього знімається.

Належні боржникові будинок, квартиру та інше нерухоме майно реалізують відповідно до закону шляхом продажу з прилюдних торгів (ст. 61 Закону).

Підготовка та проведення прилюдних торгів з реалізації нерухомого майна. Відповідно до ст. 66 Закону спеціалізована організація проводить прилюдні торги за заявкою державного виконавця, в якій зазначається початкова вартість майна, що виставляють на торги за експертною оцінкою.

До заявки додають:

- 1) копію виконавчого документа;
- 2) копію акта арешту майна;
- 3) документи, що характеризують об'єкт нерухомості;
- 4) копії документів, що підтверджують право власності **або** право користування нерухомим майном;
- 5) копію рішення про відведення земельної ділянки.

Тимчасове положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затверджене наказом Мініюсту від 27 жовтня 1999 р. № 68/5, встановлює додаткові вимоги до інформації, яку подають щодо реалізації окремих видів нерухомого майна.

У разі реалізації цілісного майнового комплексу чи його структурного підрозділу в інформації обов'язково зазначають:

- обсяг та основну номенклатуру продукції (робіт, послуг), у тому числі експортної;
- кількість та склад робочих місць;

- відомості про будівлі (споруди, приміщення) та земельну ділянку, на якій розташовано цілісний майновий комплекс підприємства, його структурний підрозділ.

До підготовки залучають на договірних засадах підприємства, що мають відповідний досвід роботи. Підготовка до реалізації охоплює проведення інвентаризації, збирання, аналіз інформації та розробку пропозицій щодо стану поточного та перспективного використання арештованого майна з метою надання потенційним клієнтам більш повної інформації щодо майна, яке реалізують, а також документальне та технічне забезпечення підготовки майна до продажу.

Якщо реалізації підлягає земельна ділянка, то в інформації додатково зазначають:

- розмір земельної ділянки, місце її розташування;
- правовий режим земельної ділянки;
- цільове призначення земельної ділянки;
- обмеження на використання земельної ділянки (встановлені на підставі містобудівних та санітарних норм і правил, враховуючи архітектурно-планувальні, технічні, екологічні умови).

За реалізації житлового будинку, квартири в інформації додатково має бути зазначено:

- розмір житлової та нежитлової площі квартири, будинку;
- адресу чи місцезнаходження;
- правовий режим квартири, будинку;
- обмеження на використання квартири, будинку;
- відомості про земельну ділянку, на якій розташовано будинок (її правовий режим, розмір);
- матеріали стін квартири, будинку;
- процент зносу.

Якщо ж реалізації підлягає нежитлове приміщення:

- розмір площі;
- місцезнаходження;
- призначення об'єкта;
- обмеження на його використання;
- матеріали стін;
- процент зносу;
- відомості про земельну ділянку, на якій розташовано нежитлове приміщення (її правовий режим, розмір).

Особливістю (порівняно з реалізацією рухомого майна) щодо можливості участі у прилюдних торгах з реалізації нерухомого майна є сплата реєстраційного та гарантійного внесків. *Реєстраційний внесок* сплачує фізична або юридична особа, що виявила бажання зареєструватись як учасник прилюдних торгів, за реєстрацію її як учасника прилюдних торгів. Розмір цього внеску визначає спеціалізована організація, він не може перевищувати одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян. *Гарантійний внесок* — завдаток, який сплачує фізична або юридична особа, розмір якого встановлює спеціалізована організація, і він не може перевищувати 5 відсотків стартової ціни майна, що виставляють на продаж. Кошти за придбання нерухомої річ повинні бути перераховані протягом 7 банківських днів від дня проведення переможцем прилюдних торгів.

Акт про проведення прилюдних торгів затверджує начальник відповідного відділу ДВС, це є підстава для видачі відповідним органом свідоцтва про право власності. Щодо нерухомого майна, то такий акт є підставою для видачі нотаріусом свідоцтва про придбання майна на прилюдних торгах. Це свідоцтво є підставою для видачі відповідним органом акта про право власності на земельну ділянку в порядку, передбаченому земельним законодавством.

Глава 7. ОСОБЛИВОСТІ ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ОКРЕМІ ВИДИ МАЙНА

§ 1. Особливості звернення стягнення на валюту та валютні цінності

Особливість звернення стягнення на грошові кошти полягає у тому, що через свою оборотоздатність вони є найоптимальнішим способом виконання щодо грошових зобов'язань боржника. Тому готівкові кошти при виявленні у боржника одразу ж вилучають, про що складають акт (ст. 50 Закону). Вилучення проводять за участю понятих; боржника, його представника (для юридичних осіб); представника або членів сім'ї боржника (для фізичних осіб). Акт складають у двох примірниках, перший залишається у виконавчому провадженні, другий — вручають боржникові під розписку в першому примірнику (п. 5.1.2 Інструкції про проведення виконавчих дій).

На грошові кошти у безготівковій формі звертається стягнення *у разі, якщо немає у достатній мірі готівкових коштів. Безпосередньої черговості у цьому випадку законодавець не встановлює. Отже, оптимальним, урахувавши вимоги процесуальної економії, слід визнати з'ясування під час підготовки до виконання наявності грошових коштів на поточних та депозитних рахунках боржника, адже і тоді не потрібно вживати інших виконавчих дій, спрямованих на виявлення готівкової національної валюти.

Якщо в боржника немає коштів у гривнях, достатніх для одночасного задоволення вимог стягувача, державний виконавець накладає стягнення на кошти боржника в іноземній валюті (ст. 51 Закону), яка може бути як у готівковій, так і у безготівковій формі. Це впливає на порядок звернення стягнення.

У разі виявлення іноземної валюти у готівковій формі, її вилучають, передають на зберігання та реалізують у порядку, встановленому для цінних паперів та інших речей, згідно із ч. 8 ст. 55 Закону (див. § 2 цієї глави).

Якщо кошти боржника в іноземній валюті є на рахунках, внесках або на зберіганні у банку або іншій кредитній установі, які мають право продажу іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку України, державний виконавець зобов'язує їх протягом семи днів продати іноземну валюту у розмірі, необхідному для погашення боргу.

Якщо такі кошти є в банку або іншій кредитній установі, які не мають права продажу іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку України, державний виконавець зобов'язує їх протягом семи днів перерахувати ці кошти до банку або іншої кредитної установи, що мають таке право для їх реалізації.

Кошти, отримані від реалізації іноземної валюти, зараховуються на рахунок відділу ДВС і спрямовуються на погашення грошового зобов'язання боржника та виконавчих витрат.

§ 2. Особливості звернення стягнення на цінні папери, ювелірні вироби та дорогоцінне каміння

Цінні папери, ювелірні та інші побутові вироби із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінних каменів і перлів, а також лом і окремі частини таких виробів, виявлені під час опису, на які накладено арешт, підлягають обов'язковому вилученню і негайно передаються на зберігання установам Національного банку України (далі — НБУ).

Арешт на цінні папери проводять за положеннями Порядку накладення арешту на цінні папери, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 1999 р. № 1744¹.

Про накладення арешту на цінні папери державний виконавець виносить окрему постанову, або ж це вказується у постанові про відкриття виконавчого провадження. У разі накладення арешту на іменні цінні папери у документарній формі копія постанови надсилається реєстратору або емітенту, що веде реєстр іменних цінних паперів, а у разі накладення арешту на цінні папери, випущені у бездокументарній формі, та (або) знерухомлени цінні папери — зберігачеві, а також іншим особам, які беруть участь у виконанні (сторонам виконавчого провадження).

Арешт цінних паперів полягає також у накладенні заборони на розпорядження цінними паперами, яке залежить від форми, в якій їх випущено.

Документарні цінні папери має бути обов'язково вилучено та передано на зберігання до установ НБУ. Заборона щодо розпорядження цінними паперами полягає у блокуванні коштів реєстроутримувачем на особовому рахунку власника невідкладно після отримання відповідної постанови державного виконавця. Блокування — у припиненні реєстрації переходу права власності на іменні цінні папери, обтяжені зобов'язаннями. Такі цінні папери підлягають опису, складають акт, зазначаючи їх вид, найменування випуску, категорію та цінність.

Бездокументарні цінні папери обмежують в обігу шляхом здійснення зберігачем відповідної облікової операції невідкладно після отримання копії постанови державного виконавця. У цьому разі частину або усю кількість цінних паперів на рахунку власника обмежують в обігу шляхом виконання відповідного облікового запису.

Порядок і умови зберігання та реалізації грошей, у тому числі іноземної валюти, цінних паперів, ювелірних та інших побутових виробів із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, а також лому і окремих частин таких виробів, на які накладено арешт, визначено відповідним положенням, яке затверджено постановою Правління НБУ від 4 жовтня 1999 р. № 489².

¹ ОВУ. — 1999. — № 38. — Ст. 1912.

² ОВУ. — 1999. — № 44. — Ст. 2194.

по

Глава 7.

облпв^{ості} звернення стягнення на окремі види майна

111

Відповідальне зберігання здійснюють територіальні управління НБУ на підставі письмової угоди, укладеної з районним, міським (міст обласного значення), районним у місті відділом ДВС, що розташований у межах цього регіону. Доставку цих речей проводить ДВС особисто або за допомогою служби інкасації НБУ на підставі укладеного договору.

Готівкові грошові кошти в іноземній валюті, на які накладено арешт, передаються на зберігання за наявності укладеної з відповідним органом ДВС угоди на підставі листа державного виконавця та акта приймання-передавання готівкових коштів в іноземній валюті, який складається у довільній формі і додається до угоди про зберігання.

Акт складають у п'яти примірниках за підписами державного виконавця та уповноваженої особи територіального управління НБУ. Перший примірник акта передають державному виконавцеві, другий та третій примірники залишаються у територіальному управлінні, четвертий та п'ятий — додаються до угоди. Кошти в готівковій іноземній валюті, які прийнято на зберігання, разом із другим примірником акта приймання-передавання складають у бандероль.

Цінні папери приймають на відповідальне зберігання у вигляді бандеролей разом з описом їх вмісту уповноважені особи територіального управління НБУ на підставі укладених із відповідними органами ДВС угод та актів приймання-передавання цінних паперів.

Реалізує цінні папери уповноважена державним виконавцем особа, яка є торговцем цінними паперами, у порядку, визначеному чинним законодавством України, і на підставі угоди з виконавцем. Іменні ощадні сертифікати комерційних банків не можуть бути предметом угод купівлі та продажу. Їх державний виконавець пред'являє комерційному банку, який здійснив випуск ощадних сертифікатів.

Ювелірні та інші побутові вироби із золота, срібла, платини та металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, а також лом і окремі частини таких виробів (цінності), на які накладено арешт, передають на зберігання територіальним управлінням НБУ після проведення їх попередньої оцінки комісією в складі державного виконавця та відповідного спеціаліста (експерта).

Дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння зважують згідно з вимогами Інструкції про порядок одержання, використання,

обліку та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, затвердженої наказом Мінфіну від 6 квітня 1998 р. № 84'. Цінності, які державний виконавець передає на зберігання, упаковують у дерев'яний або картонний ящик (залежно від характеру цінностей), який обшивають тканиною і печатають сургучними печатками. Монети з дорогоцінних металів дозволено упаковувати у два мішки (один вкладений в інший), які має бути прошито, опломбовано або опечатано. На посилює має бути зазначено адресу відправника, отримувача, вагу бруто, оціночну вартість, із позначкою "на зберігання".

Реалізацію цінностей здійснює державний виконавець шляхом їх продажу через торговельні організації (комісійну торгівлю) або відповідні структури Міністерства фінансів України або Державну скарбницю НБУ.

§ 3. Особливості звернення стягнення на майно боржника, яке знаходиться в інших осіб

Державний виконавець має право за пропозицією боржника або стягувача звернути стягнення на майно боржника, що знаходиться в інших осіб, а також на майно та кошти, належні боржникові від інших осіб. Зазначені особи зобов'язані на запит державного виконавця надати у визначений ним строк відомості про належне боржникові майно, що знаходиться у них, та майно чи кошти, які вони повинні передати боржникові.

Одержавши від названих осіб відомості про наявність майна боржника, державний виконавець описує це майно в присутності понятих, вилучає і реалізує його. Якщо особа, в якій перебуває майно боржника, перешкоджає його вилученню, таке майно державний виконавець вилучає у примусовому порядку, встановленому ст. 55 Закону. Готівкові кошти та майно, що належать боржникові від інших осіб, державний виконавець вилучає у цих осіб у присутності понятих на підставі ухвали суду. На належні боржникові від інших осіб кошти, що є на рахунках в установах банків та інших фінансових установах, Державний виконавець звертає стягнення на підставі ухвали суду.

Це питання, а також питання про звернення стягнення на грошові кошти, які є на рахунках самого боржника, вирішує суд за поданням державного виконавця, погодженим із началь-

ником відділу ДВС, за участю державного виконавця без ви.™ чТпов'ідомлення сторітн чи інших заінтересованих ос,б

зГухилі^в^виконання^я розпоряджень державного виконавця на особу, в якій знаходиться майно боржника, може бути накладено стягнення (ст. 5253 Закону).

8 4 Особливості звернення стягнення на майно юридичної особи чи фізичної особи-підприємця ,-. у разі припинення їх діяльності

Порядок звернення стягнення на майно у разі реорганізації та ліквідації боржника-юридичної особи.

У разі реорганізації (злиття, приєднання, роздлення, виділення, перетворення) боржника-юридичної особи стягнення за виконавчими документами звертається на кошти та інше майно юридичної особи, на яку відповідно до закону покладено відповідальність за зобов'язаннями боржника-юридично,

якщо ліквідовано боржника-юридичну особу, в тому числі

ІЙЗЬ ВЗГ ЗБ=£;

ї ком сп

влення виконавчого документа до бітражного керуючого арешт із майна ^\^^2 постановою державного виконавця, затвердженою начальником відповідного відділу ДЦВС. пікпипаїїної

Після направлення виконавчого документа до комісії або арбітражного керуючого виконавче провадження має бути закінчено (ст. 65 3 Закону).

Особливості звернення стягнення на майно фізично, особи-підприємця, визнаного банкрутом.

На підставі постанови арбітражного суду про визнання фізичної особи-підприємця банкрутом та звернення стягнення на майно такої особи державний виконавець виносить постанову і про відкриття виконавчого провадження

"реалізації підлягає все майно фізичної визнаної в установленому порядку банкрутом, за винятком того, що не належить до складу ліквідаційної маси згідно

ном України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14 травня 2002 р. (у редакції Закону від 30 червня 1999 р.).

Кошти, отримані від продажу майна громадянина-підприємця визнаного банкрутом, а також наявні в нього кошти в готівковій формі вносяться у розмірі, достатньому для сплати виконавчого збору, компенсації витрат на здійснення виконавчих дій, депозитний рахунок відповідного відділу ДВС та яо спеціального фонду виконавчого провадження у встановленому порядку. Грошову суму, що залишилася, перераховують на депозитний рахунок нотаріальної контори та використовують за рішенням арбітражного суду, який визнав фізичну особу-підприємця банкрутом (п. 5.4 Інструкції про проведення виконавчих дій).

§ 5. Особливості звернення стягнення на заставлене майно

Одним із способів забезпечення виконання зобов'язань є застава, що полягає у можливості кредитора отримати задоволення з вартості речей, які є предметом застави, переважно перед іншими кредиторами. Ця особливість заставних правовідносин зумовлює особливості щодо звернення стягнення на заставлене майно за вимогами заставодержателя, а також інших кредиторів боржника.

Слід розрізняти: заставу за загальним правилом (ст. 1 Закону України "Про заставу" від 2 жовтня 1992 р.), а також спеціальний вид застави — заставу нерухомості, або іпотеку (ст. 1 Закону України "Про іпотеку" від 5 червня 2003 р., ст. 5 Закону України "Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати"). Іпотеку класифікацію зумовлено не тільки предметом заставних правовідносин — рухома чи нерухома це річ, існують особливості й щодо проведення виконавчих дій при застосуванні застави чи іпотеки.

Відомості про заставу рухомого майна державний виконавець може отримати у держателя Державного реєстру обтяженого рухомого майна, порядок ведення якого визначено Законом

¹ ВВР № 42- Ст. 1999
² ВВР № 47. С. 642. 1992
³ ВВР № 38, - 313. 2003

ном України "Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень"¹ від 18 листопада 2003 р. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру обтяжень рухомого майна" від 5 липня 2004 р. № 830"², держателем цього реєстру є Мінюст, а адміністратором — державне підприємство "Інформаційний центр" Мінюсту. Проте слід мати на увазі, що внесення записів про заставу рухомого майна не є обов'язком заставодавця або заставодержателя, тому додатково таку інформацію про наявність застави, якщо такого запису в Державному реєстрі немає, можна отримати в боржника; інформацію про наявність податкової застави також — в органах державної податкової служби. Інформацію про заборону відчуження нерухомого майна може надати нотаріальний орган за місцеперебуванням цього майна (п. 5.3.4 Інструкції про проведення виконавчих дій), а також Державний реєстр прав на нерухоме майно, держателем якого відповідно до ст. 3 Закону України "Про державну реєстрацію речових прав нерухоме майно та їх обмежень" від 1 липня 2004 р. є центральний орган виконавчої влади з питань земельних ресурсів³. Однак до формування такого реєстру прав у складі державного земельного кадастру реєстрації об'єктів нерухомості проводять комунальні підприємства бюро технічної інвентаризації.

На заставлене майно в порядку примусового виконання звертаються стягнення за виконавчими документами для задоволення вимог стягувача-заставодержателя. За постановою державного виконавця про стягнення виконавчого збору, винесеної у виконавчому провадженні про звернення стягнення на заставлене майно, стягнення звертають на вільне від застави майно боржника.

Якщо коштів, одержаних від реалізації заставленого майна, недостатньо для задоволення вимог стягувача-заставодержателя за виконавчим документам, на підставі якого звернуто стягнення на заставлене майно, виконавчий документ повертають стягувачеві-заставодержателю в порядку, визначеному п. 6 ч. 1 ст. 40 Закону.

¹ ОВУ. — 2003. — № 52. — Ст. 2734.

² ОВУ. — 2004. — № 27. — Ст. 1770.

³ Голос України. — 2004. — 3 серпня.

тт а іяяовлення вимог стягувачів, які не є заставодержателем стягнення на заставлене майно боржника може бути звер-

- * шикнення права застави після винесення судом рішення про стягнення з боржника коштів;
- * кщо вартість предмета застави перевищує розмір заборгованості боржника заставодержателю.

Про звернення стягнення на заставлене майно для задоволення вимог стягувачів, які не є заставодержателями, державний виконавець повідомляє заставодержателя не пізніше наступного дня після накладення арешту на майно або тоді, коли йому стало відомо, що арештоване майно боржника перебуває у заставі, та роз'яснює заставодержателю право на звернення до суду з позовом про звільнення заставленого майна з-під арешту.

Встановлено законодавством і спеціальний порядок реалізації майна, яке є предметом застави. Його регулює Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 22 грудня 1997 р. № 1448.

Із коштів, одержаних від реалізації заставленого майна, здійснюють утримання, передбачені ст. 43 Закону, після чого їх використовують для задоволення вимог заставодержателя. Якщо заставодержатель не є стягувачем у виконавчому провадженні, кошти йому виплачують у разі належного підтвердження права на заставлене майно. Після повного задоволення вимог заставодержателя залишок коштів використовують для задоволення вимог інших стягувачів у порядку черговості, встановленої законом.

Має певні особливості *звернення стягнення на предмет іпотеки за виконавчим написом нотаріуса або за рішенням суду*. Звернення стягнення на предмет іпотеки і його реалізацію ^{Для} задоволення вимог іпотекодержателя здійснюють відповідно до умов іпотечного договору.

На майно, щодо якого встановлено іпотеку чи накладено заборону на відчуження, не може бути звернено стягнення для задоволення вимог стягувачів, які не є іпотекодержателями згідно з ¹³ ^{коном} України "Про іпотечне кредитування, операції з іпотечним боргом та іпотечні сертифікати", виконавчим ^{Заст} зверненням стягнення на предмет іпотеки на підставі виконавчого напису нотаріуса на нотаріально посвідчених

еїня і стягнення на доходи фізичної особи

примірниках іпотечного договору та договору про іпотечну кредит чи на нотаріально посвідчених копіях цих документу або за рішенням суду орган ДВС здійснює реалізацію предме. та іпотеки в порядку, встановленому іпотечним договором Відчуження предмета іпотеки здійснюють органи ДВС (ст. 62¹ Закону).

§ 6. Особливості виконання рішень за речовими зобов'язаннями

Основна особливість виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів щодо речових зобов'язань боржника полягає в тому, що у виконавчому документі чітко визначено об'єкт виконання. Це річ, що визначена індивідуальними ознаками, яку має бути вилучено від боржника та передано стягувачеві.

У разі присудження стягувачеві предметів, зазначених у виконавчому документі, державний виконавець вилучає ці предмети у боржника і передає їх стягувачеві, про що складає акт передачі. Отримавши виконавчий документ про присудження стягувачеві предметів, державний виконавець у встановленні строк виносить постанову про відкриття виконавчого провадження і встановлює боржникові строк для добровільного виконання рішення. В постанові також має бути вказано час ті місце примусового виконання рішення про передачу стягувачеві присуджених предметів, якщо рішення не буде виконані добровільно, а також попередження стягувачеві про повернення йому виконавчого документа, якщо він двічі не з'явиться на виконання без поважних причин.

Якщо боржник не виконав рішення добровільно, державний виконавець вилучає у нього в присутності понятих предметів, зазначених у виконавчому документі, і передає їх стягувачеві, про що складає акт вилучення у боржника предметів, зазначених у рішенні суду, та передачі їх стягувачеві, у трьох примірниках. Перший примірник залишається у виконавчому провадженні, інші — вручаються стягувачеві та боржникові підписку на першому примірнику.

Якщо стягувач удруге не з'явиться на місце виконання без поважних причин у встановлений державним виконавцем строк, державний виконавець складає акт про неявку стягувача на місце виконання і виносить постанову про повернення виконавчого документа стягувачеві відповідно до ст. 40 Закону.

Якщо річ, яку мало бути передано стягувачеві в натурі, ішлено. державний виконавець складає акт про неможливість конаншл, що є підставою для закриття виконавчого провадження.

У разі письмової відмови стягувача від одержання предметів, вилучених у боржника при виконанні рішення про передачу їх стягувачеві, державний виконавець повертає зазначені предмети боржникові під розписку і виносить постанову про закінчення виконавчого провадження, причому внесений стягувачем авансовий внесок поверненню не підлягає (ст. 60 Закону).

Якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про передачу стягувачеві присуджених предметів, державний виконавець вирішує питання про притягнення його до відповідальності, встановленої чинним законодавством (підрозділ 5.9 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Глава 8. ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

§ 1. Загальні засади звернення стягнення на заробітну плату на інші доходи боржника-фізичної особи

Одним із заходів примусового виконання грошових зобов'язань боржника є звернення стягнення на доходи боржника-фізичної особи.

Ст. 67 Закону визначає підстави, за яких застосовують такий захід примусового виконання. Їх слід поділити на дві групи: обов'язкові та факультативні. До обов'язкових підстав належать ТФК:

- боржник не має коштів на рахунках у фінансових установах;
- майна боржника немає або ж недостатньо для повного покриття належних до стягнення сум;
- виконання рішень про стягнення періодичних платежів та стягнення суми, що не перевищує двох мінімальних розмірів заробітної плати.

До факультативних підстав належить можливість звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію чи ін-

ші доходи боржника-фізичної особи за будь-якими іншими виконавчими документами, в яких об'єктом виконання є грошові кошти. Підставою для застосування цього заходу примусового виконання є письмова заява стягувача та погодження цього боржником.

Заходи стягнення державного виконавця стосуються заробітної плати, пенсії, стипендії та інших доходів боржника-фізичної особи. **Заробітна плата** — це винагорода, обчислена, зазвичай, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу (ст. 1 Закону України "Про оплату праці" від 23 травня 1995 р.). **Стипендія** — це передбачена законом або договором разова чи періодична виплата особам у зв'язку з навчанням, а також іншим особам, визначеним нормативно-правовими актами. Порядок призначення і виплати стипендій визначає постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 р. № 882². За загальним правилом, стипендію призначають особам, які навчаються у навчальних закладах та наукових установах за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, у навчальних закладах, що перебувають у власності АР Крим, та комунальних навчальних закладах за рахунок коштів відповідних бюджетів. Стипендії можуть бути академічними або соціальними. Учням, студентам, курсантам, слухачам, клінічним ординаторам, аспірантам і докторантам, які навчаються згідно з угодами, укладеними між навчальними закладами або науковими установами та фізичними або юридичними особами, стипендії можуть виплачуватися за рахунок коштів цих осіб, якщо це передбачено умовами укладеної угоди. В окремих випадках призначають та виплачують стипендії у спеціальному порядку (для молодих учених, найбільш обдарованих молодих митців та інших осіб). **Пенсія** — це щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або члени її сім'ї у випадках, визначених законом (ст. 1 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 9 липня 2003 р.), хоча звернення стягнення

¹ ВВР. — 1995. — № 17. — Ст. 121.

² ОВУ. — 2004. — № 28. — Ст. 1871.

³ ОВУ. — 2003. — № 33. — Ст. 1770.

проводиться на усі види пенсійних виплат, які належні боржнику.

Згідно зі ст. 69 Закону "інші доходи боржника" це:

- 1) доходи, отримані фізичною особою, яка є суб'єктом підприємницької діяльності;
- 2) доходи за працю в колективному сільськогосподарському (фермерському) господарстві;
- 3) авторська винагорода за твори літератури, науки або мистецтва, премії, що присуджують за видатні досягнення в галузі науки, літератури і мистецтва, винагорода за відкриття, винахід, на який видано авторське свідоцтво, корисну модель, промисловий зразок і раціоналізаторську пропозицію;
- 4) суми на відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника.

Щоб встановити такі доходи, державний виконавець за заявою стягувача, боржника робить запити у відповідні органи.

Серед доходів, які отримує фізична особа, визначено дві особливі групи коштів. До першої належать кошти, на які може бути звернено стягнення тільки за певними виконавчими документами. Наприклад, на допомогу за державним соціальним страхуванням, виплачувану у разі тимчасової непрацездатності та інших випадках, і допомогу по безробіттю стягнення може бути звернено тільки за рішеннями про стягнення аліментів, про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника (ст. 72 Закону).

До іншої належать кошти, на які не може бути звернено стягнення за будь-якими виконавчими документами:

- 1) вихідна допомога, яку виплачують у разі звільнення працівника;
- 2) компенсація працівникові за невикористану відпустку, крім випадків, коли особа при звільненні одержує компенсацію за відпустку, не використану протягом кількох років;
- 3) компенсація працівникові витрат у зв'язку з переведенням, направленням на роботу чи відрядженням до інших місцевостей;
- 4) польове забезпечення, надбавки до заробітної плати, інші кошти, які виплачуються замість добових і квартирних;
- 5) матеріальна допомога особам, які втратили право на допомогу по безробіттю;

- 6) допомога по вагітності та пологах;
- 7) одноразова допомога при народженні дитини;
- 8) допомога по догляду за дитиною;
- 6) допомога особам, що доглядають трьох і більше дітей віком до 16 років, по догляду за дитиною-інвалідом, з тим часовою непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною; інші допомоги на дітей, передбачені законодавством;
- 10) допомога на лікування;
- 11) допомога на поховання;
- 12) щомісячна грошова допомога у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства громадян, які проживають на території радіоактивного забруднення;
- 13) дотації на обіди, придбання путівок до санаторіїв і будинків відпочинку за рахунок фонду споживання.

Стягнення не провадиться також із:

- 1) сум неоподаткованого розміру матеріальної допомоги;
- 2) грошової компенсації за видане обмундирування та натуральне постачання;
- 3) вихідної допомоги у разі звільнення (виходу у відставку) з військової служби та з органів внутрішніх справ, а також грошового забезпечення, що не має постійного характеру, та в інших випадках, передбачених законодавством (ст. 73 Закону, ст. 129 КЗпП).

§ 2. Порядок звернення стягнення на доходи фізичної особи

Особливість застосування такого заходу примусового виконання рішення полягає у тому, що безпосередні дії, спрямовані на відрахування коштів, проводить не державний виконавець, а згідно зі ст. 2 Закону *адміністрація підприємств, установ і організацій* на підставі надісланих їм державним виконавцем виконавчих документів та відповідного розпорядження.

Розпорядження державного виконавця містить вказівки адміністрації підприємства, установи, організації щодо: найменування стягувача та боржника; розміру стягнення; гарантій, які застосовують із приводу стягнення; порядку дій адміністрації у разі зміни місця роботи, навчання чи отримання пенсії боржником, а також виконання рішення у повному обсязі. Це роз-

порядження забороняє видавати виконавчий документ стягувачеві, боржникові та інших особам на руки, самостійно змінювати порядок стягнення суми боргу та розмір відрахування; припускає можливість застосування штрафних санкцій, передбачених ст. 88 Закону (додаток 32 до Інструкції про проведення виконавчих дій).

Якщо боржник отримує кілька видів доходів, то дублікати виконавчих документів направляють із розпорядженнями державного виконавця до бухгалтерій підприємств, установ, організацій для звернення стягнення на заробітну плату боржника. У разі направлення кількох виконавчих документів до бухгалтерії одного підприємства, установи, організації державний виконавець щодо кожного виконавчого документа додає розпорядження. Виконавчі документи за місцем виконання зберігають у сейфах, вогнетривких шафах (п. 7.2.4 Інструкції про проведення виконавчих дій).

У випадку, якщо боржник змінить місце роботи або місце проживання чи навчання, підприємства, установи, організації, які отримали виконавчий документ, повертають його не пізніше ніж у 3-денний строк державному виконавцеві з відміткою про нове місце роботи, проживання чи навчання боржника, якщо воно відоме, а також повідомляють про проведені ними стягнення періодичних платежів за виконавчими документами.

У разі неподання зазначених відомостей з неповажних причин винних у цьому посадових осіб може бути притягнуто до відповідальності, передбаченої ст. 88 Закону (штраф від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) (ст. 68 Закону).

При поверненні виконавчих документів у зв'язку із звільнення боржника з роботи у відповідних графах виконавчого документа робиться запис про утримання суми боргу, а в разі стягнення періодичних платежів — про час їх утримання та розмір заробітної плати за останні три місяці. Цей запис завіряють підписами відповідальних осіб та скріплюють печаткою. У супровідному листі до виконавчого документа адміністрація зазначає нове місце роботи чи навчання боржника, його місце проживання, якщо вони відомі. Копію супровідного листа направляють стягувачеві до відома (п. 7.2.7 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Розмір відрахувань із заробітної плати та інших доходів чітко визначений законодавством. Відрахування із заробітної

Глава 8.

Звернення стягнення на доходи фізичної особи

плати та інших видів доходів боржника здійснюють із суми, що залишається після утримання податків. Зважаючи на соціальний характер заробітної плати, на яку звертають стягнення, законодавством про виконавче провадження та трудовим законодавством встановлено певні обмеження щодо максимального розміру стягнення.

Із заробітної плати боржника може бути утримано за виконавчими документами до повного погашення заборгованості:

- у разі стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника, та збитків, заподіяних злочином, — *50 відсотків*;
- за всіма іншими видами стягнень, якщо інше не передбачено законом, — *20 відсотків*.

Загальний розмір усіх відрахувань при кожній виплаті заробітної плати не може перевищувати *50 відсотків заробітної плати*, яка належить до виплати працівникові, в тому числі при відрахуванні за кількома виконавчими документами. Це обмеження не поширюється на відрахування із заробітної плати при відбуванні виправних робіт і при стягненні аліментів на неповнолітніх дітей, у цих випадках розмір відрахувань із заробітної плати *не може перевищувати 70 відсотків*.

Загальні правила, встановлені ст. 70 Закону щодо обмеження розміру відрахувань, поширюються й на звернення стягнення на інші подібні доходи (стипендії, пенсії тощо).

Однак законодавством України встановлено також і певні спеціальні правила щодо здійснення відрахування із заробітної плати та інших доходів фізичної особи. Законодавство про працю визначає, що відрахування із заробітної плати працівників для покриття їх заборгованості підприємству, установі і організації, де вони працюють, може бути не тільки на підставі виконавчих документів, а й відповідно до ст. 127 КЗпП, за наказом (розпорядженням) власника або уповноваженого ним органу:

- 1) для повернення авансу, виданого в рахунок заробітної плати; для повернення сум, зайво виплачених внаслідок лічильних помилок; для погашення невитраченого і своєчасно не поверненого авансу, виданого на службове відрядження або переведення до іншої місцевості; на господарські потреби, якщо працівник не оспорує підстав і розміру відрахування.

У цих випадках власник або уповноважений ним орган мають право видати наказ (розпорядження) про відрахування не пізніше одного місяця з дня закінчення строку, встановленого для повернення авансу, погашення заборгованості або з дня виплати неправильно обчисленої суми;

- 2) при звільненні працівника до закінчення того робочого року, в рахунок якого він вже одержав відпустку, за невідроблені дні відпустки. Відрахування за ці дні не провадиться, якщо працівник звільняється з роботи з підстав, зазначених у п.п. 3, 5 і 6 ст. 36 і п.п. 1, 2 і 5 ст. 40 КЗпП, а також при направленні на навчання та в зв'язку з переходом на пенсію;
- 3) при відшкодуванні шкоди, завданої з вини працівника підприємству, установі, організації (ст. 136 КЗпП).

При кожній виплаті заробітної плати загальний розмір усіх відрахувань не може перевищувати *20 відсотків*, а у випадках, окремо передбачених законодавством України, — *50 відсотків заробітної плати*, яка належить до виплати працівникові. При відрахуванні з заробітної плати за кількома виконавчими документами за працівником у будь-якому разі має бути збережено *50 відсотків заробітку*.

Ці обмеження не поширюються на відрахування із заробітної плати при відбуванні виправних робіт і при стягненні аліментів на неповнолітніх дітей. У цих випадках розмір відрахувань із заробітної плати *не може перевищувати сімдесяти відсотків* (ст. 128 КЗпП).

Особливості звернення стягнення на заробітну плату боржника, який відбуває покарання. Відрахування із заробітної плати боржника, який за вироком суду відбуває покарання без позбавлення волі, провадять з усієї суми заробітної плати без урахування стягнень за вироком. Із засуджених, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, а також з осіб, які перебувають у наркологічних відділеннях психіатричних диспансерів та стаціонарних лікувальних закладах, — з усієї заробітної плати без урахування відрахувань на витрати з їх утримання в цих закладах (ст. 71 Закону).

Особливості звернення стягнення на пенсії. Звернення стягнення на пенсії провадять відповідно до законодавства про пенсії (ст. 68 Закону), а саме на підставі судових рішень, ухвал, постанов і вироків (щодо майнових стягнень), виконавчих написів нотаріальних контор та інших рішень і постанов, у порядку, встановленому для виконання судових рішень. Розмір

відрахування з пенсії обчислюють з суми, що належить пенсіонерові до виплати.

Із пенсії може бути відраховано *не більше 50 відсотків її розміру*: на утримання членів сім'ї (аліменти), на відшкодування збитків від розкрадання майна підприємств і організацій, на компенсацію шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також у зв'язку зі смертю годувальника, на повернення надміру одержаних сум заробітної плати в передбачених законодавством випадках. З усіх інших видів стягнень може бути відраховано *не більше 20 відсотків пенсії* (ст. 90 Закону України "Про пенсійне забезпечення"¹ від 5 листопада 1991 р.).

У такому самому порядку проводять стягнення і за іншими пенсіями (див. наприклад, ст. 57 Закону України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб"² від 9 квітня 2002 р.).

Особливості визначено у разі сплати пенсії, і, відповідно, звернення стягнення на пенсії, які отримують особи, що проживають у будинках-інтернатах (пансіонатах), стаціонарних відділеннях територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, а також діти, яким призначено соціальні пенсії та які проживають у дитячих будинках-інтернатах. Таким особам виплачують 25 відсотків розміру призначеної пенсії, але не менше 20 відсотків мінімального розміру пенсії за віком на місяць.

Якщо розмір їх пенсії перевищує вартість утримання в цих установах, виплачують різницю між розміром пенсії і вартістю утримання, але не менше 25 відсотків розміру призначеної пенсії і не менше 20 відсотків мінімального розміру пенсії за віком на місяць.

Якщо у пенсіонера, який проживає в будинку-інтернаті (пансіонаті), стаціонарному відділенні територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, є непрацездатні члени сім'ї, які перебувають на його утриманні (ст.ст. 37, 38, 40 і 41 Закону України "Про пенсійне забезпечення"), пенсію виплачують у такому порядку: 25 відсотків розміру призначеної пенсії, але не менше 20 відсот-

¹ ВВР. — 1992. — № 3. — Ст. 10.

² ВВР. — 1992. — № 29. — Ст. 399.

ків мінімального розміру пенсії за віком, — самому пенсіонерові, а іншу частину, але не більше 50 відсотків призначеного розміру, — зазначеним членам сім'ї (ст. 88 Закону України "Про пенсійне забезпечення").

У випадку, якщо з пенсії проводять стягнення не на підставі виконавчих документів, слід керуватися положеннями ст. 103 Закону України "Про пенсійне забезпечення" та ст. 50 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", відповідно до яких суми пенсії, надміру виплачені пенсіонерові внаслідок зловживань із його боку (подання документів з явно неправильними відомостями, неподання відомостей про зміни у складі членів сім'ї тощо), може бути повернуто пенсіонером добровільно або стягнуто на підставі рішень територіальних органів Пенсійного фонду чи у судовому порядку.

Відрахування на підставі рішень органу, який призначає пенсії, провадять у розмірі *не більше 20 відсотків пенсії*. В усіх випадках звернення стягнень за пенсіонером зберігається *не менше ніж 50 відсотків пенсії*. У разі припинення виплати пенсії (внаслідок відновлення здоров'я тощо) до повного погашення заборгованості решту заборгованості стягують у судовому порядку.

§ 3. Особливості виконання рішень про стягнення аліментів

Аліментні зобов'язання іноді супроводжують сімейні відносини, оскільки законодавством передбачено обов'язки щодо турботи та майнового утримання членів сім'ї, які цього потребують. У Сімейному кодексі України (далі — СК) є багато норм, які регулюють ці відносини (ст.ст. 75, 84, 86 і 88 та ін.). Аліменти можуть сплачувати у добровільному порядку або ж їх стягують на підставі рішення суду. Розмір аліментів визначає суд за результатами розгляду та вирішення позовної вимоги про їх стягнення. Законом не встановлено чітких правил визначення розміру аліментів, хоча Кодекс про шлюб та сім'ю України (ст. 82) встановлював розміри сплати аліментів на утримання неповнолітніх дітей. Це положення досі виконують Державні виконавці, оскільки в силу тривалості періоду, протягом якого стягуються аліменти, виконавчі документи, які видано до набрання чинності СК, підлягають виконанню у загальному порядку.

T

За рішенням суду кошти на утримання дитини (аліменти) присуджують у частці від доходу її матері, батька і (або) у твердій грошовій сумі (ст. 181 СК). Розмір аліментів на одну дитину за жодних обставин не може бути меншим за неоподатковуваний мінімум доходів громадян (ст. 182 СК).

СК також передбачає, що:

- 1) подружжя має право укласти договір про надання утримання одному з них, у якому визначити умови, розмір та строки виплати аліментів. Договір укладається у письмовій формі та нотаріально посвідчується (ст. 78 СК);
- 2) сторони можуть домовитися про надання утримання одному з подружжя незалежно від непрацездатності та потреби у матеріальній допомозі на умовах, визначених шлюбним договором (ст. 99 СК);
- 3) батьки мають право укласти договір про сплату аліментів на дитину, в якому визначити розмір та строки виплати. Договір укладається у письмовій формі та нотаріально посвідчується (ст. 189 СК).

У цих випадках стягнення проводять на підставі виконавчого напису нотаріуса.

У разі надходження до ДВС виконавчого листа чи іншого виконавчого документа про стягнення аліментів державний виконавець відповідно до ст. 25 Закону повинен виконувати їх негайно, тобто не пізніше наступного дня після надходження виконавчого документа вирішити питання про відкриття виконавчого провадження і розпочати виконавчі дії. Державний виконавець діє за загальними правилами про звернення стягнення на заробітну плату, стипендію, пенсію чи інші доходи боржника-фізичної особи з урахуванням певних особливостей, зумовлених суттю зобов'язання.

Особливістю щодо стягнення аліментів є встановлення постановою Кабінету Міністрів України окремого переліку видів доходів, які враховують при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб¹. Утримання аліментів з працівників *проводиться* з усіх видів заробітку і

¹ Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 р. № 146 в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 1 липня 2002 р. № 869 // Зібрання постанов Уряду України. — 1993. — № 8. — Ст. 161; ОВУ. — 2002. — № 27. — Ст. 1254.

додаткової винагороди як за основною роботою, так і за роботою за сумісництвом, в тому числі з:

- 1) основної заробітної плати за посадовим окладом, тарифною ставкою, відрядними розцінками тощо;
- 2) усіх видів доплат і надбавок до заробітної плати;
- 3) грошових і натуральних премій;
- 4) оплати за надурочну роботу, за роботу в святкові, неробочі та вихідні дні;
- 5) заробітної плати, що зберігається під час відпустки, а також з одержуваної при звільненні компенсації за невикористану протягом кількох років відпустку;
- 6) заробітної плати, що зберігається під час виконання державних і громадських обов'язків, та в інших випадках збереження середньої заробітної плати;
- 7) винагороди за загальні річні підсумки роботи підприємств та організацій;
- 8) винагороди, що виплачуються штатним літературним працівникам газет, журналів, агентств друку, радіо, телебачення із фонду літературного гонорару, а також нештатним літературним працівникам, що підлягають державному соціальному страхуванню;
- 9) одноразової винагороди (відсоткових надбавок) за вислугу років;
- 10) допомоги за державним соціальним страхуванням, а також з допомоги по тимчасовій непрацездатності, що встановлені в колективних сільськогосподарських підприємствах;
- П) доплат до допомоги за державним соціальним страхуванням, виплачуваних за рахунок підприємств, установ, організацій;
- 12) сум, виплачуваних для відшкодування збитків у зв'язку з втратою працездатності внаслідок каліцтва або іншого пошкодження здоров'я, за винятком сум для відшкодування збитків на догляд, на додаткове харчування, санаторно-курортне лікування (включаючи оплату проїзду) і протезування потерпілих;
- 13) допомоги по безробіттю;
- 14) одержуваної пенсії, за винятком надбавок до пенсії, що виплачуються інвалідам першої групи на догляд за ними;
- 15) стипендій, виплачуваних студентам у період навчання у вищих навчальних закладах, учням професійних навчально-виховних закладів та слухачам навчальних закладів підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів;

- 16) доходів від підприємницької діяльності, селянських (фермерських) господарств, кооперативів, об'єднань громадян, а також доходів, що припадають на частку платника аліментів від присадибної ділянки або підсобного господарства;
- 17) усіх видів заробітку, одержуваного адвокатами за роботу в юридичних консультаціях;
- 18) плати, отриманої за передачу в оренду земельної ділянки або земельної частки (паю);
- 19) інших видів заробітку.

Із членів колективних сільськогосподарських підприємств утримання аліментів провадять із сум, одержуваних за роботу в цих господарствах (враховуючи вартість натуральних видач). З письменників, композиторів, художників та інших творчих працівників аліменти утримують із сум авторського гонорару і винагороди, одержуваної за публічне виконання творів, а з тих, що одержують заробітну плату, — із заробітної плати, з позаштатних лекторів — з оплати, одержуваної за читання лекцій; з членів кооперативів, спільних підприємств утримання аліментів — з усіх видів заробітку, одержуваного за роботу в кооперативі чи спільному підприємстві (в тому числі із заробітку у валюті), з фермерів та осіб, які працюють у сільському господарстві за сімейним підрядом, — після реалізації продукції з власного господарства в кінці року, з осіб, що відбувають покарання на виправних роботах, — з повної суми заробітку без урахування утримань, передбачених вироком або постановою суду.

До всієї заробітної суми, з якої відраховуються аліменти з осіб, що відбувають покарання в установах виконання покарання, а також з осіб, що перебувають у лікувально-трудовах профілакторіях, наркологічних відділеннях психіатричних диспансерів, лікарень та на підприємствах, належить та частина, що її стягують для покриття витрат на утримання цих осіб у вказаній установі.

Із військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань України, осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів внутрішніх справ аліменти утримують з усіх видів грошового забезпечення, що надаються щомісячно (оклад за штатною посадою, оклад за військове або спеціальне звання, відсоткова надбавка за вислугу років, учене звання і науковий ступінь, кваліфікацію та умови служби). Особи, які

працюють в установах України за кордоном, виплачують аліменти на користь осіб, які проживають в Україні, з подвійного заробітку з установленими надбавками, одержуваного в Україні у національній валюті. З осіб, які працюють за контрактами в іноземних компаніях і одержують заробітну плату тільки за кордоном, аліменти утримують із 100 відсотків заробітної плати, яку платник аліментів одержував до укладення контракту, або виходячи із його заробітної плати за останній місяць роботи на момент від'їзду, або з п'ятикратного розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян на час проведення розрахунків. Аліменти з осіб, що одержують заробітну плату як у гривнях, так і у валюті на підприємствах, в установах, організаціях, розташованих на території України, утримують бухгалтерії (розрахункові відділи) за місцем роботи у розмірах, встановлених рішеннями судів, як із гривень, так і з валюти. Аліменти *не утримують* із:

- 1) вихідної допомоги при звільненні та сум неоподатковано го розміру матеріальної допомоги;
- 2) компенсації працівникові за невикористану відпустку, крім випадків, коли особа при звільненні одержує компенсацію за відпустку, не використану протягом кількох років;
- 3) допомоги на лікування;
- 4) допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами;
- 5) компенсаційних виплат при відрядженнях і переведенні на роботу в іншу місцевість;
- 6) польового забезпечення, надбавок до заробітної плати й інших сум, які виплачують замість добових і квартирних;
- 7) компенсаційних сум, які виплачуються за амортизацію інструментів і зношеність одягу;
- 8) матеріальної допомоги осіб, які втратили право на допомогу по безробіттю;
- 9) вартості безкоштовного надання квартир та комунальних послуг;
- 10) одноразової допомоги при народженні дитини;
- П) державної допомоги на поховання; ■
- 12) допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею три річного віку;
- 13) допомоги на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням;
- 12) допомоги малозабезпеченим сім'ям із дітьми;
- 13) соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям;

- 16) соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям інвалідам;
- 17) допомоги по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років;
- 18) тимчасової державної допомоги, якщо місце проживання батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину;
- 19) субсидій готівкою для відшкодування витрат на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива;
- 20) щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства громадян, які проживають на територіях радіоактивного забруднення;
- 21) вартості речового, продовольчого забезпечення або його грошової компенсації;
- 22) дотацій на обіди, вартості путівок до санаторіїв і будинків відпочинку, що надаються за рахунок коштів підприємств та організацій.

Із військовослужбовців, а також осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ аліменти не утримують із вихідної допомоги при звільненні з військової служби і з органів внутрішніх справ, а також інших видів грошового забезпечення, що не мають постійного характеру.

Утримання аліментів провадять із суми заробітку (доходу), що належить особі, яка сплачує аліменти, після утримання з цього заробітку (доходу) податків. Адміністрація підприємства, установи, організації тощо на підставі письмової заяви платника аліментів або виконавчого листа зобов'язана щомісяця утримувати аліменти із заробітної плати, пенсії, стипендії та інших сум і перераховувати їх не пізніше ніж у 3-денний термін з дня виплати заробітної плати, пенсії, стипендії, інших сум особі, зазначеній в заяві чи виконавчому листі (п. 7.5.9 Інструкції про проведення виконавчих дій). Грошові перекази утриманих аліментів доставляють стягувачеві через відділення зв'язку за рахунок платника аліментів.

За рішенням суду аліменти може бути перераховано на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України (ст. 193 СК).

Аліменти може бути стягнуто за виконавчим листом за минулий час, але не більше ніж за три роки, що передували

пред'явленню виконавчого листа до виконання. Якщо за виконавчим листом, пред'явленим до виконання, аліменти не стягувалися у зв'язку з розшуком платника аліментів або у зв'язку із його перебуванням за кордоном, вони мають бути сплачені за весь минулий час. Заборгованість за аліментами, які стягуються відповідно до ст. 187 СК, погашається за заявою платника шляхом відрахувань з його заробітної плати, пенсії, стипендії за місцем їх одержання або стягується за рішенням суду. Заборгованість за аліментами стягують незалежно від досягнення дитиною повноліття, а у разі, якщо повнолітні дочка, син продовжують навчання і у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги (ст. 199 СК) — до досягнення ними двадцяти трьох років (ст. 194 СК). Якщо за виконавчим документом, пред'явленим до виконання, аліменти не утримували у зв'язку з розшуком боржника, то їх стягнення має бути проведено за весь період незалежно від установленого трирічного терміну та досягнення повноліття особою, на утримання якої присуджено аліменти.

Після спливу передбаченого законом строку для стягнення аліментів власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган, який провадив стягнення, повертає виконавчий документ до відділу ДВС з відміткою щодо повного перерахування стягувачу утриманих сум аліментів.

Розмір заборгованості за аліментами визначається таким чином. Якщо боржник не працює, ухиляється від виконання рішення про сплату аліментів, можуть формуватися заборгованості. Розмір заборгованості за аліментами визначає державний виконавець за місцем виконання рішення виходячи з фактичного заробітку (доходів), одержаного боржником за час, протягом якого стягнення не провадилося, або одержуваного чим на момент визначення заборгованості у твердій грошовій сумі або у відсотковому відношенні.

Відповідно до ст. 195 СК, якщо платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості, але працює на час визначення її розміру, заборгованість обраховують із заробітку (доходу), який він одержує. Якщо платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості та не працює на час визначення її розміру, — виходячи із середньої заробітної плати працівника відповідної кваліфікації або некваліфікованого працівника для певної місцевості.

ного кримінального законодавства (адміністративного, нально-виконавчого та ін.).

Особливості виконання вироку суду про конфіскацію майна
Суд, який постановив вирок, іщо передбачає як додаткове покарання конфіскацію майна, після набранням ним законної сили надсилає виконавчий лист, копію опису майна і копію вироку для виконання до відділу ДВС, про що сповіщає відповідну фінансову установу. Якщо у справі опису майна засудженого немає, надсилають довідку про те, що опису майна не проводити (ч. 1 ст. 48 КВК). Виконання покарання у вигляді конфіскації майна здійснює ДВС за місцезнаходженням майна відповідно до Закону.

Конфіскації підлягає майно, що є власністю засудженого, у тому числі його частка у спільній власності, статутному фонді суб'єктів господарської діяльності, гроші, цінні папери та інші цінності, враховуючи ті, що є на рахунках і на вкладках чи на зберіганні у фінансових установах, а також майно, передане засудженим у довірче управління.

Не підлягає конфіскації майно, що належить засудженому на правах приватної власності чи є його часткою у спільній власності, необхідне засудженому та особам, які перебувають на його утриманні. Перелік майна, що не підлягає конфіскації за судовим вироком, визначено додатком до КК.

Конфісковуючи майно засудженого за вироком суду, державний виконавець виносить постанову про відкриття виконавчого провадження, якщо виконавчий лист оформлено із дотриманням вимог ст. 19 Закону, до нього додано копії вироку суду, протоколу накладення арешту на майно і опису майна або протоколу про те, що немає майна, яке підлягає опису, або довідки суду про відсутність цих протоколів у кримінальній справі, а за потреби й копії постанови про накладення арешту на майно. Якщо ж майно конфіскують на підставі постанови суду (про притягнення до адміністративної відповідальності, застосування односторонньої чи відсутність реституції як наслідку недійсності правочину, вилучення предмета та знаряддя злочину), державному виконавцеві направляють постанову або виконавчий лист із протоколом вилучення майна, яке підлягає конфіскації.

Щоб виявити майно, яке підлягає конфіскації, державний виконавець негайно надсилає запити до органів державної по-

даТкової інспекції, банків та інших кредиту ^ в
дді, БТІ, нотаріату тощо та перевіряє майновий стан б и, £ а за
останнім місцем його прописки, пр.^^^ місцезна- хОдження
майна (п. 7.6.5 Інструкції про Гіроведення виконав-
чих дій).

у процесі виконання державний вико«авець виявляЄ) ош_
сue і накладає арешт не тільки на майно, ^ б внесено
ніше до протоколу опису і арешту майна. складеного а-
ми слідства, а й інше виявлене майно, що підлягає о про
що складає акт опису та арешту майна з івкою поперед-
ньої оцінки майна (п. 7.6.6 Інструкції про дення виконав-
чих дій). Не підлягає конфіскації майно, ^ яке за закош)м не
може бути звернено стягнення (щодо ви застосовується
додаток до КК, щодо інших - додаток до, Закону) Установив-
ши розтрату, відчуження, підміну перед;аного на зберігання
майна, державний виконавець складає пре це акт негайн0 r0_
тує подання про вирішення питання про гнення винної
особи до кримінальної відповідальності ;а надсилає його до
органів прокуратури. До подання додає к^.. акт& про ^ що
майна немає, вироку суду та протоколу ог ~ майна
органами попереднього слідства. Так. дп. дять також
випадку, якщо майно, що підлягає конфіс.кації б виявлен0
та арештовано державним виконавцем. Указане виконавче
провадження державний виконавець трим^ ш к олі до ви_
рішення питання по суті (п. 7.6.7 Інстру,кції проведення
виконавчих дій).

Вирок суду про конфіскацію вилуче,ного в засудженого
майна виконується в загальному порядку. Конфі ючи ви_
лучені у засудженого кошти та цінності шо зберігаються в
органах досудового слідства, державний В;ИКОнавець на ляс
йому копію виконавчого листа з розпор^ підпи
начальником відділу ДВС та державним ^ иконавцем. Таке ви_
конавче провадження вважається закінчеі^ за наявності під-
твердження про виконання розпоряджень державного вико-
навця. Виконавчий лист з відміткою про виконання поверта-
ється до суду, що його видав (п. 7.6.9 І ;-
Дення виконавчих дій).

Розмір виконавчого збору за виконавчу документами про
конфіскацію майна залежить від розміру оцінки описаного та
арештованого державним виконавцем май,на_ Після виконання

виконавчого документа про конфіскацію майна державний виконавець робить відповідні відмітки про виконання у виконавчому документі та повертає його відповідному суду (п. 7.6.14—7.6.15 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Особливості виконання вироку суду про накладення штрафу. Засуджений зобов'язаний сплатити штраф протягом місяця після набрання вироком суду законної сили і повідомити про це відповідний суд шляхом надання документа про сплату штрафу.

У разі несплати засудженим штрафу у встановлений строк його стягує Держава виконавча служба на підставі виконавчого листа, виданого судом, який постановив вирок, із такими особливостями: у постанові про відкриття виконавчого провадження державний виконавець не встановлює строку для добровільного виконання вироку суду; засуджений звільняється від сплати виконавчого збору. Якщо сплатити повний розмір штрафу неможливо, суд може замінити несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських або виправних робіт відповідно до кримінального законодавства (ст. 26 КВК). Після стягнення штрафу виконавчий лист із відміткою про виконання вироку повертається до суду, який постановив вирок (ст. 28 КВК).

Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень. Відповідно до законодавства про адміністративну відповідальність є види покарань, які реалізуються органами ДВС. Відповідно до ст. 24 КпАП ними є: штраф; оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація (предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення), причому оплатне вилучення та конфіскацію може бути призначено і як основне, так і додаткове стягнення (ст. 25 КпАП). Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді *штрафу* підлягає примусовому виконанню після закінчення строку, визначеного ч. 1 ст. 307 КпАП (не пізніше п'ятнадцяти днів із дня вручення постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження або опротестування такої постанови — не пізніше як через п'ятнадцять днів із дня повідомлен-

ня про залишення скарги або протесту без задоволення) (ст.ст. 299 і 307 КпАП).

Якщо особи віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративне правопорушення, не мають самостійного заробітку, штраф стягують із батьків або осіб, які їх замінюють. Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, порушник вносить в установу банку, за винятком штрафу, що стягується на місці вчинення правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України (ст. 307 КпАП). Постанову про накладення штрафу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертають органи (посадовій особі), який виніс постанову (ст. 310 КпАП).

Оплатне вилучення предмета. Предметом стягнення є предмет, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення (ст. 311 КпАП). Предмет, вилучений на підставі постанови про його оплатне вилучення, державний виконавець здає для реалізації в порядку, встановленому законом. Суми, виручені від реалізації оплатно вилученого предмета, відповідно до ст. 28 КпАП передають колишньому власникові з вирахуванням витрат, пов'язаних із проведенням виконавчих дій (ст. 312 КпАП).

Конфіскація предмета, грошей. Йдеться про предмет, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, та гроші, одержані внаслідок вчинення адміністративного правопорушення (ст. 313 КпАП). Законодавство про адміністративну відповідальність передбачає, що виконання постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, здійснюється шляхом вилучення конфіскованого предмета і примусового безоплатного звернення цього предмета у власність держави (ст. 314 КпАП). Однак фактично ця діяльність з виконання полягає у реалізації предмета, відрахуванні коштів на проведення виконавчих дій і внесення коштів, які вилучено у дохід держави.

Під час виконання рішення суду про конфіскацію майна, вилученого митними органами, державний виконавець протягом десяти днів із дня відкриття виконавчого провадження проводить опис та арешт майна, що підлягає конфіскації, по-

¹⁰Редивши про це митний орган не пізніше ніж за п'ять днів

про час проведення такої дії. Акт опису та арешту майна державний виконавець складає у присутності понятих за участю представника митного органу.

Відшкодування збитків, заподіяних адміністративним правопорушенням. Майнову шкоду має бути відшкодовано порушником не пізніше ніж через п'ятнадцять днів із дня вручення йому копії постанови (ст. 285 КпАП), а в разі оскарження або опротестування такої постанови — не пізніше п'ятнадцяти днів із дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення. У разі невиконання постанови по справі про адміністративне правопорушення в частині відшкодування майнової шкоди у строк, установлений законом, її надсилають для стягнення збитків у порядку виконавчого провадження (ст.ст. 329 і 330 КпАП).

Глава 9. ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ У НЕМАЙНОВИХ СПРАВАХ

§ 1. Загальні засади виконання рішення про обов'язок вчинити певну дію чи утриматися від її вчинення

Відповідно до ст. 16 ЦК способами захисту особистого немайнового або майнового права та інтересу є, серед інших: припинення дії, яка порушує право; відновлення становища, яке існувало до порушення; примусове виконання обов'язку в натурі; припинення правовідносин. Подібні способи захисту передбачено й іншими, спеціальними правовими нормами цивільного, господарського, сімейного, житлового, трудового, земельного законодавства, зокрема, ст. 432 ЦК: зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності та ін.

Особливістю виконання рішень за таких способів захисту є об'єкт виконання, — дії боржника. Законодавство про виконавче провадження встановлює загальні правила щодо виконання рішення, якими зобов'язано боржника вчинити певну дію або утриматися від її вчинення. У спеціальних випадках, зумовлених особливостями дії, яка становить предмет виконання, законодавством встановлено певні додаткові умови,

специфічні риси проведення виконання або непоширення певного загального правила виконавчого провадження.

Після отримання виконавчого документа, який відповідає вимогам ст. 19 Закону, державний виконавець виносить постанову про відкриття виконавчого провадження, у якій встановлює строк для його добровільного виконання відповідно до ст. 24 Закону. У цьому випадку застосовують загальне правило (не більше 7 днів), однак в одній із справ немайнового характеру — про виселення — встановлено спеціальний строк добровільного виконання (не більше 15 днів).

у разі добровільного виконання рішення боржником, державний виконавець складає про це акт, який підписують він та сторони виконавчого провадження, що є підставою для закінчення виконавчого провадження.

Якщо ж боржник не виконав рішення протягом строку, встановленого державним виконавцем, вирішують питання про застосування санкцій штрафного характеру, а також встановлюють новий строк для виконання.

У подальшому, якщо рішення не виконано, державний виконавець вирішує питання про застосування заходів примусового виконання, а також притягнення винних осіб до відповідальності.

У разі невиконання без поважних причин у встановлений державним виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, які може виконати лише він, а також рішення про поновлення на роботі, державний виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника-фізичну особу в розмірі від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб — від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на боржника-юридичну особу — від двадцяти до тридцяті неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та призначає новий строк для виконання.

Постанову державного виконавця про накладення штрафу затверджує начальник відповідного відділу ДВС, її може бути оскаржено до суду в 10-денний строк.

У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин державний виконавець у тому самому порядку Накладає штраф на боржника у подвійному розмірі, за подальшого невиконання — порушує клопотання перед правоохоронними органами про кримінальну відповідальність боржника.

Подальший хід виконавчого провадження залежить від того, чи можливо виконати рішення без особистої участі боржника:

- якщо рішення можна виконати без особистої участі боржника, то державний виконавець організовує виконання відповідно до повноважень, наданих йому законом, а з боржника стягують двократний розмір витрат на проведення виконавчих дій;

— якщо виконати рішення без участі боржника неможливо, виконавчий документ за постановою державного виконавця, затвердженою начальником відповідного відділу ДВС, повертають до суду чи іншого органу, що видав виконавчий документ (ст. 76 Закону).

§ 2. Виконання рішення про поновлення на роботі

Поновити трудові права незаконно звільненого чи переведеного працівника можливо на підставі рішення суду (ст. 232 і 235 КЗпП). Особливість виконання рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника полягає у тому, що його виконують негайно (ст. 217 ЦПК, ст. 367 ЦПК 2004 р., ст. 25 Закону). Тобто, після отримання виконавчого листа суду про поновлення на роботі, державний виконавець не пізніше наступного дня повинен вирішити питання про відкриття виконавчого провадження. У разі ж винесення постанови про таке відкриття він того ж дня має направити виконавчий лист для виконання до відповідної адміністрації підприємства, установи, організації, які зобов'язані вчинити дії, спрямовані на поновлення трудового статусу працівника.

Законодавством про виконавче провадження визначено дію, яка становить об'єкт виконання. — фактичне допущення зазначеного працівника до виконання попередніх обов'язків на підставі відповідного акта органу, що прийняв незаконне рішення про звільнення або переведення працівника.

Однак у цьому випадку чітко не встановлено строку, протягом якого має бути виконано рішення. Слід зазначити, що такий наказ і дію має бути виконано у робочий день надходження виконавчого документа від державного виконавця.

У разі невиконання власником або уповноваженим ним органом (посадовою особою) рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника державний виконавець застосовує до них штрафні санкції та інші заходи, передбачені законом (ст. 77 Закону):

— накладення штрафу в порядку та розмірах, встановлених ст. 87 Закону (на посадових осіб — від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на боржника-юридичну особу — від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) та призначення нового строку для виконання;

— у разі подальшого невиконання — штраф у подвійному розмірі та призначення нового строку для виконання;

— у разі подальшого невиконання державний виконавець складає акт про невиконання і звертається з поданням до правоохоронних органів щодо вирішення питання про порушення кримінальної справи за невиконання судового рішення.

Після фактичного допущення працівника до роботи складають акт про виконання рішення, виконавче провадження підлягає закінченню і не поновлюється за повторного недопущення працівника до роботи, а в працівника з'являється право на звернення до суду в порядку позовного провадження (п. 8.2.3 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Труднощі (ускладнення) у ході виконавчого провадження можуть виникнути у разі припинення юридичної особи, власник або уповноважена особа якої була стороною трудового договору. Виходом із цієї ситуації може бути складання акта про неможливість виконання і повернення виконавчого документа до органу, який його видав (до суду).

Також державний виконавець може звернутися до суду з поданням про зміну порядку чи способу виконання. Відповідно до ст. 240¹ КЗпП у разі, якщо працівника звільнено без законної підстави або з порушенням встановленого порядку, однак поновити його на попередній роботі неможливо внаслідок ліквідації підприємства, установи, організації, орган, який розглядає спір, зобов'язує ліквідаційну комісію або власника (орган, уповноважений управляти майном ліквідованого підприємства, установи, організації, а у відповідних випадках — правонаступника) виплатити працівникові заробітну плату за весь час вимушеного прогулу. Одночасно орган, який розглядав трудовий спір, визнає працівника таким, якого було звільнено за п. 1 ст. 40 КЗпП, з поширенням на нього усіх компенсацій та гарантій, передбачених законодавством. ^

Особливістю справ про поновлення на роботі незаконно звільненого чи переведеного працівника є те, що, як правило,

1Г

вони супроводжуються виконанням вимоги про оплату за час вимушеного прогулу, яка також виконується негайно (обов'язково чи факультативно у випадках, встановлених цивільним процесуальним законодавством).

У порядку виконавчого провадження можуть виконуватися рішення, якими відповідача (боржника) зобов'язано укласти трудовий договір. Відповідно до ч. 2 ст. 232 КЗпП суди безпосередньо розглядають позови про укладення трудових договорів. За обґрунтованості позову суд рішенням зобов'язує власника або уповноважений ним орган укласти трудовий договір з особою, запрошеною на роботу в порядку переведення, — з першого робочого дня, наступного після дня звільнення з попереднього місця роботи (якщо було обумовлено іншу дату — з цієї дати), з іншими особами з дня їх звернення до власника або уповноваженого ним органу з приводу прийняття на роботу (п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України "Про практику розгляду судами трудових спорів" від 6 листопада 1992 р. № 9).

Предметом виконання може бути вимога про зміну підстав звільнення. Наприклад, суд не вправі визнати звільнення правильним з обставин, з якими власник або уповноважений ним орган не пов'язували звільнення. Якщо обставини, які стали підставою звільнення, в наказі (розпорядженні) неправильно юридично кваліфіковано, суд може змінити формулювання причин звільнення і привести його у відповідність до чинного законодавства про працю.

§ 3. Виконання рішення про відібрання дитини

Відібрання дитини як спосіб захисту прав є доволі специфічним, оскільки, насамперед, стосується захисту прав дитини, які доводяться з позиції батьків, усиновителів, опікунів, піклувальників, інших родичів. З вимогою про захист прав дитини може звернутися й орган опіки та піклування.

Існують труднощі із визначенням стягувача у цій категорії справ, адже, зважаючи на захист прав дитини, таким правовим статусом наділено особу, якій дитину передають на виховання на підставі виконавчого документа. Тому при проведенні цієї виконавчої дії обов'язковою є участь особи, якій передають дитину на виховання.

¹ Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2004. — № 5. |

У цій категорії справ обов'язковим є проведення розшуку боржника та (або) дитини. Якщо немає відомостей про місце перебування дитини, боржника або обох, державний виконавець готує до суду подання про проведення розшуку, витрати на проведення якого належать до витрат на проведення виконавчих дій. У разі перешкоди з боку боржника щодо виконання державний виконавець вирішує питання про застосування до нього штрафних санкцій.

Дії щодо виконання рішення про відібрання дитини можуть проводитися у нічний час (від 22 до 6 години) у разі, якщо невиконання рішення створює загрозу життю чи здоров'ю громадян. Виконавчі дії у неробочі та святкові дні або у нічний час здійснюються на підставі постанови державного виконавця, затвердженої начальником відповідного відділу ДВС (ст. 31 Закону).

Під час виконання рішення про відібрання дитини державний виконавець провадить виконавчі дії із залученням представників органів опіки і піклування. Інструкція про проведення виконавчих дій передбачає можливість, за потреби, залучення представників органів та установ освіти, медичних працівників (п. 8.3.1). Також державний виконавець може звернутися до суду з поданням щодо вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого чи лікувального закладу.

Питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу вирішує суд за поданням державного виконавця у десятиденний строк із викликом у судове засідання сторін та за обов'язковою участю представників органів опіки та піклування. Проте неявка сторін не є перешкодою для вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу (ст. 354 ЦПК, ст. 374 ЦПК 2004 р.).

Якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про відібрання дитини, до нього застосовуються заходи, передбачені законом (ст. 78 Закону).

Специфічними, так би мовити, процесуальними стягувачами^{Мн} у цій категорії справ можуть виступати і органи опіки та піклування. Відповідно до ст. 170 СК ці органи у разі постановлення рішення про негайне відібрання дитини від батьків^{бс} з позбавлення батьківських прав зобов'язані негайно повідомити^{Мн} прокурора і у семиденний строк після постановлення рішення^{сн} звернутися до суду з позовом про позбавлення батьків-

ських прав батьків чи одного з них або відібрання дитини без позбавлення батьківських прав. Тобто, з набранням СК чинності додатковою підставою виконання, крім тих, що визначено ст. 3 Закону, можна визначити рішення органів опіки та піклування про відібрання дитини.

§ 4. Виконання рішення про виселення

У ст. 47 Конституції України проголошено, що ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду. У ст. 9 Житлового кодексу Української РСР (далі — ЖК) визначено, що ніхто не може бути виселений із жилого приміщення, яке він займає, або обмежений у праві користування ним інакше як з підстав і в порядку, передбачених законом.

Виселення відповідно до житлового законодавства проводиться добровільно або в судовому порядку. У постанові Пленуму Верховного Суду "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя"¹ від 1 листопада 1996 р. № 9 (п. 15) наголошено, що не допускається виселення в адміністративному порядку з санкції прокурора осіб, які самоправно зайняли жиле приміщення або проживають у будинках, що загрожують обвалом. Однак законодавець підтвердив цю норму, внівши зміни до ст. 109 ЖК². На наш погляд, з цього питання має дати роз'яснення Конституційний Суд України.

Виселення як ^ахід примусового виконання рішення полягає у звільненні приміщення, зазначеного у виконавчому документі, від особи (осіб), та виселяється, її майна, домашніх тварин та у забороні цій особі користуватися цим приміщенням. Примусовому виселенню підлягають лише особи, яких визначено у виконавчому документі.

Умовами проведення виконавчих дій щодо виселення є невиконання боржником рішення про виселення у строк, визначений державним виконавцем, який не повинен перевищувати 15 днів. Якщо боржник не виконує рішення добровільно, державний виконавець розпочинає примусове виконання рішення з покладенням ні боржника обов'язку сплатити виконавчий збір, а також інші витрати, пов'язані із виконанням рішення.

¹ Бюлетень закордонства і юридичної практики України. — 2004. — № 3-

² Про іпотеку: Заюп України від 5 червня 2003 р. // ВВР. — 2003.

№38. — Ст. 313.

державний виконавець письмово повідомляє боржника про день і час примусового виселення. Відсутність боржника, повідомленого тро дeнь і час виселення, не є перешкодою для виконання рішення.

Виселення здійснюють у присутності понятих за сприяння органів внутрішніх справ з обов'язковим описом майна державним виконавцем. Один примірник акта опису, майна вручають під розписку боржникові. Державний виконавиць у необхідних випадках забезпечує в установленому порядку зберігання майна боржника, але не більше ніж три роки, з покладенням понесених витрат на боржника. Після завершення трирічного строку невitreбуване майно реалізують у порядку, передбаченому для реалізації безхазяйного майна.

Якщо виконання рішення здійснюють за відсутності осіб які підлягають виселенню, державний виконавець зобов'язаний провести поряд з описом майна його оцінку. Описане майно передають на відповідальне зберігання особі, яку державний виконавець призначив охоронцем (з^ерігачем) майна. Передане на зберігання майно боржника видлає йому державний виконавець на підставі акта після сплати боржником витрат на його збереження. Якщо боржник відмовляється сплатити витрати за зберігання майна, вони компенсуються за рахунок реалізації частини майна боржника. П[р]о виконання рішення про виселення боржника державний виконавець складає акт, який підписують особи, що брали участь у виконанні.

Не є підставою для виселення членів сіг^ї (в тому числі колишніх) власника жилого будинку (квартири) сам факт перехоу права власності на це майно до ініщої особи (осіб), оскільки їх право користування жилим приміщенням урегульовано житловим законодавством, згідно з яки.м ніхто не може бути виселений із жилого приміщення, яке він займає, або обмежений у праві користування ним інакше як; з підстав і в порядку, передбачених законом (ч. 3 ст. 9 ЖК).

Поновлення виконавчого провадження. Якщо особа самостійно вселилася в приміщення, з якого її бу.б примусово виселено, повторне її виселення може здійснили державний виконавець на підставі ухвали суду, який прийняв рішення про виселення. Виконавче провадження у цьому разі підлягає поновленню за постановою державного виконавця (ст 79 Закону).

Виселення із наданням нового жилого приміщення. Особливістю виконання рішення про виселення полягає у тому, що, як правило, воно супроводжується наданням іншого жилого приміщення, причому розрізняються: "виселення із наданням іншого благоустроєного жилого приміщення" (ст.ст. ПО—113, 114^і ЖК), "виселення з наданням іншого жилого приміщення" (ст. ст. 114, 114^і ЖК), "виселення без надання іншого жилого приміщення" (ст. ст. 116, 117, 169 ЖК).

Наприклад, якщо будинок, в якому було жила приміщення, підлягає знесенню у зв'язку з вилученням земельної ділянки для державних або громадських потреб, громадянам, які виселяються з цього будинку, інше благоустроєне жила приміщення надає виконавчий комітет місцевої ради, а у випадках, якщо земельна ділянка відвердиться державній, кооперативній або іншій громадській організації, — цією організацією (ст. 111 ЖК). Якщо ж громадяни, зазначені в ордері, який визнано недійсним, раніше користувалися жилим приміщенням у будинку державного або громадського житлового фонду, їм повинно бути надано жила приміщення, яке вони раніше займали, або інше жила приміщення (ст. 117 ЖК).

Якщо особі, яка підлягає виселенню, має бути надано інше жила приміщення, державний виконавець надсилає відповідному житловому чи іншому органу повідомлення про строк виконання рішення щодо надання такого приміщення. У разі не надання у визначений строк іншого жилого приміщення державний виконавець складає про це акт і звертається до суду з поданням про визначення порядку подальшого виконання рішення. До вирішення судом цього питання виконавчі дії не провадяться.

У разі виникнення обставин, які перешкоджають виконанню рішення або його унеможливають, державний виконавець виносить постанову про зупинення виконавчого провадження і звертається до суду з поданням про роз'яснення подальшого порядку виконання або про відстрочку виконання.

Якщо державний виконавець звертається з поданням щодо визначення порядку подальшого виконання рішення про виселення особи із приміщення, яке вона займає, з наданням іншого за умови його невиконання зобов'язаною особою (ч. 8 ст. 79 Закону), суд залежно від фактичних обставин та за наявності згоди особи (осіб), яка підлягає виселенню, може постановити ухвалу про заміну жилого приміщення, яке мало

бути надано при виселенні, іншим (п. 10 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14).

Згідно зі ст. 50 ЖК жила приміщення, яке надають громадянам для проживання, має бути благоустроєним щодо умов певного населеного пункту і відповідати встановленим санітарним та технічним вимогам. Тому сама по собі згода громадянина прийняти за ордером для поліпшення житлових умов квартиру в недобудованому будинку і згода на закінчення будівництва квартири власними силами не є підставою для виселення його з сім'єю з жилого приміщення, яке він має звільнити у зв'язку з поліпшенням житлових умов, до закінчення будівництва і прийняття будинку в експлуатацію та внесення до складу житлового фонду¹.

За правилами ст. 46 ЗК, ст. 52 Закону України "Про власність", ст.ст. 171-173 ЖК у разі вилучення земельної ділянки, на якій розташовано належний громадянину будинок, власник вправі обрати вид компенсації (надання жилого приміщення, перенесення жилого будинку та будівель і відбудова їх на новому місці, спорудження на новому місці жилої, виробничих та інших будівель замість тих, що вилучаються, і відшкодування інших збитків). Спори з цього приводу вирішує суд з урахуванням законних інтересів сторін і конкретних обставин кожної справи.

Особливості виселення з житла, яке було предметом іпотеки. Після прийняття рішення про звернення стягнення на передані в іпотеку житловий будинок чи жила приміщення всі мешканці зобов'язані на письмову вимогу іпотекодержателя або нового власника добровільно звільнити житловий будинок чи жила приміщення протягом одного місяця з дня отримання цієї вимоги. Якщо мешканці не звільняють житловий будинок або жила приміщення у встановлений або інший погоджений сторонами строк добровільно, їх примусове виселення здійснюється на підставі рішення суду.

Особи, які проживають у зазначених приміщеннях на умовах договору найму (оренди), не підлягають виселенню, якщо:

- договір найму (оренди) було укладено до моменту укладення іпотечного договору і про наявність такого договору бу-

¹Лист Верховного Суду України від 26 травня 2001 р. "Правові позиції Щодо розгляду судами окремих категорій судових справ (Житлове право)" // ¹¹<А: Еліт 7.5.1. — ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

10*

ло доведено до відома іпс ікодержателя або такий договір було зареєстровано у встан вленому законом порядку договір найму (оренди), бу г укладено після укладення іпо , течного договору за згодою шотекодержателя (ст. 40 Закону України «Про іпотеку»).

іпотеки суд за заявою іпотекотержателя вправі винести рішення про виселення мешканців, ловии будинок або жиле приміщення (ст. 39 Закону України «Про іпотеку»).

Виселення громадян при зірненні стягнення на жилі приміщення, що буди придбані німи за рахунок кредиту (позики), банку чи іншої особи, повершння якого забезпечено іпотекою відповідного жилого приміщення, є підставою для надання цим громадянам жилих приміщень із фондів житла для тимчасового проживання відповідно до ст. 132 ЖК. Відсутність жилих приміщень з фондів житла для тимчасового проживання або відмова у їх наданні з підстав, встановлених ст. 132 ЖК, не тягне припинення виселення громадянина з жилого приміщення, яке є предметом іпотек (ст. 39 Закону України «Про іпотеку»).

Одночасно з рішенням про § 5. Виконання рішення г

ро вселення

Особу, яка має житло у власності або має право на користування жилим приміщенням, може бути обмежено у реалізації своїх повноважень власника (позов про усунення перешкод) ми інших осіб. Для захисту цього права особа може подати позов про усунення перешкод у користуванні річчю, яка перебуває у власності чи іншому володінні особи.

Примусове вселення полягає вказане у виконавчому документі, і та його проживання

Після одержання виконавчого документа про вселення стягувача державний виконавець виконує строк для добровільного виконання рішення про вселення боржника. Якщо рішення про акт, який передають державно-стягувач і боржник, повернення йому виконавчого документа, рядку не виконано, вселення здійснює примусово державний

«конавець. Він зобов'язаний письмово повідомити боржника і стягувача про день та час примусового вселення. Відсутність боржника, повідомленого про день та час вселення, не є перешкодою для виконання рішення про вселення.

у разі, якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про вселення стягувача, до нього застосовуються штрафні санкції (на боржника-фізичну особу — в розмірі від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб — від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на боржника-юрлицну особу — від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян — ст. 88 Закону).

Вселення здійснюють у присутності понятих, із залученням працівників органів внутрішніх справ. Про виконання рішення про вселення стягувача державний виконавець складає акт, який підписують особи, які брали участь у виконанні цього рішення.

Поновлення виконавчого провадження. У разі подальшого перешкоджання боржником проживанню (перебуванню) стягувача у приміщенні, в яке його вселено, стягувач має право звернутися до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження.

Якщо стягувач звернувся до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження з документами, що підтверджують перешкоди в проживанні (акти житлових органів, органів внутрішніх справ та ін.), то державний виконавець, перевіряючи підстави для відновлення, може запросити додаткові документи або провести вихід за місцем виконання рішення, про що складає відповідний акт (п. 8.5.5 Інструкції про проведення виконавчих дій). Якщо є підстави для відновлення виконавчого провадження, державний виконавець виносить відповідну постанову, яку затверджує начальник відділу ДВС. Якщо ж підстав для проведення повторного примусового вселення немає, державний виконавець також виносить постанову, яку затверджує начальник відділу ДВС, із зазначенням усіх мотивів відмови у відновленні виконавчого провадження. Ці постанови може бути оскаржено у 10-денний строк.

У разі поновлення виконавчого провадження державний виконавець має право повторно провести примусове вселення стягувача та застосувати до боржника подвійні штрафні санкції передбачені ст. 87 Закону.

Відновити виконавче провадження державний виконавець має право один раз не пізніше 10 днів із моменту його закінчення. Тому при винесенні постанови про закінчення виконавчого провадження про примусове вселення він роз'яснює стягувачеві його право звернутися з заявою про відновлення виконавчого провадження протягом 10 днів з моменту отримання ним постанови про закінчення виконавчого провадження (п. 8.5.9 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Виконавче провадження не відновлюють і повторно примусове вселення стягувача не провадять, якщо особа, яка перешкоджає його проживанню (перебуванню), не є боржником. Питання про вселення стягувача у цьому випадку вирішується в судовому порядку (ст. 80 Закону).

§ 6. Виконання рішення про примусовий обмін

Правила ст. 80 ЖК щодо примусового обміну жилого приміщення в судовому порядку, якщо немає згоди між членами сім'ї, не поширюються на обмін жилого приміщення, що належить їм на праві приватної власності. Вони регулюють тільки правовідносини між членами сім'ї наймача жилих приміщень у державному або громадському житловому фонді.

Згода про обмін жилими приміщеннями набирає чинності з моменту одержання ордерів, які видають виконавчі комітети міських, районних у місті, селищних, сільських рад за місцем оформлення обміну жилими приміщеннями (п. 13 Правил обміну жилих приміщень в Українській РСР, затверджених постановою Ради Міністрів У РСР від 31 січня 1986 р. № 31'). Угода про обмін житловими приміщеннями вважається виконаною з моменту переселення наймачів в обмінювані житлові приміщення.

Державний виконавець, одержавши виконавчий документ про примусовий обмін, встановлює строк для добровільного виконання рішення боржником. У разі добровільного виконання рішення стягувач і боржник підписують акт, який передають державному виконавцеві разом із заявою стягувача про повернення йому виконавчого документа. У разі, якщо рішення про примусовий обмін у добровільному порядку не виконано державний виконавець виконує його примусово відповідно до ст.ст. 79 і 80 Закону (про виселення та вселення).

ЛІГА: Еліт 7.5.1. — 1АЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

~~Про виконання рішення щодо примусового обміну державний виконавець складає акт, який підписують стягувач~~
Виконання рішення у немайіювпх справах

і боржник (ст. 81 Закону). Відмова третіх осіб, які брали участь у справі про примусовий обмін, від проведення обміну після набрання рішенням законної сили не може бути підставою для примусового щодо них виконання рішення. Наявність позову про примусовий обмін жилого приміщення з новими варіантами (п. 12 постанови Пленуму Верховного Суду України "Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України"¹ від 12 квітня 1985 р. № 2).

§ 7. Загальні умови виконання рішення про заборону діяльності об'єднання громадян

Ст. 37 Конституції України встановлює, що заборонено утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовано на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжгнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення. Діяльність об'єднань громадян може бути заборонено лише в судовому порядку.

Діяльність об'єднання громадян може бути припинено шляхом його реорганізації або ліквідації (саморозпуску, примусового розпуску). Ліквідацію об'єднання громадян здійснюють на підставі статуту або рішення суду (ст. 19 Закону України "Про об'єднання громадян").

До об'єднань громадян може бути застосовано, серед інших, такі санкції, як тимчасова заборона (зупинення) окремих видів або усієї діяльності об'єднань громадян (ст. 31 згаданого Закону) або примусовий розпуск (ліквідація) об'єднання громадян (ст. 32). Наприклад, із метою припинення незаконної діяльності об'єднання громадян за поданням органу з легалізації або прокурора суд може тимчасово заборонити окремі види діяльності або тимчасово заборонити діяльність об'єднання громадян на строк до трьох місяців.

Може бути тимчасово заборонено проведення масових заходів (зборів, мітингів, демонстрацій тощо), здійснення видавничої діяльності, проведення банківських операцій, операцій із матеріальними цінностями тощо. За поданням органу, який звертався до суду щодо тимчасової заборони окремих видів або всієї діяльності об'єднання громадян, суд може продовжити цей термін, причому загальний термін тимчасової заборони не повинен перевищувати шести місяців. За усунення причин що були підставою для тимчасової заборони, за клопотанням об'єднання громадян його діяльність може бути відновлено судом у повному обсязі.

За поданням легалізуючого органу або прокурора рішенням суду об'єднання громадян примусово розпускають (ліквідують) у випадках:

- 1) вчинення дій, передбачених ст. 4 Закону України "Про об'єднання громадян" (не підлягають легалізації, а діяльність легалізованих об'єднань громадян забороняється у судовому порядку, якщо їх метою є: зміна шляхом насильства конституційного ладу і в будь-якій протизаконній формі територіальної цілісності держави; підризу безпеки держави у формі ведення діяльності на користь іноземних держав; пропаганда війни, насильства чи жорстокості, фашизму та неофашизму; розпалювання національної та релігійної ворожнечі; створення незаконних воєнізованих формувань; обмеження загально визнаних прав людини);
- 2) систематичного або грубого порушення вимог ст. 22 Закону України "Про об'єднання громадян" щодо джерел одержання коштів та іншого майна політичними партіями, їх установами та організаціями;
- 3) продовження протиправної діяльності після накладення стягнень, передбачених Законом України "Про об'єднання громадян";
- 4) зменшення кількості членів політичної партії до числа, коли її не визнають як таку.

Суд одночасно вирішує питання про припинення випуску друкованого засобу масової інформації об'єднання громадян, яке примусово розпускають. Про примусовий розпуск (ліквідацію) об'єднання громадян реєструючий орган протягом п'яти днів після набрання рішенням суду законної сили повідомляє у засобах масової інформації. Рішення про примусовий р⁰³

пуск всеукраїнських та Міжнародних громадських організацій на території України прийняте судом (стаття 32 Закону).

Діяльність політичної партії може бути заборонено лише за рішенням Суду. В першій інстанції справу про заборону політичної партії розглядає Верховний Суд України (ст. 5 Закону України "Про політичні партії в Україні"). Політичну партію може бути за поданням Генерального прокурора України заборонено в судовому порядку у разі порушення вимог щодо створення і діяльності політичних партій, встановлених Конституцією та законами України про створення та діяльність об'єднань громадян політичних партій.

Заборона діяльності політичної партії тягне за собою припинення її діяльності, розпуску керівних органів, обласних, міських, районних організацій політичних партій, її первинних осередків та інших структурних утворень, передбачених статутом партії, припинення членства в політичній партії (ст. 21, 24 Закону України "Про політичні партії в Україні").

Державний виконавець розпочинає виконання рішення про заборону діяльності об'єднання громадян за заявою органу, уповноваженого відповідно до закону здійснювати легалізацію такого об'єднання, на основі виконавчого документа про примусовий розпуск цього об'єднання громадян. Легалізуючий орган подає цю заяву до суду після офіційного повідомлення у друкованих засобах масової інформації про набрання чинності рішенням щодо заборони діяльності певного об'єднання громадян.

Державний виконавець вносить постанову про відкриття виконавчого провадження, встановлює строк для добровільного виконання рішення та:

визначає рішенням суду здійснює виконавчі дії, передбачені Рішенням суду про заборону діяльності об'єднання громадян, у встановленому порядку.

Він повинен вилучати від керівників або засновників Рацію та інші документи свідчення про державну реєстрацію об'єднання громадян, документи органів штатних справ, які потверджують знищення печаток та штамів, дані вітальні книжки-лі

акти, іші, їх установ про закриття рахунків, податкової інспекції

ганом об'єднання про здавання звітності керівним органам тощо. У разі невиконання об'єднанням громадян вимог Державний виконавець сам уживає заходів для виконання (виправляє) свідчення, статут, печатку, штам, виконавчий документ передає легалізуючому органу, пе-

чатку та штамп — до органів внутрішніх справ тощо) (п. 8.7.3 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Про виконання рішення суду про заборону діяльності об'єднання громадян державний виконавець складає акт, який підписують державний виконавець і представник легалізуючого органу. Копії акта надсилають до суду, який постановив рішення, та легалізуючого органу (ст. 82 Закону).

Глава 10. ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ УЧАСНИКІВ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

§ 1. Поняття та значення гарантій прав учасників виконавчого провадження

Закон (ст. 7) визначає такі гарантії прав громадян і юридичних осіб у виконавчому провадженні:

- обов'язок державного виконавця здійснювати надані йому права у точній відповідності із законом і не допускати у своїй діяльності порушення прав та законних інтересів громадян та організацій-учасників виконавчого провадження й інших осіб;
- обов'язок державного виконавця роз'яснити особам, які беруть участь у виконавчому провадженні та залучаються до проведення виконавчих дій, їх права і обов'язки, відповідно до їх визначення;
- оскарження особами, які беруть участь у виконавчому провадженні, рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця.

Відповідно до ст. 7 Закону України "Про ДВС" працівник органу ДВС зобов'язаний сумлінно виконувати службові обов'язки, не допускати в своїй діяльності порушення прав громадян та юридичних осіб, гарантованих Конституцією та законами України.

Це законодавче визначення гарантій прав учасників виконавчого провадження є, на наш погляд, недостатнім. Проф⁶¹ сор М. Й. Штефан зазначає, що права та інтереси сторін та інших осіб у виконавчому провадженні забезпечуються численними гарантіями, закріпленими у нормах Закону та інших актів законодавства України. До них, зокрема, належать:

П функціонування загальних, міжгалузевих принципів, ла яких побудовано діяльність державних виконавців та учасників виконавчого провадження (ст.ст. 5, 18, 32, 35, 37, 45 та ін. Закону);

- 2) контроль та нагляд за законністю виконавчого провадження (ст. 8 Закону);
- 3) віднесення на розгляд суду окремих питань, від яких залежить розвиток виконавчого провадження (ст.ст. 28, 32, 33, 42, 78 Закону);
- 4) звільнення майна з-під арешту (ст. 59 Закону), пред'явлення позову до юридичної особи, з вини якої не було стягнуто кошти з боржника, а також відшкодування збитків, за подіяних державним виконавцем (ст. 86 Закону);
- 5) контроль державного виконавця за правильним і своєчасним виконанням судових рішень про стягнення періодичних платежів (ст. 74 Закону);
- 6) поворот виконання'.

Гарантії прав учасників виконавчого провадження є невід'ємними від юридичних гарантій законності, під якими розуміють передбачені законом спеціальні засоби впровадження охорони та, у разі порушення, відновлення законності. За найближчими цілями їх поділяють на *превентивні, або запобіжні* (спрямовані на запобігання правопорушенням); *відновлювальні* (спрямовані на усунення чи відшкодування негативних наслідків правопорушень)².

Зважаючи на це, можна визначити такі основні гарантії законності виконавчого провадження та захисту прав його учасників:

- виконавча процедура;
контроль, нагляд та юрисдикційний захист у виконавчому провадженні; ~ відповідальність у виконавчому провадженні.

Під *виконавчою процедурою* слід розуміти чітко визначення законом порядку проведення виконавчих дій. Загальну пров^дУРУ виконавчого провадження окреслює Закон, а докладні-

кція про проведення виконавчих дій. Штефан М. Й.,

Омельченко М. П., Штефан С. М. Зазнач, праця. — С. 12&
сіб ^{інов}ич П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. по. ^{инок}
5-те вид., зі змінами. — К.: Атіка, 2001. — С. 131.

^е - нормативно-правові акти Мінюсту, основним з яких

Зважаючи на загально-заборонний принцип регулювання діяльності органів державної влади, який проголошено ст. 19 Конституції України і щодо ДВС безпосередньо закріплено у ст. 1 Закону, працівники ДВС можуть вчиняти тільки визначені дії у порядку і способом, що дозволені законом. До слова дія цього принципу поширюється не тільки на діяльність працівників ДВС, а й на інші органи державної влади, органи місцевого самоврядування, службових та посадових осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні або залучені державним виконавцем до проведення виконавчих дій.

Крім положень, закріплених ст. 7 Закону, до гарантій також належать визначення участі понять у виконавчому провадженні для засвідчення ходу виконавчої дії (обов'язкова та факультативна участь); окреслення чіткого порядку звернення стягнення на іайно фізичної особи, звернення стягнення на майно боржник:а-юридичної особи тощо.

Важливим аспектом забезпечення захисту прав учасників виконавчого провадження є документальна фіксація ходу виконавчого провадження. Насамперед, підставою для відкриття виконавчого провадження є виконавчий документ, щодо змісту та форми якого законом встановлено певні вимоги. Якщо його немає або ж є вади змісту чи форми, виконавче провадження не може! бути відкрито.

Складання інших документів, їх форму та реквізити передбачено у додатках до Інструкції про проведення виконавчих дій, в яких налічується близько 40 форм виконавчих постанов. Порядок ведення діловодства в ДВС визначає Інструкція з діловодства в органах державної виконавчої служби, затверджена наказом Мініюсту від 5 липня 1999 р. № 470/7¹.

§ 2. Контроль, нагляд та юрисдикційний захист у виконавчому провадженні

Оскільки державний виконавець є суб'єктом владних відносин, то можуть мати місце такі випадки, коли він порушує норми чинного законодавства, а, отже, і права, свободи та законні інтереси сторін та інших учасників виконавчого провадження. * цьому разі може бути застосовано зовнішні способи забезпечення захисту права: контроль, нагляд та юрисдикційний захист у виконавчому провадженні.

Закон передбачає три форми:

- п оскарження особами, які беруть участь у виконавчому провадженні рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця (ст. 7);
- 7) контроль за законністю виконавчого провадження (ст. 8);
- 3) перевірка виконавчого провадження (ст.ст. 8'-8'^;

Однак ці визначення не повністю розкривають сутність зовнішнього забезпечення законності виконавчого провадження.

Слід визнати, що такими способами (формами) зовнішнього забезпечення захисту прав учасників виконавчого провадження, а отже, і законності виконавчого провадження, є:

- адміністративний контроль;
- судовий контроль;
- діяльність органу, який видав виконавчий документ (при виконанні рішень несудових юрисдикційних органів);
- діяльність органів прокуратури.

Загальною рисою забезпечення законності виконавчого провадження і захисту прав його учасників є можливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця та інших працівників ДВС. Норми про оскарження можна поділити за сферою поширення на загальні та спеціальні. *Загальною нормою* є положення ст. 85 Закону, відповідно до якого на дії (бездіяльність) державного виконавця та інших посадових осіб ДВС з виконання рішення або відмову у здійсненні вказаних дій стягувачем чи боржником може бути подано скаргу до начальника відповідного відділу ДВС або до суду за місцем знаходження відповідного відділу ДВС, або до іншого суду згідно з вимогами закону.

Спеціальними портами є встановлення можливості оскарження:

- дій державного виконавця, його відмови від вчинення певної виконавчої дії, зволікання з вчиненням виконавчих дій, а також відмови у задоволенні заяви про відвід державного виконавця (ст. 7) (суб'єкт права — особи, які беруть участь у виконавчому провадженні або залучаються до виконання виконавчих дій);
- постанови про перевірку, проведення чи результат перевірки виконання провадження (ст. 83);

¹ ЛІГА: Еліт 7-5.1. — ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

„литії захисту прав учасників виконавчого провадження

- дії (бездіяльності) державного виконавця з питань виконавчого провадження (ст. 111) (суб'єкт права — сторони та учасники виконавчого провадження);
- відмови у задоволенні відводу державного виконавця, експерта, спеціаліста, перекладача (ст. 17);
- постанови про відкриття виконавчого провадження (ст. 24)-
- постанови про відмову у відкритті виконавчого провадження (ст. 26);
- постанови про відкладення провадження виконавчих дій **(ст. 32)**;
- постанови про зупинення виконавчого провадження (ст. 36);
- постанови про закінчення виконавчого провадження (ст. 37);
- постанови про повернення виконавчого документа та авансового внеску стягувачеві (ст. 40);
- постанови про повернення виконавчого документа до суду або іншого органу (посадовій особі), який його видав (ст. 401);
- незвернення державного виконавця до суду у випадках обов'язкового проведення розшуку, а також постанови державного виконавця про відмову у розшуку майна боржника та постанови про стягнення витрат, пов'язаних із розшуком **(ст. 42)**;
- постанови про стягнення з боржника витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій (ст. 45);
- постанови про стягнення виконавчого збору (ст. 46);
- оцінки майна (ст. 46);
- постанови начальника відділу ДВС щодо вирішення питання про звільнення майна з-під арешту, якщо допущено порушення порядку накладення арешту (ст. 59);
- постанови про накладення штрафу (ст.ст. 87, 88 Закону).

Адміністративний контроль.

Органами державної влади, діяльність яких гарантує законність виконавчого провадження та захист прав його учасників, є органи та особи вищого рівня у структурі ДВС. Контроль та захист прав сторін та інших учасників виконавчого провадження у порядку законодавства про виконавче провадження слід відрізняти від захисту, який здійснюється у порядку владної (управлінської) діяльності. На діяльність органів ДВС поширюється дія Закону України "Про звернення громадян" ^б

? жовтня 1996 р., однак застосовують його у тому разі, якщо предметом контролю є не виконавчі дії, а інша діяльність органів та працівників ДВС. Захист у порядку Закону України "Про звернення громадян" не становить предмет виконавчого провадження, до нього вдаються, якщо скарга не відповідає вимогам, встановленим ст. 85 Закону.

Діяльність органів ДВС із забезпечення законності виконавчого провадження поділяють на такі види:

- б) попередня (санкціонуюча) діяльність;
- а) наступна діяльність (оскарження);
- в) контроль та перевірка виконавчого провадження.

Попередній (санкціонуючий) адміністративний контроль.

Начальник районного (міського) відділу ДВС слідкує за законністю виконавчого провадження шляхом затвердження окремих процесуальних дій державного виконавця (проведення виконавчих дій у нічний час, у неробочі та вихідні дні, про виплату винагороди експертові, спеціалістові, перекладачеві, стягнення з боржника виконавчих витрат та виконавчого збору, зупинення, поновлення, закінчення виконавчого провадження, повернення виконавчого документа стягувачеві, розшук майна боржника, стягнення з боржника витрат на розшук, повернення виконавчого документа, накладення штрафу, відвід експерта, спеціаліста, перекладача, арешт майна боржника та оголошення заборони на його відчуження, арешт коштів боржника, акт виконання робіт). До попереднього адміністративного контролю належить також процедура надання дозволу на вчинення виконавчих дій на території іншого відділу ДВС.

Наступний адміністративний контроль (адміністративне оскарження). Чіткої процедури оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця не визначено, тим паче, що є розбіжності у розумінні самого адміністративного оскарження.

Контроль та перевірка виконавчого провадження.

Ця форма адміністративної діяльності полягає у тому, що проводить-^а ся на відміну від оскарження, не лише за ініціативою сторони ■шого учасника виконавчого провадження. Відповідно до ■° Закону контроль за своєчасністю, правильністю, повнотою виконання рішень державним виконавцем здійснюють начальник відділу ДВС, якому безпосередньо підпорядкований РЖавний виконавець, та керівник вищого рівня.

Керівник органу ДВС, контролюючи дії державного виконавця під час виконання рішень, якщо вони суперечать вимогам закону, вправі своєю постановою:

- а) скасувати постанову, акт, інший процесуальний документ винесений у виконавчому провадженні державним виконавцем, який йому підпорядкований;
- б) зобов'язати державного виконавця провести виконавчі дії в порядку, визначеному законом.

Контроль за законністю виконавчого провадження здійснюють Міністерство юстиції України через Департамент ДВС, а Головне управління юстиції Мінюсту в АР Крим, управління юстиції в областях, містах Києві та Севастополі — через відповідні відділи ДВС.

Перевірка є формою контролю за виконавчим провадженням, здійснюється у порядку та особами, визначеними законом. Перевірити законність виконавчого провадження мають право:

- 1) директор Департаменту ДВС та його заступники — виконавче провадження, що перебуває на виконанні у будь-якому структурному підрозділі органів ДВС;
- 2) начальники відділів ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, їх заступники — виконавче провадження, що є на виконанні підрозділів примусового виконання рішень цих відділів ДВС та районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділах ДВС, що підпорядковані зазначеним управлінням юстиції (ст. 8 Закону).

Посадові особи, зазначені у ст. 8¹ Закону, можуть перевіряти законність виконавчого провадження:

- а) за дорученням посадової особи вищого рівня;
- б) з власної ініціативи;
- в) під час розгляду скарги на постанову начальника підпорядкованого органу ДВС, винесеної за результатами розгляду скарги на дії (бездіяльність) державного виконавця, інших посадових осіб ДВС.

Перевірку законності виконавчого провадження має бути проведено протягом 10 робочих днів, а зведеного виконавчого провадження — протягом 15 робочих днів, після надходження витребуваного виконавчого провадження. На час перевірки в

конавче провадження може бути зупинено посадовою особою, яка його витребувала, прої що зазначається в постанові. Про результати перевірки виконавчого провадження посадова особа, яка його витребувала, віносить постанову, що є обов'язковою для виконання державними виконавцями та підлеглими посадовими особами ДВС (ст. 8¹ Закону).

Виймка чи вилучення виконавчого документа або виконавчого провадження іншими (органами (наприклад при вирішенні питання про порушення кримінальної справи) здійснюється лише за рішенням суду.

Судовий контроль.

Судові гарантії законності виконавчого провадження та захисту прав його учасників полягають у тому, що до юрисдикції суду віднесено вирішення низки питань, які мають значення для виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів, а також можливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця та інших працівників ДВС.

Відповідно до Закону та цивільного процесуального законодавства до цивільної юрисдикції суду належить *вирішення питань* щодо:

- видачі дубліката виконавчого листа або судового наказу (ст. 353 ЦПК, ст. 111 Закону, ст. 370 ЦПК 2004 р.);
- поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання (ст. 350 ЦПК, ст. 23 Закону, ст. 371 ЦПК 2004 р.);
- відстрочка або розстрочка виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання (ст. 351 ЦПК, ст. 33 Закону, ст. 373 ЦПК 2004 р.);
- розгляд питання про затвердження мирової угоди та відмови від примусового виконання рішення (ст. 352 ЦПК, ст. 37, 111, Закону, ст. 372 ЦПК 2004 р.);
- вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до Дитячого або лікувального закладу (ст. 354 ЦПК, ст. 78 Закону, ст. 374 ЦПК 2004 р.);
- вирішення питання про оголошення розшуку боржника або дитини (ст. 355 ЦПК, ст. 42 Закону, ст. 375 ЦПК);
- вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи (ч. 3 ст. 5 Закону, ст. 376 ЦПК 2004 р.);
- вирішення питання про звернення стягнення на грошові кошти, Що є на рахунках (ст. 53 Закону, ст. 377 ЦПК 2004 р.);

- заміна сторони виконавчого провадження (ст. 11 Закону ст. 378 ЦПК 2004 р.);
- визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами (ч. 6 ст. 50 Закону, ст. 379 ЦПК 2004 р.);
- роз'яснення судового рішення (ст. 215 ЦПК, ст. 28 Закону ст. 221 ЦПК 2004 р.);
- вирішення питання про поворот виконання (ст.ст. 420—422 ЦПК, ст.ст. 380—382 ЦПК 2004 р.).

ГПК передбачає участь суду при виконанні рішень, ухвал та постанов господарського суду щодо: поновлення пропущеного строку (ст. 119), видачі дубліката наказу господарського суду (ст. 220), відстрочки або розстрочки виконання рішення, зміни способу та порядку виконання рішення, ухвали, постанови, затвердження мирової угоди у виконавчому провадженні за наказом господарського суду (ст. 121), зупинення виконання рішення (ст. 221), вирішення питання про поворот виконання (ст. 122).

Судове оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця та інших працівників ДВС є важливим способом захисту прав сторін, інших учасників виконавчого провадження та осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій, які вважають, що їх права порушено.

Юрисдикцією щодо розгляду скарг на дії державного виконавця наділено загальний територіальний та господарський суди. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС розглядають у порядку, передбаченому гл. 31-Г ЦПК та ст. 121² ГПК, причому перша норма з'явилася у законодавстві у 2000 році¹, а друга — у 2001 році², що певним чином ускладнило застосування цієї, часом альтернативної, юрисдикції. Це спонукало Пленум Верховного Суду України дати роз'яснення окремих положень, які стосуються судового оскарження діяльності державних виконавців та інших працівників ДВС у постанові "Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність ор-

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям законів України "Про державну виконавчу службу" та "Про виконавче провадження": Закон України від 19 жовтня 2000 р. // ВВР-2000. — № 50. — Ст. 436.

² Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України: Закон України від 15 травня 2003 р. // ВВР. — 2003. — № 30. — Ст. 246.

• ; посадових осіб державної виконавчої служби та звер-^{га} учасників виконавчого провадження" від 26 грудня 2003 р- № 14-

Відповідно до глави 31-Г ЦПК (ст. ст. 248²⁰—248²⁶) справи скаргами на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи ДВС, належать до провадження у справах, які виникають з адміністративно-правових відносин. Питання з оскарження дій державного виконавця у порядку господарського судочинства вирішують, не відкриваючи окремого провадження за цим спором.

Право на звернення до суду у порядку цивільного судочинства мають учасники виконавчого провадження та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій.

Форма звернення — скарга, яку подають у письмовій формі із зазначенням:

- 1) назви відділу ДВС, до якого подають скаргу;
- 1) точної назви стягувача та боржника, їх місця проживання (для фізичних осіб) або перебування (для юридичних осіб), а також назви представника сторони виконавчого провадження, якщо скаргу подає представник;
- 2) реквізитів виконавчого документа (назви виконавчого документа, органу, який його видав, дати видачі виконавчого документа та його номера, резолютивної частини виконавчого документа);
- 3) змісту оскаржуваних дій (бездіяльності) та норми Закону, яку порушено;
- 4) викладу обставин, якими скаржник обґрунтовує свої вимоги;
- 5) підпису скаржника або його представника, дати подання скарги (ст. 85 Закону). *Підвідомчість* — до суду безпосередньо або після оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС до начальника відповідного відділу ДВС.

Підсудність — місцевий суд за місцезнаходженням відповідного відділу ДВС або інший суд згідно з вимогами закону. Скаргу у виконавчому провадженні з виконання судових рішень на дії (бездіяльність) державного виконавця або начальника відділу ДВС подають до суду, який видав виконавчий Документ. Скарги з виконання інших рішень — до суду за місцем знаходження відповідного відділу ДВС, крім скарг на дії (бездіяльність) державних виконавців та посадових осіб Де-

партаменту ДВС та відділів ДВС Головного управління юстиції Мінюсту в АР Крим, обласного, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, які подають до апеляційного суду за місцем знаходження відповідного органу ДВС (ст. 85 Закону).

Строк звернення до суду:

- десять днів із дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод;
- три дні з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод, у разі оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій (ст. 248²² ЦПК).

Однак якщо спеціальними нормами (наприклад, ст. 26, ч. 4 ст. 57 Закону) встановлено інший порядок обчислення строку на звернення до суду, то слід застосовувати ці спеціальні строки (п. 5 (постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14).

Пропущений із поважних причин строк для подання скарги може бути поновлено судом.

Наслідки порушення справи у суді — повідомлення відповідного відділу ДВС не пізніше ніж наступного дня після прийняття її судом.

Справу розглядають у десятиденний строк у судовому засіданні за участю заявника і державного виконавця або іншої посадової особи ДВС, рішення, дію чи бездіяльність якої оскаржують.

Скаргу, подану у виконавчому провадженні до начальника відділу ДВС, розглядають у 10-денний строк. За наслідками розгляду скарги начальник відділу ДВС виносить постанову про задоволення чи відмову в задоволенні скарги, яку в 10-денний строк може бути оскаржено до органу ДВС вишого рівня або до суду (ст. 85 Закону).

Зважаючи на те, що спір у виконавчому провадженні м^е не особистий, а функціональний характер, суд, якщо встановить, що особа, рішення, дія чи бездіяльність якої оскаржуються, не працює на попередній посаді, залучає до участі справі посадову особу, до компетенції якої належить виріш^еня питання про усунення порушення прав чи свобод заявника-

За результатами розгляду справи суд виносить ріш^{енн}

яким або:

визнає оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність неправомірними і зобов'язує державного виконавця або іншу посадову особу ДВС задовольнити вимогу заявника та усунути поруш^{ення} або іншим шляхом поновлює його порушені права чи свободи, або, відмовляє у задоволенні скарги.

При задоволенні скарги суд може призначити негайне виконання рішення.

Ухвалюючи рішення, суд вирішує також питання про розподіл витрат. Витрати, пов'язані з розглядом скарги, враховуючи й витрати для надання юридичної допомоги, а також ті, що пов'язані з поїздками, суд покладає на заявника, якщо було постановлено рішення про відмову в задоволенні його скарги, або на відділ ДВС, якщо було постановлено рішення про задоволення скарги заявника.

Рішення суду в справі може бути оскаржено в апеляційному порядку. Після набрання рішенням законної сили або при застосуванні негайного виконання його надсилають не пізніше десяти днів після набрання ним законної сили до відповідного відділу ДВС для виконання, а також заявникові. Про виконання рішення відповідний орган ДВС повідомляє суд і заявника не пізніше ніж у місячний строк із дня одержання рішення суду.

ЦПК 2004 р. дещо по-іншому визначає питання, пов'язані з оскарженням рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншого працівника ДВС. Насамперед, цю категорію справ вилучено зі справ адміністративної юрисдикції, їх вирішують у порядку, визначеному розділом VII (ст.ст. 383—389), тобто поряд з іншими питаннями, які виникають у зв'язку з виконанням судових рішень.

Предметом оскарження є рішення, дії або бездіяльність Державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС щодо виконання судових рішень у цивільних справах, тобто лише щодо тих виконавчих документів, які видано у порядку здійснення цивільної юрисдикції. Тому в цьому разі слід керуватися положеннями ст. 15 ЦПК 2004 р. щодо цивільної юрисдикції сп^оуд^ла^т ^а >тже* не належатимуть до цивільної юрисдикції суду Р ви щодо контролю за виконанням рішень господарських Дміністративних судів, оскільки щодо них встановлено ін-порядок судового вирішення.

ППК 2004 р. відмовився від родової підсудності та визначив що усі справи вирішуються по першій інстанції тільки місцевими судами, тож скарга у виконавчому провадженні подається до суду, який видав виконавчий документ. За результатами розгляду скарги суд постановляє ухвалу (ст. 387 ЦПК).

^Оскарження діяльності державного виконавця до *господарського суду* має певні особливості, а саме:

- *суб'єкт оскарження* - стягувач, боржник або прокурор, хоча відповідно до п. 2 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14 скаргу до суду можуть подати й інші учасники виконавчого провадження у справах про виконання постанов господарського суду;
- *суб'єкт оскаржуваної діяльності* — органи дв, і предмет оскарження - ДП чи бездіяльність щодо виконання рішень ухвал, постанов господарських судів, і *суб'єкт оскарження* - протягом десяти дн» з дня вчинення оскаржуваної дії, або з дня, коли зазначеним особам стало про неї відомо, або з дня, коли дію мало бути вчинено;
- *постанова господарського суду* — ухвала,
- *оскарження* — може бути оскаржено.

При виконанні вироку в кримінальній справі усі питання і роду сумніви і суперечності, що при цьому мо

щодо осіб, засуджених військовими судами, — суддя ^ Гго місцевого суду гарнізону за м.сцем виконання вироку

Стро^юрисд органу за ходом виконавчого провадження має формальний характер * ^ £

навчих дш і ст. ^ ^ -) і ^ ^ «. ' . V ■ — державного виконавця про відкриття, зупинення, відновлення виконавчого провадження сутності * ■ (кону) Однак чинним законодавством не визначено сутності коТдії крім загальної інформації про хід виконання р.шення **Діяльність органів прокуратури.** ба«тичя»

Законодавством про виконавче провадження фактично визначено місце, форми участі та правовий статус прокуP

при виконанні рішень судів та інших юрисдикційних органів. Його участь, на жаль, має епізодичний характер. Відповідно до п. 3.1 Інструкції про проведення виконавчих дій прокурор може звернутися із заявою про відкриття виконавчого провадження про виконання рішень у справах, в яких він виступав як представник у суді на виконання конституційної функції з представництва інтересів держави і людини (ст. 121 Конституції України). Обов'язковою є участь прокурора при виконанні вироку, постанов та ухвал судів у кримінальних справах, причому відповідно до ст. 415 КГЖ розпорядження прокурора, що стосуються виконання вироку, ухвал і постанов суду, обов'язкові для всіх органів і посадових осіб, які їх виконують. Однак це не стосується інших рішень, передбачених ст. 3 Закону.

§ 3. Відповідальність у виконавчому провадженні

Відповідальність у виконавчому провадженні — це обов'язок його учасників зазнати певних негативних наслідків, передбачених у законі, за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків як суб'єктів виконавчих правовідносин.

За невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків учасників виконавчого провадження та осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій, може бути притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної та цивільно-правової відповідальності залежно від характеру правопорушення, яке вони вчинили, а також форми участі цих осіб у виконавчому провадженні.

Залежно від форми участі особи у виконавчому провадженні відповідальність можна поділити на такі види:

- відповідальність державного виконавця за невиконання чи неналежне виконання своїх посадових обов'язків;
- відповідальність сторін виконавчого провадження та інших осіб, які беруть участь у виконанні;
- відповідальність осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій.

Залежно від того, який об'єкт охороняється, того встановлення то чи іншого виду відповідальності, заходи відповідальності Діляють на такі, що:

- прямовані на гарантування виконання рішення;
- забезпечують недоторканність, безпеку та захист державно-виконавця та інших учасників виконавчого провадження.

Особливо^ відповідальності державного виконавця. *Кримінальну відповідальність* передбачено за вчинення службових злочинів _ зловживання владою або службовим становищем (ст. 364) перевищення влади або службових повнова-жень (ст. 365), службове підроблення (ст. 366), службова недбалість (ст. 367) одержання хабара (ст. 368), провокація хабара (ст. 370 **Іск**). За наявності у діях державного виконавця ознак іншого кримінально караного діяння, він підлягає притягненню до кримінальної відповідальності у загальному порядку. Загальні *правила* щодо *адміністративної відповідальності* державних виконавців встановлено й КпАП, їх може бути визнано суб'єктами корупційних правопорушень у порядку, ^встановленому Законом України "Про боротьбу з корупцією" від 5 жовтня 1995 р

Цивільно-правова відповідальність полягає у тому, що ст. 56 Конституції України гарантовано право кожного на відшкодування Майнової та моральної шкоди, яку заподіяно державними органами місцевого самоврядування, службовими та посадовими особами. Ст. 86 Закону передбачає, що збитки, завдані державним виконавцем громадянам чи юридичним особам при здійсненні виконавчого провадження, підлягають відшкодуванню, хоча конкретного механізму визначення шкоди та порядку його відшкодування чинне законодавство не передбачає. Підстави, умови та порядок відшкодування шкоди, завданої внаслідок неправомірної діяльності державного виконавця та інших працівників ДВС, визначено ст.ст. 117 п ЦК, відповіді до яких завдана майнова та моральна шкода підлягає відшкодуванню державою незалежно від вини органі (осіб).

Дисциплінарна та матеріальна відповідальність можуть наставати за невиконання чи неналежне виконання службових (трудових обов'язків). Відповідно до положень ЦК. У ДР при здійсненні відшкодування у порядку ст.ст. 117 п ЦК не виникає права регресу до відповідного органу чи службової особи. Тому, може бути покладено на винну посадову особу обов'язок відшкодувати шкоду.

Особливості застосування інших заходів відповідальності у виконавчому провадженні. *Кримінальна відповідальність* може наставати у таких випадках.

і ВВР. — 1995. — № 34. — Ст. 266.

- 1, Вчинення діянь, спрямованих на невиконання чи недопущення виконання рішення:
 - і *невиконання судового рішення* (ст. 382 КК);
 - приховування майна*, що підлягає конфіскації або на яке накладено арешт чи яке описано (ст. 388 КК). Суб'єктом приховування майна, на яке накладено арешт чи яке описано, є особа, якій майно передано на зберігання відповідно до закону';
 - ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі* (ст. 389 КК), яке стосується ухилення від сплати штрафу особою, засудженою до цього виду покарання;
 - невиконання або неналежне виконання особою, якій доручено зберігання чи охорону чужого майна, своїх обов'язків* (ст. 197 КК). Така діяльність має ознаки кримінально караного діяння, якщо вона спричинила тяжкі наслідки для власника майна. Суб'єктом злочину може бути неслужбова особа, яка досягла 16-річного віку і на яку на підставі трудового договору чи спеціального доручення покладено юридичний обов'язок охороняти або зберігати чуже майно (охоронник, сторож, водій-експедитор, кур'єр, гардеробник, пастух тощо). Якщо таку поведінку допустили службові особи, то їх діяння можуть розглядатися як службова недбалість і за наявності інших ознак складу злочину кваліфікуються за ст. 367 КК.
2. Вчинення діянь, спрямованих проти учасників виконавчого провадження.
Державний виконавець та працівники ДВС безпосередньо не вказані у ст. 1 Закону України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" як працівники правоохоронних органів. Однак вони здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції, тож їх має бути такими визнано.
КК передбачає такі склади злочину: опір представнику влади, працівникові правоохоронного органу (ст. 342); втручання в діяльність працівника правоохоронного органу (ст. 343); погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345); умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу (ст. 347);

На 200^Ковон^ПакТич^111^і коментар Р Кримінального кодексу України від 5 квіт-2002 — п ' За ред. МІ - Мельника, М І. Хавронока. — К.: Канон, А.С.К.,

посягання на життя працівника правоохоронного органу члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348); захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника (ст. 349); погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 350); умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 352). На спеціальну правову охорону у виконавчому провадженні може заслуговувати представник, який здійснює правомірну діяльність з надання правової допомоги. КК передбачає такі склади злочинів: втручання в діяльність захисника чи представника особи (діяльність з надання правової допомоги, порушення встановлених законом гарантій їх діяльності,¹ професійної таємниці) (ст. 397 КК); погроза або насильство щодо захисника чи представника особи (ст. 398 КК); умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи (ст. 399 КК); посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст. 400 КК). 3. Вчинення діянь учасниками виконавчого провадження. Проблемною щодо цього виду є норма кримінального законодавства щодо кримінальної відповідальності експертів та перекладачів. Відповідно до ст. 14 Закону за відмову від дачі висновку чи за дачу завідомо неправильного висновку експерт несе кримінальну відповідальність, про що його має попередити державний виконавець. Таку саму норму визначено ст. 15 Закону щодо відповідальності перекладача за завідомо неправильний переклад, а також за відмову виконати обов'язки перекладача.

Однак відповідно до ст. 384 КК (завідомо неправдиве показання) встановлено відповідальність за завідомо неправдивий висновок експерта під час провадження дізнання, досудового слідства або проведення розслідування чи проведення розслідування тимчасовою слідчою чи тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України або в суді^a також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках. Ст. 385 КК (відмова свідО⁸ від давання показань або відмова експерта чи перекладач⁴⁸ від виконання покладених на них обов'язків) визначає я

кримінально каране діяння відмову експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді або під час провадження досудового слідства, розслідування тимчасовою слідчою чи тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України чи дізнання. Тобто, незважаючи на вказівки ст.ст. 14 та 15 Закону кримінальної відповідальності за названі неправомірні дії експерта та перекладача у виконавчому провадженні не передбачено. Способом усунення такої прогалини слід визнати тільки внесення відповідних змін до кримінального законодавства.

Адміністративну відповідальність у виконавчому провадженні встановлено за невиконання законних вимог державно-виконавця щодо усунення порушень законодавства про виконавче провадження, втрату або несвоєчасне відправлення виконавчого документа, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника, неповідомлення боржником про зміну місця роботи (перебування), а також неявку без поважних причин за викликом державного виконавця (ст. 188^b КпАП). Такі діяння тягнуть за собою накладення штрафу від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

За ухилення від відшкодування майнової шкоди, заподіяної почином підприємствам, установам, організаціям або громадянам, особі, зобов'язаній за вироком або рішенням суду відшкодувати таку шкоду, відповідно до ст. 51ⁱ КпАП може бути оголошено попередження, накладено штраф від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або присуджено виправні роботи на строк до двох місяців із відрахуванням 20 відсотків заробітку.

Протоколи про адміністративні правопорушення у цих справах мають право складати державні виконавці (ст. 255 'пАП), а безпосередньо справи розглядає суд (ст. 221 КпАП).

Санкції виконавчого провадження, які не віднесено до жодного з існуючих видів юридичної відповідальності, є подібними^{3a} за правовою природою до адміністративної відповідальності. На особливий правовий характер цих санкцій вказує Пленум Верховного Суду України у постанові від 26 грудня 2003 р. ^ 14 (п. 19), відповідно до якої скарги на постанови державного виконавця про накладення штрафу може бути оскаржено До суду в порядку гл. 31-Г ЦПК, а не гл. 31, яка регулює по-

рядок розгляду та вирішення справ про оскарження постанов про притягнення до адміністративної відповідальності.

За порушення вимог закону, невиконання законних вимог державного виконавця громадянами чи посадовими особами, втрату або несвоєчасне відправлення виконавчого документа, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника, а також неповідомлення боржником про зміну місця роботи (перебування), якщо ці дії не мають ознак злочину, а також за неявку без поважних причин за викликом державного виконавця на винних осіб за постановою начальника відповідного відділу ДВС накладають штраф від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У разі невиконання у встановлений державним виконавцем строк без поважних причин рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, які може виконати лише він, державний виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника-фізичну особу в розмірі від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб — від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на боржника-юридичну особу — від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та призначає новий строк для виконання.

У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин державний виконавець у тому самому порядку накладає штраф на боржника у подвійному розмірі. За подальшого невиконання рішення боржником державний виконавець порушує клопотання перед судом про кримінальну відповідальність боржника (ст. 87 Закону).

Видом санкцій виконавчого провадження є привід боржника у разі, якщо останній не виконує свого обов'язку з'явитися на виклик державного виконавця. Таким правом наділений державний виконавець відповідно до ст. 5 Закону. Безпосередній привід здійснюють органи внутрішніх справ відповідно до Інструкції про порядок взаємодії органів внутрішніх справ України та органів державної виконавчої служби при примусовому виконанні рішень судів та інших органів (посадових осіб), яку затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України та Мініюсту від 25 червня 2002 р. № 607/56/5.

Спеціальним прикладом застосування *цивільно-правової відповідальності* за невиконання чи неналежне виконання своїх

обов'язків учасниками виконавчого провадження можна назвати те, що підлягають відшкодування збитки, завдані сторонам неправильним висновком експерта або спеціаліста (ст. 14 Закону).

Стягувач має право подати позов до юридичної особи, з вини якої не було стягнуто кошти з боржника (ст. 86 Закону), при цьому він звільняється від сплати державного мита при зверненні до суду. За змістом цієї норми відповідальність юридичної особи може застосовуватись як за неможливості, так і за ускладнення виконання рішення з вини зазначеної особи. Вина юридичної особи в невиконанні рішення доводиться відповідно до положень ст. 30 ЦПК і може полягати у непровадженні стягнення коштів із боржника як навмисно, так і внаслідок недбалості, в тому числі й у разі невиконання йому заробітку (доходу), на який звертається стягнення. Важливим при цьому є те, що до юридичної особи не переходять зобов'язання боржника за виконавчим документом, оскільки присуджені з неї на користь стягувача кошти мають компенсаційний характер (п. 21 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14). З іншого боку, сплата юридичною особою грошових коштів боржникові як відшкодування не звільняє боржника від виконання свого обов'язку, який вказано у виконавчому документі.

Глава 11. ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Виконання рішень щодо іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб.

При виконанні передбачених ст. 3 Закону рішень щодо іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб, які відповідно проживають чи зареєстровані на території України або мають на території України власне майно, у тому числі яким володіють спільно з іншими особами, застосовують загальні положення виконавчого провадження (ст. 83 Закону), тобто так званий "національний режим". **Виконання рішень іноземних судів і арбітражів.**

Порядок виконання в Україні рішень іноземних судів і арбітражів визначають відповідні міжнародні договори, Закони

"Про виконавче провадження", "Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів" тощо.

Клопотання про визнання і виконання рішення іноземного суду розглядає компетентний суд і після винесення ухвали про визнання та прийняття до виконання рішення іноземного суду на території України виписує виконавчий лист, що і є основою для провадження виконавчих дій.

Основою для виконання рішення іноземного арбітражу є наказ арбітражного суду та ухвала компетентного суду України про визнання та виконання рішення іноземного арбітражу на території України.

Рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України є виконавчим документом, якщо примусове виконання цього рішення має бути проведено на території України. Його виконують на підставі заяви заінтересованої особи, яку адресовано відповідному відділу ДВС.

Виконавчий документ, виданий в установленому порядку на підставі рішення іноземного суду чи арбітражу, може бути пред'явлено до примусового виконання протягом трьох років із моменту набрання відповідним рішенням законної сили.

Рішення іноземного суду визнається та виконується в Україні, якщо його визнання та виконання передбачено міжнародними договорами України або за принципом взаємності за домовленістю асі Бос з іноземною державою, рішення суду якої має виконуватися в Україні.

Рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, визнається в Україні, якщо це передбачено міжнародними договорами України або за принципом взаємності за домовленістю асі Бос з іноземною державою, рішення суду якої має виконуватися в Україні (ст. 2 Закону України "Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів").

Строки пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання. Рішення іноземного суду може бути пред'явлено до примусового виконання в Україні протягом трьох років із дня набрання ним законної сили, за винятком рішення про стягнення періодичних платежів протягом строку, що перевищує три роки, яке може бути пред'явлено до примусового виконання протягом усього строку проведення стягнення з погашенням заборгованості за останні три роки (ст. 3 згаданого Закону).

~~Підсудність справ про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду.~~ Питання про надання дозволу

примусове виконання рішення іноземного суду на клопотання стягувача розглядає апеляційний суд АР Крим, області, міст Києва та Севастополя за місцем постійного чи тимчасового проживання або перебування (місцезнаходження) боржника.

Якщо боржник не має постійного чи тимчасового місця проживання або перебування (місцезнаходження) на території України або місце його постійного чи тимчасового проживання або перебування (місцезнаходження) невідоме, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядає суд за місцезнаходженням в Україні майна боржника (ст. 4 згаданого Закону).

Порядок примусового виконання рішення іноземного суду. На підставі рішення іноземного суду та ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили, відповідний суд України видає виконавчий лист, який надсилається для виконання в порядку, встановленому законом.

Дії та заходи з примусового виконання рішення іноземного суду провадять державні виконавці у порядку, передбаченому законом (ст. 10 Закону України "Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів").

Т

ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

СПИ СОЖ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВЗВР— Відомості Верховної Ради України

ГК — Господарський кодекс України

ГППК — Господарський процесуальний кодекс України

ДДВС — Державна виконавча служба України

Закон — тут: Закон України "Про виконавче провадження"

ЖК — Житловий кодекс України

ЗК— Земельний кодекс України

КЄВК — Кримінально-виконавчий кодекс України

КК— Кримінальний кодекс України

КМУ — Кабінет Міністрів України

Кп/іАП — Кодекс України про адміністративні правопорушення

КПК — Кримінально-процесуальний кодекс України

МІВС — Міністерство внутрішніх справ України **Мініюст** — Міністерство юстиції України **Мінсфін** — Міністерство фінансів України **НБУ** — Національний банк України **ОЗУ** — "Офіційний вісник України" і **СК** — Сімейний кодекс України ЦК — Цивільний кодекс України

ЦПК — Цивільний процесуальний кодекс України від 18 липня 1963 року

ЦПК 2004 р. — Цивільний процесуальний кодекс України від 16 березня 2004 року

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // ВВР. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням спільного підприємства "Мукачівський плодоовочевий консервний завод" про офіційне тлумачення положення пункту 10 статті 3 Закону України "Про виконавче провадження" (справа про виконання рішень третейських судів) від 24.02.2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 9. — Ст. 536.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про введення мораторію на примусову, реалізацію майна" (справа про мораторій на примусову реалізацію майна) від 10.06.2003 р. // ОВУ. — 2003. — № 25. — Ст. 1217.
4. Кримінальний кодекс України, прийнятий 05.04.2001 р. // ВВР. — 2001. — № 25-26. — Ст. 131.
5. Кримінально-виконавчий кодекс України, прийнятий 11.07.2003 р. // ВВР. — 2004. — № 3-4. — Ст. 21.
6. Кримінально-процесуальний кодекс України, прийнятий 28.12.1960 р. (із наступними змінами та доповненнями).
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення, прийнятий 07.11.1984 р. (із наступними змінами та доповненнями).
8. Сімейний кодекс України, прийнятий 10.01.2002 р. // ВВР. — 2002. — № 21-22. — Ст. 135.
9. Цивільний кодекс України, прийнятий 16.01.2003 р. // ОВУ. — 2003. — № 11. — Ст. 461.
10. Цивільний процесуальний кодекс України, прийнятий 18.07.1963 р. (із змінами та доповненнями)
11. Цивільний процесуальний кодекс України, прийнятий 18.03.2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 16. — Ст. 1088.
12. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. — 200. — № 5-6. — Ст. 30.
13. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 05.10.1995 р. // ВВР. — 1995. — № 34. — Ст. 266.

14. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна кон України від 29.11.2001 р. // ВВР. — 2002. — № 10. — Ст. 77

15. Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів: Закон України від 29.11.2001 р. // ВВР. — 2002. — ЛЦД № 10. — Ст. 10

16. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 // ВВР. — 1999. — № 24. — Ст. 207 (із наступними змінами та доповненнями).

17. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.2002 р. у редакції Закону України від 30.06.1999 р. // ВВР. — 1999. — № 42-43. — Ст. 378.

18. Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки: Закон України від 24.06.2004 р. // ОВУ. — 2004 — № 30. — Ст. 1982.

19. Про державний бюджет України на 2004 рік: Закон України від 27.11.2003 р. // ОВУ. — 2003. — № 49. — Ст. 2552.

20. Про державну виконавчу службу України: Закон України від 24.03.1998 р. // ВВР. — 1998. — № 36-37. — Ст. 243 (із наступними змінами та доповненнями).

21. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. // ВВР. — 1993. — № 52. — Ст. 490.

22. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України від 01.07.2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 30. — Ст. 1993.

23. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. // ОВУ. — 2003. — № 52. — Ст. 2734.

24. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. // ОВУ. — 2003. — № 33. — Ст. 1770.

25. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. // ВВР. — 1992. — № 47. — Ст. 642.

26. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. // ВВР. — 1996. — № 36. — Ст. 104.

27. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. // ВВР. — 2001. — № 12. — Ст. 64.

28. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. // ВВР. — 1996. — № 47. — Ст. 256.

29. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. // ВВР. — 2003. — № 38. — Ст. 313.

30. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР. — 2004. — № 1. — Ст. 1.

31. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 02.1994 р. // ВВР. — 1994. — № 25. — Ст. 198

32. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. // ВВР. — 1993. — № 39. — Ст. 383

33. Про оплату праці: Закон України від 23.05.1995 р. // ВВР. — 1995. — № 17. — Ст. 121

34. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. // ВВР. — 2001. — № 47. — Ст. 251

35. Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.2002 р. // ВВР. — 1992. — № 29. — Ст. 399.

36. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. // ВВР. — 1992. — № 3. — Ст. 10.

37. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР. — 1997. — № 40. — Ст. 263.

38. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. // ВВР. — 1991. — № 25. — Ст. 283.

39. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. // ВВР. — 1994. — № 28. — Ст. 232.

40. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 23. — Ст. 1540.

41. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР: Постанова Верховної Ради України від 12.09.1991 р. // ВВР. — 1991. — № 46. — Ст. 621.

42. Інструкція про порядок і розміри відшкодування витрат та виплат винагороди особам, що викликаються до органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним науково-дослідним установам судової експертизи за їхніми працями працівниками функцій експертів і спеціалістів, затверджена постановою КМУ від 01.07.1996 р. № 710 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2004. — № 5.

Перелік документів, за якими стягнення заборгованості проводиться в «Г...»

У безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріально оформлених постановою КМУ від 29.07.1999 р. № 112 // ОВУ. — 1999. — № 26. — Ст. 69

44. Питання стипендіального забезпечення: постанова КМУ від 12.07.2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 28. — Ст. 1871.

45. Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна, затверджене постановою КМУ від 22.12.1997 р. № 1448 // ОВУ. — 1998. — № 2. — Ст. 50.

46. Положення про спеціальний фонд виконавчого провадження, затверджене постановою КМУ від 26.07.1999 р. № 1351 // ОВУ. — 1999. — № 30. — Ст. 1538.

47. Порядок накладення арешту на цінні папери, затверджений постановою КМУ від 22.09.1999 р. № 1744 // ОВУ. — 1999. — № 38. — Ст. 1912.

48. Правила обміну жилих приміщень в Українській РСР, затверджені постановою Ради Міністрів УРСР від 31.01.1986 р. № 31 // ЛІГА: Еліт 7.5.1. — ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

49. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру об'явлених рухомого майна: постанова КМУ від 05.07.2004 р. № 830 // ОВУ. — 2004. — № 27. — Ст. 1770.

50. Про затвердження Порядку використання коштів виконавчого провадження та виконавчого збору, стягнутого з боржника: постанова КМУ від 29.04.2004 р. № 554 // ОВУ. — 2004. — № 17. — Ст. 1184.

51. Про затвердження порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби: Постанова КМУ від 11.07.2002 р. № 985 // ОВУ. — 2002. — № 29. — Ст. 1371.

52. Про заходи щодо підвищення ефективності діяльності органів державної виконавчої служби: постанова КМУ від 29.07.2002 р. № 1087 // ОВУ. — 2002. — № 31. — Ст. 1479.

53. Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб: постанова КМУ від 26.02.1993 р. № 146 в редакції постанови КМУ від 01.07.2002 р. № 869 // Зібрання постанов Уряду України. — 1993. — № 8. — Ст. 161; ОВУ. — 2002. — № 27. — Ст. 1254.

54. Про порядок використання коштів, отриманих органами державної влади від надання ними послуг відповідно до законодавства, та їх розміри: постанова КМУ від 25.06.2001 р. № 702 // ОВУ. — 2001. — № 26. — Ст. 1178.

55. Про створення спеціалізованого державного підприємства України: постанова КМУ від 14.07.1999 р. № 1270 // ОВУ. — 1999. — № 29. — Ст. 1477.

56. Про утворення міжвідомчої координаційної ради з питань, пов'язаних з виконанням рішень судів та інших органів (посадових осіб): постанова КМУ від 11.07.2002 р. № 986 // ОВУ. — 2002. — № 29. — Ст. 1372.

57. Положення про третейський суд для вирішення господарських спорів між об'єднаннями, підприємствами, організаціями і установами, затверджене постановою Державного арбітражу при Раді Міністрів СРСР від 30.12.1975 р. № 121 // ЛІГА: Еліт 7.5.1. — ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

58. Інструкція з діловодства в органах державної виконавчої служби, затверджена наказом Мінюсту від 05.07.1999 р. № 470/7 із змінами, внесеними наказом Мінюсту від 16.06.2004 р. № 729/7 // ЛІГА: Еліт 7.5.1. ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

59. Інструкція про виконавче провадження, затверджена наказом Міністра юстиції СРСР від 15.11.1985 р. № 22 // ЛІГА: Еліт 7.5.1. — ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

60. Інструкція про порядок взаємодії органів внутрішніх справ України та органів державної виконавчої служби при примусовому виконанні рішень судів та інших органів (посадових осіб), затверджена наказом МВС, Мінюсту від 25.06.2002 р. № 607/56/5, зареєстрована в Мінюсті 27.06.2002 р. за № 541/6829 // ОВУ. — 2002. — № 27. — Ст. 1298.

61. Інструкція про порядок формування, ведення обліку надходжень та видатків, звітності про використання коштів спеціального фонду виконавчого провадження, затверджена наказом Мінюсту від 11.10.1999 р. № 65/5, із змінами, внесеними наказом від 17.08.2001 р. Ма 48/5 // ОВУ. — 1999. — № 41. — Ст. 2062.

62. Інструкція про порядок одержання, використання, обліку та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, затверджена наказом Мінфіну від 06.04.1998 р. № 84, зареєстрована в Мінюсті 28.04.1998 р. за № 271/2711 // ОВУ. — 1998. — № 18. — Ст. 657.

63. Інструкція про порядок розгляду звернень та особистого прийому громадян у Міністерстві юстиції України, в установах та органі заціях, що належать до сфери його управління, затверджена наказом Мінюсту від 18.03.2004 р. № 26/5, зареєстрована в Мінюсті від 18.03.2004 р. за № 342/8941 // ОВУ. — 2004. — № 12. — Частини 1-3. — Ст. 777.

64. Інструкція про проведення виконавчих дій, затверджена наказом Мінюсту від 15.12.1999 р. № 74/5, зареєстрована в Мінюсті 15.12.1999 р. за № 865/4158 // ОВУ. — 1999. — № 51. — Ст. 2563.

65. Класифікатор галузей законодавства України, затверджений наказом Мінюсту від 02.06.2004 р. № 43/5 // Юридичний вісник України. — 2004. — 28 липня.

66. Класифікатор галузей законодавства України, затверджений наказом Мінюсту від 02.06.2004 р. № 43/5 // Юридичний вісник України. — 2004. — 28 липня.

Законодавств» та література

1

Законодавство та література

66. Положення про порядок і умови зберігання та реалізації грошей, у тому числі іноземної валюти, цінних паперів, ювелірних та інших побутових виробів із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінних каменів і перлів, а також лому і окремих частин таких виробів, на які накладено арешт, затверджене постановою Правління НБУ від 04.10.1999 р. № 489, зареєстроване в Мінюсті 29.10.1999 р. за № 740/4033 // ОВУ. — 1999. — № 44. — Ст. 2194.

67. Положення про районний, міський (міст обласного значення), районний у містах відділ державної виконавчої служби, затверджене наказом Мінюсту 16.07.1999 р. № 43/5 // ОВУ. — 1999. — № 30. — Ст. 1577.

68. Положення про умови і порядок проведення тендерів (конкурсів) з визначення спеціалізованих організацій для реалізації арештованого державними виконавцями майна, затверджене наказом Мінюсту від 11.11.2003 р. № 136/5 // ОВУ. 2003. — № 46. — Ст. 2414.

69. Порядок взаємодії органів державної виконавчої служби та податкової міліції при примусовому виконанні рішень судів про стягнення коштів на користь держави за позовами органів державної податкової служби, затверджений наказом Мінюсту, Державної податкової адміністрації України від 03.07.2002 р. № 60/5; зареєстрований в Мінюсті 04.07.2002 р. за № 555/6843 // ОВУ. — 2002. — № 28. — Ст. 1340.

70. Порядок здійснення державною виконавчою службою України виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) стосовно підприємств, установ, організацій, діяльність яких пов'язана з державною таємницею, затверджений наказом Мінюсту від 23.03.2000 р. № 10/5а, зареєстрований в Мінюсті 15.05.2000 р. за № 278/4499 // ОВУ. — 2000. — № 20. — Ст. 844.

71. Порядок реалізації арештованого майна, затверджений наказом Мінюсту від 15.07.1999 р. № 42/5, зареєстрований в Мінюсті 19.07.1999 р. за № 480/3773 // ОВУ. — 1999. — № 29. — Ст. 1511.

72. Про затвердження Порядку передачі матеріалів виконавчого провадження з одного органу державної виконавчої служби до іншого або виконавчої групи, від одного державного виконавця до іншого: наказ Мінюсту від 17.05.2004 р., зареєстрований у Мінюсті 17.05.2004 р. за № 625/9224 // ОВУ. — 2004. — № 20. — Ст. 1389.

73. Про затвердження Порядку передачі митними органами майна, конфіскованого за рішеннями судів, органам державної виконавчої служби: наказ Мінюсту, Державної митної служби України від 17.08.2001 р. № 46/5/571, зареєстровано в Мінюсту 17.08.2001 р. за № 720/5911 // ОВУ. — 2001. — № 34. — Ст. 1619 та й.

74. Про затвердження Порядку утворення та функціонування виконавчих груп при органах державної виконавчої служби: наказ Мінюсту від 17.05.2004 р. № 37/5, зареєстрований у Мінюсті 17.05.2004 р. за № 624/922 // ОВУ. — 2004. — № 20. — Ст. 1388.

75. Тимчасове положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затверджене наказом Мінюсті від 27.10.1999 р. № 68/5, зареєстроване в Мінюсті 02.11.1999 р. за № 745/4038 // ОВУ. — 1999. — № 44. — Ст. 2214.

76. Лист Верховного Суду України від 26.05.2001 р. "Правові позиції щодо розгляду судами окремих категорій судових справ (Житлове право)" // ЛІГА: Еліт 7.5.1. — ІАЦ "Ліга", ЛІГАБізнесінформ, 2003.

77. Про виконання рішень третейських судів: роз'яснення Вищого арбітражного (господарського) суду України від 17.02.1997 р. № 02-5/57, затверджене постановою Вищого арбітражного суду України від 28.02.1997 р. № 3 // Збірник рішень та арбітражної практики Вищого арбітражного суду України. — 1997. — № 2.

78. Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України: роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 28.03.2002 р. № 04-5/565 // Збірник по точного законодавства, нормативних актів, арбітражної та судової практики. — 2002. — 17 квітня.

79. Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.04.1985 р. № 2 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2000. — № 11.

80. Про Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Законів України "Про державну виконавчу службу" та "Про виконавче провадження": лист Вищого арбітражного суду України від 11.12.2000 р. № 01-8/739 // Вісник господарського судочинства. — 2001. — № 1.

81. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Верховного Суду від 01.11.1996 р. № 9 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2004. — № 5.

82. Про практику застосування судами законодавства про оплату праці: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 р. № 13 // Праіво України. — 2000. — № 6. — С. 128-134.

83. Про практику розгляду судами клопотань про визнання й вигнання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітра-

жу на території України: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 р. № 12 // Вісник Верховного Суду України. — 2000. — № 1.

84. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 р. № 14 // Вісник Верховного Суду України. — 2004. — № 2.

85. Про практику розгляду судами справ за скаргами громадян на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних, посадових і службових осіб у сфері управлінської діяльності, які порушують права та свободи громадян: постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.12.1997 р. № 13 // Вісник Верховного Суду України. — 1997. — № 4.

86. Про практику розгляду судами трудових спорів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. № 9 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2004. — № 5.

87. Про судову практику в справах про виключення майна з опісу: постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.08.1976 р. № 6 // Юридичний вісник України. — 2002. — 21 травня.

88. *Андрушко А. В.* Диспозитивні засади виконавчого провадження з цивільних справ // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 59-64.

89. *Білоусов Ю. В.* До питання про місце правових норм, що регулюють виконавче провадження в системі права України // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 54-59.

90. *Білоусов Ю.* Забезпечення законності виконавчого провадження та захисту прав його учасників // Юридична Україна. — 2003. — № 7. — С. 7-11.

91. *Білоусов Ю.* Цивільне виконавче право як самостійна галузь права // Закон і бізнес. — 2001. — № 5. — 3-9 лютого.

92. *Богдан Й. Г., Фединяк Л. С.* Особливості виконавчого провадження за участю іноземного елемента // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 49-53.

93. *Бородін М.* Розгляд справ про звільнення майна від арешту // Радянське право. — 1988. — № 2.

94. *Бородін М., Кузьменко С, Кройтор В.* Процесуальні питання розгляду справ про виключення майна з опісу // Право України. — 1999. — № 7. — С. 52-56.

95. *Гетьманцев О. В.* Участь сторін у виконавчому провадженні // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 16-24.

96. *Гребьонкіна Л.* Виконання рішень судів про стягнення аліментів // Право України. — 2000. — № 10. — С. 59.

97. *Гребьонкіна Л.* Мета та завдання державної виконавчої служби // Право України. — 2000. — № 2. — С. 13.

98. *Завадская Л. Н.* Реализация судебных решений. — М, 1982.

99. *Заворотько П. П.* Процессуальные гарантии исполнения судебного решения. — М., 1974.

100. *Заворотько П. П., Пастухов В. В.* Виконання судових рішень в Українській РСР. — К., 1973.

101. *Заворотько П. П., Штефан М. Й.* Судове виконання. — К., 1970.

102. *Нванов Е.* Полномочия не имеют границ в пределах ...? // Юридическая практика. — 2001. — № 17. — 25 апреля.

103. *Исполнение судебных решений / Под ред. Г. П. Батунова.* — М., 1979.

104. *Кармазин О.* Виконання судових рішень, пов'язаних із стягненням аліментів // Право України. — 1995. — № 2. — С. 16.

105. *Кармазин О.* Як забезпечити виконання судового рішення // Право України. — 1995. — № 1. — С. 45.

106. *Карманов Ф.* Исполнение судебных решений по делам о защите чести и достоинства // Советская юстиция. — 1986. — № 13.

107. *Кебкэл С, Яблонский Б.* Кто за что отвечает. Отечественное исполнительное производство // Юридическая практика. — 2001. — № 17. — 25 апреля.

108. *Конюненко О.* Правове забезпечення виконання судових рішень // Право України. — 1998. — № 9. — С. 16.

109. *Кузь О. Р.* Судовий контроль за виконавчим провадженням // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 24-31.

ПО. Лавринович О. Судове рішення і його виконання // Урядовий кур'єр. — 2002. — 30 серпня.

111. *Леванчук О. М.* Роль суду у виконавчому провадженні // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 31-37.

42. *Місяць А. П.* Особливості виконання рішень судів та інших органів стосовно трудових спорів // Вісник Хмельницького інституту Регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 40-44.

113. *Наконечний І. М.* Особливості виконання судових рішень по житлових справах // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 37-40.

114. *Покрещук О., Фурса С.* Процесуальне становище перекладача в нотаріальному та інших юридично значущих процесах: проблемні питання // Пріво України. — 2000. — № 10. — С. 87.

115. Практика вирішення судами справ за позовами про звільнення майна з-під арешту (виключення майна з опису) // Вісник Верховного Суду України™. — 2000. — № 5. — С. 16-25.

116. *Северий В.* Коментар до постанови Кабінету Міністрів України від 14 липня 1999 р. № 1270 "Про створення спеціалізованого державного підприємства "Укрспецшост" // Урядовий кур'єр. — 1999. — 11 серпня.

117. *Сибилев Д. М.* Закон України "Об исполнительном производстве": Научно-практический комментарий. — Харьков: Легас, 2000. — 112 с.

118. *Скомороха Л. В., Скомороха Л.* Державна виконавча служба: історія і сучасність // Право України. — 2002. — № 8.

119. *Сульжеко Ю.* Статус державних виконавців та Державної виконавчої служби України // Право України. — 2003. — № 10. — С. 113-117.

120. *Тертьишников В. //., Тертьишников Р. В.* Закон України об исполнительном производстве: Научно-практический комментарий. — Харьков: Консул, 2000. — 128 с.

121. *Тертьишников В. //., Тертьишников Р. В.* Формы защиты и осуществления субъективных прав граждан. иностранных граждан, лиц без гражданства и юридических лиц. — Харьков: Консум, 1999. — 176 с.

122. *Тітов М.* Про деякі питання виконавчого провадження // Право України. — 1999. — № 11. — С. 64-68.

123. *Фурса С. Я.* Судове рішення та його реалізація в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення // Ерліховський збірник. — Чернівці, 1994. — Вип. 1. — С. 154-159.

124. *Фурса С. Я., Щербак С. В.* Виконавче провадження в Україні: Навчальний посібник. — К.: Атіка, 2002.

125. *Хотинська О.* Загальні аспекти відкриття виконавчого провадження // Право України. — 2003. — № 2.

126. *Хотинська О.* Роль державного виконавця у виконавчому провадженні (порівняльна характеристика законодавства України і сії) // Право України. — 2002. — № 8.

127. Цивільне процесуальне право України: Підручник / За ред. З. В. Комарова. — Харків: Право, 1999. — С. 424-455.

128. Цивільний процес: Навчальний посібник / За ред. 10. В. Білоусова. — К.: Наукова думка; Прецедент, 2004. — С. 253-260.

129. *Шевчук С.* Щодо обов'язковості рішень Конституційного Суду України у контексті доктрини судового прецеденту // Право України. — 2000. — № 2. — С. 45.

130. *Штефан М. Й.* Теоретичні основи провадження по виконанню судових рішень // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 4-12.

131. *Штефан М. Й., Омельченко М. П., Штефан С. М.* Виконання судових рішень: Навчальний посібник. — К.: Юріком Інтер, 2001.

132. *Щербак С. В.* Примусове виконання рішень у цивільному судочинстві // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 64-67.

133. *Щербак С.* Виконавче провадження як одна з правозахисних функцій держави // Право України. — 2002. — № 11.

134. *Юрчак В.* Виконання рішень: окремі питання // Право України. — 2003. — № 3.